

Fredagen den 13 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag öfver Kammarens förliden gårdag, den 12 Mars, fattade beslut.

§ 2.

Föredrogs punktvis Stats-Utskottets Utlåtande N:o 31, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjunde Hufvudtitel.

Punkten 1.

Herr Staaff: Under nu förevarande punkt har Utskottet tillstyrkt, att samtliga embeten och tjänster inom Kammar-kollegium måtte, intilldess frågan om Kammar-kollegii förändrade organisation kan varda slutligen afgjord, endast på förordnande och tillsviare tillsättas. Jag kan icke neka till, att detta förslag förefaller mig i högsta grad besynnerligt, då jag af motiven till Utskottets Betänkande finner, att det är på grund af Herr Carl Anders Larssons väckta, men i allmänhet högst ofullständigt utvecklade motion om nedsättning af åtskilliga anslag å de särskilda Hufvudtitlarne, som Utskottet föranledts att göra ifrågavarande framställning. Denna motion är nemligen i denna del till sitt innehåll särdeles knapphändig och i sak föga utredande. Man skulle kunna föreställa sig, att särdeles bevisande skäl förmått Utskottet till den ifrågavarande framställningen; men så är dock ingalunda förhållandet, och jag ber derföre att med några ord få underkasta frågan en kort granskning.

Motionären säger: "Detta embetsverk, som sannnerligen tycks hafva öfverlevat sig sjelft, lärer väl efter grundröntornas kapitalisering blifva temligen öfverflödigt. Endast vårt otympliga skatteväsende, med dess vidlyftiga jordeböcker och kontroller, kan förklara orsaken att man fortfarande lemnat anslag åt ett embetsverk, som uteslutande haft till sin uppgift att hindra och motarbeta alla de nyttiga reformer, som kunde leda till enkelhet och besparingar". Det är sålunda på dessa skäl, som Utskottet företagit sig att i största hast tillstyrka den märkliga och inflytelserika åtgärden, som föreligger i det ifrågavarande Utlåtandet. Granskar man dessa skäl, finner man, att hufvudsakliga orsaken till det framställda förslaget skulle ligga deri, att detta embetsverk skulle hafva "öfverlevat sig sjelf", eller med andra ord blifvit för gammalt. Jag tror den omständigheten, att ett embetsverk är gammalt, i och för sig icke kan utgöra ett bevis derför, att det icke skulle vara fördelaktigt att längre

bibehålla detsamma, utan särskilda omständigheter måste väl förefinnas, som komma detta embetsverk till last.

Om man nu vänder om den af motionären framkastade sats, skulle man möjligen kunna tyda hans mening derhän, att detta embetsverk icke skulle följa med sin tid; men med detta embetsverk råder dock härvidlag en egendomlighet. Jag tror detta embetsverk bäst fullgör sina skyldigheter, om det med säkerhet rör sig inom det förflutnas område, och jag tror mig icke hafva sagt för mycket, om jag, i strid med motionären, vågar påstå, att de flesta af Kammar-kollegii utlåtanden och utslag hafva utgjort bevis på en flitig och nitisk forskning, oförtröttad verksamhet och grundliga insigter, bildning i de fack, som föreligga Kammar-kollegii verksamhet, och att de rent af förråda en hög grad af vetenskaplig bildning.

Vidare har motionären sagt, att grundräntornas kapitalisering skulle utgöra ett skäl till Kammar-kollegii indragning. Jag tillstår, att det visserligen kan vara möjligt, att en förminskning i Kammar-kollegii göromål kommer att uppstå genom grundräntornas kapitalisering; men denna af motionären påpekade omständighet, nemligen grundräntornas kapitalisering, har dock ännu icke inträdt; denna förändring är ju ännu icke genomförd, icke ens grunden därför bestämd, och ännu är ju osäkert, huru många år, som härtill erfordras; hvarjemte jag helt anspråklöst vågar föreslå att, om vi upplefva den tidpunkt, då en lag härom är färdig och emanerad, vi lika säkert komma att då förnimma en allmän motvilja hos jordegarna att begagna sig af den sålunda dem beredda utvägen, för så vidt icke meningen skulle vara att den så kallade kapitaliseringen skulle komma att bestå i en ren eftergift af alla grundskatter. Vore än förändringen genomförd, kvarstår dock alltid de tvister, som kunna grunda sig på förut varande förhållanden. Att på så lösa skäl stödja ett förslag är lindrigast sagdt obetänksamt, helst då derigenom ases att likasom sätta slagtaremärket på en institution, som allt hitintills utgjort det förnämsta stödet för jordens bibehållande vid densamma tillförsäkrade rättigheter, om än den derjemte måst hålla på Kronans rättigheters okränkbarhet.

Vidare säger motionären, att detta embetsverk "uteslutande haft till sin uppgift att hindra och motarbeta nyttiga reformer." "Har till sin uppgift", det vill säga åliggande, i fall man tolkar detta uttryck strängt; men äfven om detta icke varit motionärens mening med det begagnade uttrycket, är det dock en alltför svår beskyllning, han sålunda handlöst framkastat. Jag tror icke man skall kunna framvisa ett enda fall, der Kammar-kollegium i afsigt att "motarbeta nyttiga reformer" afgifvit sitt utlåtande.

Det är ju mycket möjligt, att alla de reformer, som Kammar-kollegium afstyrkt och hvilka förefallit motionären så nyttiga, likväl kunnat enligt andras åsigter vara motsatsen. Att sålunda utan bevis framkasta beskyllningar förefaller i sanning högst besynnerligt, helst då man såsom jag känner och är fullt förvissad derom att motionärens goda vilja och rättskänsla äro alltför stora, att han skulle anse sina åsigter ofelbara.

Jag frågar nu, om Stats-Utskottet kan sägas hafva grundligt bearbetat denna fråga. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att, äfven om man tänker sig den nu ifrågavarande förändringen af den civila admini-

strationen, kommen i form af beslut till stånd, det dock dröjer många år innan densamma kan träda i verket.

Att nu, såsom Utskottet gjort, dels framkomma med skäl af den beskaffenhet, jag förut sökt visa, och dels grunda ett förslag derpå, att en annan motion i likartadt ämne blifvit väckt, kan icke annat än väcka förundran. Man borde väl åtminstone hafva väntat, till dess det Utskott, som till behandling förehar den motion, man här lagt till grund för sitt förslag, hunnit att yttra sig angående denna motion. Om Utskottet föreslagit alla embetsverkens försättande på rörlig fot, så hade det kunnat haft sken af klokhet, men att företrädesvis bland alla sätta stämpeln på Kammar-kollegium, dertill kan jag icke fatta något rimligt skäl.

På sådana grunder och då obestriddigt är att Kammar-kollegii försättande på rörlig fot skulle skadligt inverka på ärendenas jemna gång, och från verket bortjaga de förmågor, som derstädes så väl behövas, yrkar jag, att denna punkt måtte lemnas utan afseende och Stats-Utskottets förevarande förslag sålunda af Kammaren afslås.

Herr Grefve Posse: Det kan icke tillkomma mig att bemöta de anmärkningar, en talare framställt mot motionärens sätt att motivera sitt förslag; men då jag, som ledamot i Stats-Utskottet, med min röst bidragit till dess Utlåtande, anhåller jag att få framlägga de motiver, som bildat min uppfattning af denna fråga. Jag hyser den mest fasta tillförsigt till Representationens kraft och förmåga att genomföra nya och oundgängliga reformer i hvarje rigtning och sålunda äfven i det förevarande fallet, som för oss är ganska magtpåliggande, nemligen omorganisationen af våra allmänna embetsverk. Det är min öfvertygelse, att denna fråga, äfven om Regeringen icke tager initiativet, likväl skall blifva löst genom Representationens medverkan; men för att denna fråga skall kunna lösas, fordras såsom villkor, att embetsmän, som under tiden tillsättas, icke få fullmagter på sina embeten. Det är icke antagligt, att man af tjänstemän med fasta fullmagter skall kunna påräkna det understöd för reformens genomförande, som kan vara behöfligt. Jag vill dock icke för alltid ställa embetsmännen på en sådan lös fot: jag fordrar det endast under den tid omorganisationsarbetet pågår.

Hyad särskildt Kammar-kollegium beträffar, tror jag detta embetsverk kanske vara det som *minst* kommer att beröras af en reform; men det är dock sannolikt, att *någon* förändring äfven af detta embetsverk kommer att ega rum, och det är af denna anledning jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Stats-Utskottet har i denna punkt af ifrågavarande Betänkande uttalat en åsigt, som jag anser mig vara pligtig att bekämpa. Det är den åsigten, att, så snart ett förslag väckes om indragning eller omorganisation af ett embetsverk, så skall Riksdagen genast, utan undersökning om befogenheten af förslaget eller utredning af förhållandena, föreslå att detta embetsverk måtte ställas på rörlig fot. Konseqvensen af detta sätt att gå till väga blir den att, om en motion väcktes derom att hela Svenska embetsmannakorpsen skulle omorganiseras, från och med domaren till alla öfrige embetsmän, Riksdad-

gen för sin del också borde fatta det beslut att, till dess frågan blefve afgjord, hela embetsmannakorpsen borde ställas på förordnande. Detta är konsekvensen af den åsigt, jag påpekat. För min del tror jag icke, att detta sätt att gå tillväga väl öfverensstämmer med hvad man har rätt att fordra af en väl ordnad statstjänst. Det är derföre redan ur principiel synpunkt, jag måste motsätta mig detta sätt att förfara, men äfven i afseende å det särskilda fall, hvarom nu är fråga, tror jag att Stats-Utskottet icke handlat riktigt.

Den siste talaren medgaf, att Kammar-kollegium, minst af alla embetsverk, skulle blifva beroende af en omorganisation. Det kan då verkligen förundra, hvarför Stats-Utskottet utvalt just detta embetsverk framför andra för den väl ifrågavarande åtgärden.

Stats-Utskottet har i motiverna till sitt Utlåtande påpekat en vid denna riksdag väckt motion om omorganisering af embetsverken i allmänhet. Då denna motion är föremål för Särskildt Utskotts behandling, anser jag skäl hade förefunnits att afvakta den utredning i frågan, som detta Utskott kommer att lemna, innan Stats-Utskottet i detta speciela fall framställt något förslag.

Hvad särskildt Kammar-kollegium angår, kan detta förslag afse tvänne fall, antingen Kammar-kollegii indragning och förvandling till byrå eller dess omorganisering. Hvad Kammar-kollegii indragning beträffar, tror jag Kammar-kollegium vara ett så beskaffadt embetsverk, som icke kan till byrå förvandlas utan måste fortfarande hafva egenskap af Kollegium. Detta Kollegium handlägger en mängd mål, viktiga icke allenast för Staten och det allmänna utan äfven för enskild rätt och säkerhet och jag tror det ingalunda vore riktigt att åt en enskild person öfverlemna behandlingen af alla dessa olika mål och ärenden, som erfordra en speciel kunskap för att på ett tillfredsställande sätt blifva utredda. Jag stödjer denna min åsigt icke allenast på egen erfarenhet och min deraf grundade fasta öfvertygelse utan äfven på de sakrika utlåtanden, som förut i frågan blifvit afgifna. Denna fråga är icke ny; den har förut blifvit behandlad af tvänne särskilda komitéer, sammansatta af erfarna och skickliga män. Dessa komitéer hafva kommit till det sammanstående slut, att Kammar-kollegium såsom Kollegium icke bör eller kan upphöra. Vid 1823 års riksdag tillsattes för denna frågas utredning ett särskildt Utskott, som äfven kom till samma öfvertygelse.

Jag vill endast uppläsa de sista orden i det af 1859 års komité afgifna yttrande, rörande Kammar-kollegii förändrade organisation. Komitéen säger i dess utlåtande, att de ärenden, som nu tillhöra och, efter komiterades åsigt, jemväl hädanefter böra åligga Kammar-kollegium, och hvilka hufvudsakligen bestå uti att förvalta samt hafva inseende och vård å en del Statens fasta oah lösa egendom, att behandla mål, som angå förvärfvande eller upplåtelse för Statens räkning af åtskillig jord eller fast egendom och räntor, att handhafva skattläggningen af jord, qvarnar och andra lägenheter samt bergverk äfvensom att handlägga dels frågor, som afse de jorden åtföljande extra ordinarie skyldigheter och besvär, dels åtskilliga andra kamerala och allmänna hushållningen rörande frågor, synas komiterade till största delen vara af den beskaffenhet att det med skäl kan ifrågasättas, huruvida desamma, utan att äfventyra den säkerhet för

ärendenas behöriga gång, hvarvid Rikets Ständer fästa så stor vikt, må kunna till en enda persons afgörande öfverlemnas. På dessa skäl tillstyrker komiterade desto heldre, *det ifrågavarande embetsverk måtte i sin egenkap af Kollegium bibehållas*, som, med afseende å den bemälda embetsverk jemlikt 65 § i Landshöfdinginstruktionen den 10 November 1855 i vissa fall åliggande tillsyn derå, att meddelade föreskrifter utaf vederbörande Konungens Befallningshafvande i behörig ordning verkställas och rätteligen tillämpas, nödigt synes vara, att detsamma öfver länsstyrelserna fortfarande eger den disciplinera magt, som hittills tillkommit detsamma. För min del anser jag dessa af komiterade anförda skäl fortfarande ega största giltighet; och jag hemställer, huruvida det kan vara skäl att utan närmare undersökning och utredning uttala en åsigt, rakt stridande mot erfarenheten.

Hvad åter beträffar frågan om Kammar-kollegii omorganisering eller indragning af vissa tjenster inom detsamma, vill jag icke bestrida, att förenkling i Kammar-kollegii göromål framdeles kan inträffa, och jag tror att, om det väckta förslaget om förändring i grundskatternas utgörande kommer till stånd, en icke obetydlig lindring i Kammar-kollegii åligganden deraf blir en följd, ehuru kanske dock icke i så stor grad som en föregående talare påstått, men jag hemställer dock, huruvida, äfven om detta verk i framtiden skulle kunna förminska i afseende å tjenstemännens antal, det likväl vore rätt att, för denna möjliga framtida besparing, sätta Kammar-kollegii tjenstemän i den beroende ställning, som förordnandet medför. Vi böra ihågkomma, att Kammar-kollegii verksamhet äfven är en domareverksamhet och ofta berör enskildt väl och enskildt bästa och att sålunda samma skäl, som förefinnas att icke tillsätta domaren på förordnande, äfven gälla Kammar-kollegii tjenstemän. Jag tror icke, att man af möjligheten utaf en framtida omorganisation bör eller kan hemta något skäl att i närvarande stund göra Kammar-kollegium och dess tjenstemän mindre sjelfständiga än hittills.

Jag begagnar mig af detta tillfälle att meddela Kammaren upplysning om ett förhållande, som kanske icke är för hvar och en känt, och finner jag mig desto heldre dertill föranlåten, som man ofta hör den mening uttalas, att tjenstemännens antal ständigt ökas. Enligt den statistiska utredning af detta förhållande, som förekommer i det betänkande, jag nyss återopat, visar det sig att antalet af ordinarie tjenstemän inom Statsdepartementen och samtliga förvaltande verken år 1823 uppgick till 762, men hade deremot år 1859 nedgått till 499. Och jag tror mig härmed hafva visat, att, från Regeringens sida, åtgärder verkligen blifvit vidtagna, ledande till förenkling och besparing uti ifrågavarande afseende.

På dessa skäl vågar jag hemställa, huruvida Kammaren skulle anse denna fråga i närvarande stund vara så utredd som erfordras, för att uttala den åsigten, att Kammar-kollegii tjenstemän borde ställas på förordnande; och jag hemställer, huruvida, då, efter hvad jag sökt visa, de fleste anse skäl att bibehålla Kammar-kollegium såsom Kollegium, det skulle vara fullt lämpligt att bifalla hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Carl Ifvarsson: Om man antager, att icke förr än i en långt aflägsen framtid en omorganisation af de förvaltande verken kan ega rum, då hade de invändningar, som här mot Stats-Utskottets förslag blifvit gjorda, full giltighet; men jag anser, att frågan om en förändring och förenkling af våra embetsverk så länge varit på tapeten, att man icke alltför länge borde behöfva vänta på denna reform. Jag tror för min del, att Kammar-kollegium icke kan undgå en stor förändring och förenkling, ledande dertill att tjänstemännens antal icke blir så stort som det för närvarande är, och då torde det äfven vara oklokt att under tiden tillsätta tjänster inom Kammar-kollegium på ordinarie stat. Häraf blir ju förhållandet, att, om en förenkling och omorganisering af verket framdeles sker, måste de tjänstemän, som icke längre behöfvas, uppföras på indragningsstat. Om detta står i full öfverensstämmelse med Statens väl, öfverlemnar jag åt hvar och en att bedöma. Jag tror tiden vara inne att besinna sig, innan man fasthåller vid dessa gamla principer.

Ett annat förhållande, som försvårar hvarje omorganisation, ligger äfven deri, att en och annan ordinarie tjänsteman anser sig icke vara skyldig att underkasta sig ett förändradt arbetssätt, som kan blifva en följd af embetsverkets omorganisation. Vill man undanrödja sådana hinder, måste detta ske genom att i tid vidtaga förberedande åtgärder för omorganisationens underlättande. Utskottets förslag innehåller en sådan åtgärd, fastän denna åtgärd endast rör *ett* embetsverk. Jag skulle önskat att den hade omfattat *flera*. Jag tror, att Utskottets förslag är dess mera välbetänkt, som jag anser tiden vara inne för uppnående af detta stora resultat, som man länge väntat: förändring af hela Svenska embetsmannakörpen.

Jag önskar bifall till Utskottets förslag.

Herr Rosenberg: Jag skall icke upptaga Kammarens tid med en undersökning om önskvärdheten att erhålla en förenkling i förvaltningen; jag vill blott med några ord gifva tillkänna, att jag icke kan bifalla hvad Stats-Utskottet i denna punkt tillstyrkt, enär jag anser detta tillstyrkande vara grundadt på alltför lösa skäl.

Ett af de skäl, hvarpå Stats-Utskottet grundat sin framställning, är möjligheten, att den af motionären omnämnda förändringen i den Svenska jordens nuvarande beskattningssätt kan komma till stånd. Men icke bör väl Riksdagens beslut grunda sig på ett löst antagande att det eller det möjligen kan komma att i en framtid inträffa.

Vidare åberopas af Utskottet såsom skäl den omständigheten att man vid denna riksdag tillsatt ett Särskildt Utskott för åtgärders vidtagande till besparing i utgifterna för den civila administrationen. Vi hafva likväl ännu ej sett något förslag af detta Utskott, och det torde därför vara väl tidigt att härpå grunda något beslut.

För min del är jag en stor vän af alla besparingar, som grunda sig på en verklig utredning af förhållandena, men då icke så här är fallet, anser jag mig böra afslå Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Björck: Man har anmärkt såsom origtigt af Stats-Utskottet att för närvarande föreslå en åtgärd af så genomgripande art som den

ifrågavarande. Denna fråga står dock Representationen ganska nära, hufvudsakligen i och genom det allmänna medvetandet att en organisation af embetsverken måste ske och ske snart. Denna fråga har också genom min i ämnet väckta motion blifvit föremål för denna Riksdags uppmärksamhet. Om icke denna min motion rönt det välvilliga emottagande, den vunnit, hade Stats-Utskottet kanske icke lemnat en sådan uppmärksamhet åt den nu ifrågavarande motionen; men då Riksdagen för behandling af det af mig framlagda förslag om embetsverkens organisation tillsatt ett Särskildt Utskott, och Kammar-kollegium i första rummet måste blifva, såsom det ock blifvit, föremål för detta Utskotts undersökning, så synes mig Stats-Utskottet hafva haft fullt giltiga skäl till sitt förevarande förslag. Detta i fråga om anledningen till Stats-Utskottets behandling af saken.

Hvad sjelfva frågan beträffar, har en föregående talare från ministerbänken hållit sig vid det förhållande, som för närvarande eger rum. Han har påpekat Kammar-kollegii egenskap af domstol och ansett, att det såsom sådant icke skulle kunna upphöra, hvadan det enligt hans förmenande ej heller vore lämpligt att ställa embetsverkets tjänstemän på förordnande. Jag tillåter mig likväl fästa uppmärksamheten derpå, att alltsedan år 1809 fråga just varit derom, att såväl Kammar-kollegii som andra förvaltande verks domsrätt skulle dem fräntagas och i stället öfverlemnas till allmänna domstolarne. Det är visserligen sannt att den komité, som sednast varit tillsatt för utredande af nu ifrågavarande ämne, varit af en motsatt åsigt mot föregående komitéer, i det att den ansett, att man icke kunde skilja många mål från Kammar-kollegium. Men just i detta hänseende har jag i min motion sökt att skaffa framgång åt den mening, som allt ifrån år 1809 varit rådande, att nemligen administrationen måtte så ordnas, att allt, som berör *enskild* rätt, måtte skiljas från förvaltande verken, som deremot skulle sköta endast *Statens* angelägenheter.

Den ärade talaren har påpekat den stora vinst, som uppstått derigenom att tjänstemännens antal under åren 1823—1859 så betydligt förminskats; men jag ber att få fråga, huru har denna minskning uppkommit; och jag tror, att svaret i allmänhet ligger deri, att man borttagit andra instansen i en hel mängd mål. Af detta skäl har Bergs-kollegium kunnat indragas och Kommers-kollegium till en del förminskas. Ett dylikt förhållande skulle äfven uppstå, om Kammar-kollegium upphörde att längre vara andra instans i vissa mål. Så väl Kammar-kollegium som de öfriga förvaltande verken påkalla och äro mäktiga af förändringar, äfven om man icke går in på det förslag, jag framställt, att göra Kammar-kollegium till byrå inom ministären.

Jag medgifver visserligen, att här icke är tillfälle att, innan det Särskilda Utskottet hunnit längre i frågans behandling, öfver densamma fälla något omdöme; men jag tror mig dock kunna säga, att, efter de upplysningar Utskottet redan förskaffat sig, har det för de flesta af dess ledamöter blifvit uppenbart, att en omorganisation af embetsverken verkligen *kan* och *bör* ske, och att, hvad särskildt Kammar-kollegium beträffar, dit blifvit, till följd af en oriktig uppfattning, hänförda en del ärenden, som icke borde tillhöra detta verk, och hvarifrån det sjelf begärt att blifva befriadt.

Då fråga om löneförhöjning för tjänstemännen vid 1856 års riksdag uppstod, ansåg jag, att man borde så ställa, att man hade tjänstemännens fulla biträde för en omorganisation af våra embetsverk, enär fara vore, att organisationen eljest icke skulle lyckas. Af sådan orsak motsatte jag mig ock, att den ifrågavarande löneförhöjningen skulle uppföras på fast stat. Jag gjorde det därför, att tjänstemännens fasta löner skulle utgöra förnämsta hindret för en förändrad organisation. Om den nuvarande chefen för det departement, hvars angelägenheter äro under behandling, vill göra besparingar och förändringar för att åstadkomma större skyndsamhet i förvaltningen, så motarbetar denna chef sig sjelf genom att icke biträda ett förslag, som just har till syfte att åstadkomma besparingar, på samma gång som att vidtaga åtgärder för åstadkommande af större skyndsamhet i ärendenas gång.

Jag vågar hemställa, att Utskottets ifrågavarande Utlåtande måtte af Kammaren bifallas.

Herr Kinmanson: I likhet med den siste talaren vill äfven jag, i hvad på mig ankommer, sträfva efter enkelhet i administrationen. Men häraf kan dock icke följa, att jag redan nu skulle gifva min röst åt en åtgärd sådan som den ifrågavarande, eller att ställa Kammar-kollegii tjänstemän på förordnande. Jag anser nemligen, att framställningen härom kommer för tidigt, emedan man ännu icke i någon mån är öfverens, huruvida och på hvad sätt de göromål, som Kammar-kollegium för närvarande ombesörjer, kunna med fördel omgestaltas och huru handläggningen af dessa ärenden må i framtiden ordnas. Och endast denna anmärkning borde, efter min åsigt, vara tillräcklig för att vid denna riksdag förekomma åtgärd i oförmälda syftning.

Stats-Utskottet i sitt Utlåtande börjar med den uttryckliga förklaring, att, i anseende till den mångfald af ärenden, som tillhöra Kammar-kollegium, någon indragning af detta embetsverk svårigen kunde ifrågakomma vid genomförandet af en ny organisation af förvaltningen. Hvarföre då vidtaga den föreslagna åtgärden? Enligt Utskottets förmenande, borde detta ske endast därför att en icke obetydlig minskning i Kollegii nuvarande verksamhet skulle kunna motses och i följd deraf en eller annan tjänst blifva öfverflödig. Nu blir således frågan, om Kollegii hela tjänstepersonal nu bör ställas på förordnande därför att i framtiden en eller annan tjänstebefattning möjligen skall kunna umbäras. Man har sagt, att den skatteförenkling, hvarom fråga är väckt, skulle, om den genomfördes, åstadkomma lättnad i Kammar-kollegii göromål. Äfven jag hoppas det samma och tror att vi en gång skola komma derhän, att denna skatteförenkling blir en verklighet, men vi veta ännu icke tiden därför och känna icke förändringens inflytande på Kammar-kollegii verksamhet. Enligt mitt omdöme är det sålunda alltför tidigt att nu göra början med en organisation af nämnda embetsverk genom att antaga dess tjänstemän endast på obestämd tid tills vidare.

Men härtill kommer dessutom, att Kammar-kollegium genom en allmänare reglering af administrativa embetsverk sannolikt skulle erhålla ökade och nya göromål. Representationen har redan uttalat den åsigten att förlägga till Kammar-kollegium tillsynen öfver den Statens fasta egen-

dom, som för närvarande förvaltas af Serafimerordensgillet. Vidare har man varit betänkt på att till Kammar-kollegium öfverflytta tillsynen öfver de fastigheter, som för närvarande höra under Arméförvaltningen. Slutligen har den önskan blifvit uttalad, att alla åt arméen upplåtna boställen måtte till Statsverket indragas, i hvilket fall de troligen skola komma att utarrenderas genom Kammar-kollegii försorg. Statens fastighetsförvaltning, hufvudsakligen förlagd till detta embetsverk, skulle blifva af en vidsträckt och omfattande beskaffenhet och gauska betydligt öka Kammar-kollegii göromål i stället för att minska dem och derigenom föranleda nedsättning i tjenstemännens antal.

Man föreställer sig, att genom en i allmänhet förenklad förvaltning många tjänster skulle blifva öfverflödiga. Detta är riktigt för såvidt samma tjänster göras obehöfliga för deras *hittills varande* bestyr. Men vår tid medför nya behof, och dessa fordra nya tjensteäligganden. Såsom exempel härpå vill jag nu blott angifva den allt mera kännbara saknaden att icke ega noggranna statistiska uppgifter till ledning för bedömande af Statsverkets alla särskilda förhållanden, hvilken brist gaf Representationen anledning att vid förra riksdagen begära den mycket besynnerliga bo-uppteckning öfver all Statens egendom, hvilken innevarande Riksdag fått emottaga. Häri, bland annat, ligger dock ett bevis derför, att man alltmera söker efter kännedom och klarhet i administrationens alla särskildheter, för att kunna när som helst hafva en öfverblick deraf. Men dessa sträfvanden medföra också behofvet af ökade arbetskrafter för att kunna blifva fullt tillgodosedda.

Det har af en talare blifvit framställt såsom skäl hvarför Kammar-kollegium nu borde ställas på indragning, att den reform inom administrationen, som länge varit önskad, likväl alltför länge låtit vänta på sig, hvadan man så mycket kraftigare borde söka uppnå syftemålet. Men hvarför har då denna omorganisation så länge låtit vänta på sig? Jag tror, att svaret härtill skall till väsendtlig del förefinnas i den omständigheten, att man icke börjat, der man bort börja. Vid omgestaltningen af embetsverk bör början göras icke med embetsverkens form utan med de ärenden, hvilka de handlägga. Kammar-kollegii många göromål, t. ex. med beskattningsfrågor, kunna icke upphöra eller minskas förr än sjelfva ärendena blifva förändrade. Det är dessas beskaffenhet, som betinga villkoren för deras handläggning. Embetsverk bilda sig efter ärendena liksom skallet kring kärnan. Det är icke formen, som bör föregå göromålen, utan det är göromålens art, som bör bestämma sättet för deras handläggning och organisationen. Men ofta har man ej uppmärksammat detta, utan, för att få en förändrad förvaltnings-organisation, angripit det yttre utan att fråga efter innehållet. Så länge man förfar på sådant sätt, söker man förgäves komma till något resultat.

Vidare har, såsom skäl för att ställa Kammar-kollegii tjenstemän på förordnande, uppgifvits, att dessa eljest icke skulle vara skyldiga underkasta sig de göromål, som en ny organisation kunde medföra. Denna erinran innefattar till alla delar ett misstag. Under år 1860 utfärdades nemligen en förordning, som haft till följd att alla tjenstemän inom förvaltningsverken äro förbundna att underkasta sig de förändringar i sina göromål, som af en framtida reform i administrationen kunna blifva nö-

diga. Detta gäller äfven Kammar-kollegii tjenstemän; och af förenämnda erinran kan således ej hemtas någon giltig anledning att Kollegii tjenstemän böra blott tillsvidare antagas.

Det torde i öfrigt vara ganska tvifvelaktigt, huruvida denna åtgärd skulle kunna försiggå utan verklig olägenhet. Vi känna huru göromålen i Kammar-kollegium fordra så väl mycket studium som mycket arbete och huru det är ganska svårt att finna personer med skicklighet för dessa göromål; men denna svårighet torde förete sig ännu större, om tjenstemännen icke kunna tillförsäkras en framtida utkomst, om tjensterna blifva af den tillfälliga beskaffenhet, att deras innehafvare när som helst kunna afskedas.

Ehuru mycket jag än nitälskar för en klok omorganisation i åtskilliga delar af statsförvaltningen, och huru mycket jag än särskildt önskar, att Kammar-kollegium måtte undergå en af behovet påkallad förändring, finner jag dock förslaget, som nu föreligger, vara i närvarande stund obehöfligt och olägligt; och jag får derföre afstyrka det af Stats-Utskottet i denna punkt gifna Utlåtande.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Vid hvarje riksdag förekomma många motioner och höras många yttranden om indragning af åtskilliga tjänster, som finnas inom vissa delar af förvaltningen i följd af denna förvaltnings invecklade skick. Man önskar dessa indragningar på det samma förvaltning icke måtte tynga så hårdt på statsutgifterna. Dessa röster sprida sig sedan i landet, och hvart man kommer, hör man dessa ord: huru är det väl möjligt, att icke redan indragits den mängd af öfverflödiga tjänster, som finnes inom Sverige. Men hvarje gång ett förslag i denna riktning framkommer, finnes så mycket af de obotfärdigas förhinder, som lägger sig emot äfven den minsta fråga i denna riktning och hindrar densammas framgång.

Hvad särskildt denna fråga vidkommer, anser jag Stats-Utskottet i sin motivering hafva begagnat ganska lena motiver i jemförelse med motionären, men Utskottet har dock gjort den tanken gällande, att, om man någonsin skall få omorganisation af våra embetsverk, är det nödigt att man ställer tjenstemännen på en lätt och mera rörlig fot. Derför har också förslaget rönt motstånd. Man vill hafva en omorganisation, men man har tillika yttrat, att detta icke skall kunna bespara utan öka kostnaderna, emedan de nuvarande tjenstemännen i så fall måste sättas på indragningsstat. Männe icke dessa kostnader undvekos just genom den föreslagna åtgärden att icke annorlunda än på förordnande tillsätta tjenstemännen.

En talare har sagt, att tjenstemännen måste vara på fast stat för att med beredvillighet kunna gå allmänhetens önsknings till mötes. Jag tror deremot, att just om de voro tillsatta endast på förordnande, de skulle blifva så mycket mera beredvilliga, och en följd häraf skulle dessutom blifva, att de tjenstemän, som varit mest verksamma och derigenom tillvunnit sig Regeringens och folkets förtroende, skulle först ihågkommas, då utsigt yppades till en fast och mera fördelaktig position. På dessa skäl kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Sven Nilsson: I likhet med föregående talare och Stats-Utskottets ledamöter anser jag att en organisation af våra embetsverk både kan och bör ske och att Kammar-kollegii domsrätt bör upphöra; och jag har sålunda samma mål som motionären; ty jag föreställer mig att med grundskatternas kapitalisering Kammar-kollegium blir temligen obehöfligt; men så önskligt det vore att detta snart skedde, tror jag dock att det ännu dröjer åtskilliga år innan en sådan kapitalisering blir verkställd. Jag kan också föreställa mig att icke någon kapitalisering verkställas medan indelningsverket finnes kvar; men min öfvertygelse är att en önskad reform ej kan ske utan indelningsverkets undanröjdande. Detta är ännu endast ett hopp; vi vänta icke något förslag i den rigtningen från Kongl. Maj:t och jag ser således intet hopp för närmaste framtiden att icke vi få bibehålla detsamma. Stats-Utskottet har icke heller ställt saken i något ljusare skick; ty det har endast sagt att *ifall* förändringen verkställs, så blir Kammar-kollegium obehöfligt. Om det äfven, såsom sagdt, dröjer ännu många år, så tror jag att just vid verkställandet af denna förändring måste Kammar-kollegium strängt anlitas. Och hvad särskildt domsrätten beträffar, så och huru önskvärd denna förändring än är, lärert en sådan partiel förändring icke komma i fråga förrän den mera genomgripande organisationen egt rum i domstolarnes arbetssätt, särdeles på landsbygden. Det är detta som gifvit mig anledning tro att icke Kammar-kollegium kan under den närmaste framtiden undergå någon väsentlig förändring. Då härtill kommer att Kammar-kollegium har denna domsrätt, och det är nödvändigt att domare innehafva en sjelfständig ställning, så vore det väl temligen olämpligt att ställa dessa tjänster på förordnande, hvilka kunna lemnas den ena i dag, den andra i morgon. Enligt min tanke böra Herrar Kammarråd hafva en lika så sjelfständig ställning som Hofrättsråd och andra högre embetsmän. Jag tror äfven att de kunskaper och den erfarenhet, som erfordras på Kammarrådens plats vore svårare att finna, om de skulle tillsättas endast på förordnande. Det är derföre jag icke kan bifalla Utskottets Betänkande. Hade Stats-Utskottet, i stället för att vilja underkasta Kollegii embetsmän en så beroende ställning, föreslagit en strängare tjänstgöringsskyldighet i händelse af embetsverkets omorganisation, så skulle jag gerna gifvit mitt bifall der-till; men icke nu; och detta är icke "de obotfärdigas förhinder", men jag tror icke att förslaget kan verkställas utan en alltför svår rubbning i det hela. Jag yrkar således afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Bergström: Då jag först nyligen kommit tillstädes och således icke åhört den förutgående öfverläggningen, har jag tvekat att begära ordet af fruktan att åter upprepa skäl, hvilka redan kunna hafva blifvit anförda till stöd för den mening i frågan, som jag hyser. En annan anledning till tvekan i ofvanberörda afseende förefanns för mig deri, att jag tillhör embetsmännens klass, hvars medlemmar nästan aldrig kunna taga till ordet i en fråga af beskaffenhet, som den förevarande, utan att befara, att mot dem utslungas beskyllningar att tala i "*löntagarnes intresse*", att hafva de "*obotfärdiges förhinder*" med mera sådant. Emellertid har jag tagit mod till mig af den, såsom jag förmenar, för Kammaren bekanta omständighet, att jag är gynnsamt stämd för den reform, Herr

Björck med sin ifrågavarande motion åsyftar. I likhet med honom håller jag före, att en stor mängd af de så kallade administrativa besvärsmålen måste, om den enskildes rätt skall blifva fullt betryggad, öfverflyttas från de förvaltande verken till domstolarne. Ja! jag är i ett afseende beredd att gå ett stycke längre än Herr Björck. Han vill nemligen hafva Kammarrätten såsom andra instans i dessa mål; då deremot jag anser samma mål böra i allo gå den vanliga domstolsvägen, så vida man icke skall göra sig skyldig till en inkonsequens. Dessa mål, ehuru de resultera af den ekonomiska och administrativa lagstiftningen, äro dock ofta för den enskildes väl eller ve af ojemförligt större vikt, än en obetydlig rättstvist om några Riksdalers värde. Men för närvarande utöfvar ju Kammar-kollegium domsrätten i dessa mål, det vill säga dess ledamöter äro att anse såsom domare. I sådan egenskap måste de, så länge verkets nu varande organisation fortfar, vara oafsättlige och ej innehafva sina befattningar på förordnande. Domaren måste vara oberoende mot ofvan, oberoende mot nedan; och ve det land, som kränker denna grundsats! I vårt land finnes en domstol, Krigshofrätten, hvars ordförande och ledamöter, med undantag af Krigshofrättsrådet, äro allenast tillförordnade. Då frågan om anslaget åt denna domstol förevar i Kammaren, visade sig, huru ringa sympati denna domstol kunde påräkna.

Visserligen innehåller Herr Björcks motion förslag till viktiga och genomgripande förändringar i embetsverkens organisation; men ännu är dock denna motion blott en embryo, ur hvilken någon levande organism icke uppspirat. Den synes mig icke rimligen kunna föranleda dertill, att Kammar-kollegium redan nu ställes på sådan lös fot, som Stats-Utskottet föreslagit. Med lika mycken rätt skulle man kunna föreslå detsamma om alla Sveriges embetsverk. Hvarföre då framhålla just Kammar-kollegium, detta utmärkta embetsverk, som alltid och till fullo gjort sin pligt och fyllt sin bestämmande?

Jag yrkar afslag å Betänkandet i föredragna delen.

Herr C. A. Larsson: Förliden gårdag, då en obetydlig förändring i ett begärdt anslag var i fråga, fick man uppbära skrupenser, och nu då det endast är fråga om en oskyldig förberedande åtgärds vidtagande, får man höra samma lät. Men hvad skola vi då här att göra, om vi icke få föreslå åtminstone för framtiden en besparing i embetsmännens löner, som så väl behöfves. För min del tror jag ingalunda att det medför några menliga följder att bifalla Stats-Utskottets förevarande Betänkande; men den fördelen skulle derigenom vinnas att vi för framtiden skulle slippa så dryga löner åt dessa tjänstemän. Det torde icke vara någon Kammarrens ledamot, som icke önskar komma till något resultat i fråga om våra embetsverks indragning och förenkling, och för att kunna komma i tillfälle härtill utan att inkräkta på den enskildes rätt, så hade jag trott att man borde på det sättet gå till väga med Kammar-kollegium. Då man vet så många olika slags mål, som förut hört under detta embetsverk, men som numera förflyttats derifrån, såsom skogarnes vård och skötsel, qvarnräntorna m. m. samt det är att hoppas att med grundräntornas kapitalisering jordebokskontoret skall upphöra, så frågas: hvad skola vi nu
med

med detta Kammar-kollegium? Är det då icke klokt att i förtid bereda sig på att icke betala löner till embetsmän, hvars krafter kunna användas bättre på andra håll? Det har klandrats att man just angripit detta embetsverk; men man har berättat mig saker om detta embetsverk, som äro ganska märkliga, men hvarmed jag icke vill trötta Kammaren, dessa äro ej heller i motionen upptagna, men jag kan dock gerna på enskild väg meddela dem åt den som det önskar. Här har äfven blifvit sagdt, att det är nog tidigt att vidtaga den förberedande åtgärden att ställa Kammar-kollegii tjänstemän på förordnande; men det är ju icke fråga om de nuvarande tjänstemännen utan de blifvande; och jag tror således ej att dessa Kammar-kollegii tjänstemän skulle omsättas, innan förändringen kunde realiseras; och det är icke någon rättskränkning mot dem, som nu finnas. Allt motstånd rör således ingenting annat än att söka förekomma förändringen af andra embetsverk.

Här har talats om att Serafimerfonden skulle läggas under Kammar-kollegium m. m. Är det då icke bra att hafva embetsmännen ställda på förordnande, så att man undviker att hvarje riksdag fatta beslut derom och slippa dessa skraddareräkningar om hvad som vidtagits efteråt. Jag tror emellertid att hvar och en skall inse nyttan och fördelen af förslaget. För min del önskar jag att Kammaren måtte lemna sitt bifall till den oskyldiga skrifvelse, som Stats-Utskottet föreslagit.

Häruti instämde Herr *Lars Persson*, Herr *Erik Olsson*, Herr *Per Nilsson* från Örebro län och Herr *Jan Andersson* jemte flera Kammarens ledamöter.

Herr *Matts Pehrsson*: Det kan tyckas, och jag tror äfven så sjelf, att det är förmätet af mig att uppträda och gifva min åsigt tillkänna i en fråga sådan som denna. Men då jag har en lång riksdagsmannabana och äfven är till åren kommen, och derigenom ganska väl känner landet och dess intresse öfver detta Kollegium, så kan jag icke underlåta att yttra några ord och angifva de skäl, hvarpå jag stödjer mig för att bifalla Stats-Utskottets Utlåtande.

Man säger att detta Kollegium är omistligt; det är möjligt att så är förhållandet för städerna; i det fallet vill jag ej fälla något bestämdt omdöme; men så vet jag att å landet är förhållandet alldeles omvänt. Men det är också sagdt, att det icke skulle gå an att taga bort detta embetsverk, emedan man har på landet både militära, civila och ecklesiastika boställen, som stå under Kammar-kollegii vård; men jag tror detta är misstag; ty de militära boställena stå under Arméförvaltningens och de ecklesiastika under Ecklesiastik-departementets omedelbara tillsyn; således är detta icke något så brådstörtande, att ju icke Kammar-kollegium därför vore omistligt! Man har äfven sagt, att vid taxeringar af dessa boställen besvär deröfver afgöras af Kollegium; men taxeringarne ske lika väl å militära som å ecklesiastika af Bevillningsberedningarne, och besvären gå till Kammarrätten; således är ju Kollegium icke nödvändigt för detta fall. Jag hörde vid 1840 års riksdag att detta vackra Kollegium haft mål, som legat der i 40 år, tills personer, som sökt sin rätt, hunnit få

den. För min del afsäger jag mig gerna ett sådant Kollegium, emedan den enskildes rätt icke blir vederbörligen tillgodosedd.

Jag hörde samma lät vid Lagmansrätternas och äfven vid Kämnersrätternas borttagande. Man sade då hela landet skulle gå under, och att en rubbning i embetsmännens löner vore af den förderffigaste art och skulle vända upp och ned på allt. Emellertid beslutades deras borttagande och rättegångsordningar gå nu betydligt lättare och bättre. Skulle man nu lyckas att blifva af med Kammar-kollegium, så skulle detta vara af stor lättnad för landet. Häradskrifvare, kronofogdar — och jag tror äfven Konungens Befallningshafvande — alla äro de ense att tillstyrka dess försvinnande. Om den ort jag representerar skulle uttala sin åsigt, och om dertill alla domar och beslut skulle komma fram på en gång, så fruktar jag sannerligen att Kammar-kollegium skulle försvinna ganska snart.

Det är på dessa grunder jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets Betänkande.

Herr Hierta: Må det tillåtas mig att uttrycka den öfvertygelse att man gifvit måhända alltför stora dimensioner åt Stats-Utskottets förevärande Betänkande. Jag tror icke att, antingen man beslutar sig för det ena eller andra, det har så stor betydelse. Visserligen är sagdt att, om, såsom Utskottet framställt, organisationen af Kammar-kollegium skulle bero på förändringar i den Svenska jordens beskattningssätt, så kunde härmed dröja många år. Men om i afseende å tjenstemännens sättande på förordnande några betänkligheter uppstå, så undrar jag icke derpå. Föröfrigt och då meningarne tyckas vara temligen olika, icke blott, hvad man väntat, från embetsmännens sida, utan äfven från andra håll, och då tillika sådana betänkligheter här yttrats mot att sätta Kammar-kollegii tjenstemän på förordnande, så vill jag påpeka en annan grund för detta ärendes blifvande behandling, hvilken skulle göra att det vore af obetydlig vikt antingen man bestämde sig för det ena eller andra. Jag tror nemligen först och främst att den erfarenhet man har af de många komitéer, som blifvit tillsatta för embetsverkens omorganisation, har visat huru vansklig denna uppgift är, åtminstone med en sådan omfattning, hvaremot icke kan bestridas att bemödandet och tendensen i dessa komitéer verkat till icke så obetydlig inskränkning i tjenstemännens antal, som af chefen för Civil-departementet blifvit upplyst. Men jag tror föröfrigt icke att det är så svårt att åstadkomma en partiel förändring, som man vill påstå. Hvad särskildt Kammar-kollegium beträffar, så har en af dessa komitéer, 1858 års komité, yttrat sig öfver detta verk på följande sätt: "af dessa arbeten framgår att en betydlig inskränkning i det nu varande vidlyftiga och antiqvariska arbetssättet inom detta verk bör och kan ega rum, utan att afvakta en större organisation, då Kollegii domsrätt skall borttagas och utan någon vidare förändring i afseende på grundrätterna, skattläggning m. m." Det förefaller emellertid besynnerligt att fastän detta betänkande är snart tio år gammalt, man icke från Regeringen hört något åtgörande för att åstadkomma en sådan organisation. Men då jag nu tager mig friheten framställa en vördsam uppmaning till chefen för Finans-departementet om detta och öfriga embetsverk såsom initiativ för åstadkommande af omorganisation i den omfattning nu kan göras, så vore

godt och nödvändigt att endast tillsätta nya tjänster på förordnande, och framkomma med förslag till näst sammanträdande Riksdag i ämnet. Under sådana förhållanden anser jag det icke vara ringaste våda att låta detta Stats-Utskottets Betänkande falla, liksom å andra sidan icke heller någon sådan att antaga detsamma, såvidt man kan förutsätta att chefen för Finans-departementet vinnlägger sig att begagna de materialier, som finnas för att göra hvad som kan göras.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: En aktad ledamot af Stats-Utskottet, hvars nit för våra embetsverks förenkling jag vid mer än ett tillfälle erfarit, har yttrat, att så snart som domsrätten uti administrativa mål blefve fräntagen Kammar-kollegium, så skulle en organisation vara lätt genomförd. Jag ber att få erinra att den komité, som sednast varit samlad för dessa ärenden, 1859 års komité, har i sitt betänkande uttalat den allmänna grundsats, att Kollegii egenskap af dömande myndighet borde upphöra i sådana ärenden, som tillhörde den inre hushållningen i landet, men ändock ansett de mål, som fortfarande skulle tillhöra Kammar-kollegium, vara af så stor vikt för den enskilde, att Kammar-kollegium icke kunde upphöra att såsom sjelfständigt embetsverk kvarstå. Men ännu, mine Herrar! fungerar Kammar-kollegium som domstol, och jag måste instämma med en föregående talare deruti, att just denna omständighet betingar nödvändigheten att tjänstemännen ega en fullt sjelfständig ställning.

Herr Sjöberg:

Herr Medin: Ehuru jag under diskussionen hört åtskillige domare och äfven chefen för Finans-departementet sjelf yttra sig om vådan att domarembeten utöfvas på förordnande, så kan jag dock icke medgifva detta. I den domsaga jag tillhör har domarembetet förvaltats på förordnande under icke mindre än 17 år, och detta gick väl för sig; i grann-domsagan har också domare tjänstgjort på förordnande i 12 år, utan att någon egentlig anmärkning deremot är att göra. Således har jag ingen anledning att gilla detta skäl. Men jag hemställer, om icke det är lämpligt att vidtaga några åtgärder, som motionären föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt, för att man skulle lyckas genomföra någon förändring i våra embetsverk antingen i öfverensstämmelse med Herr Björcks motion eller enligt andra förslag. Det är ju allt skäl att i förtid tänka på saken, för att icke gifva lön åt tjänstemän, som icke behöfvas; det är derföre jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Betänkande.

Öfverläggningen var slutad. Å de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, dels på bifall till Utskottets förslag och dels på afslag derå, framställde Herr Talmannen propositioner, hvilka hvar för sig besvarades med många såväl ja som nej, och då nu derjemte begärdes votering blef följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet tillstyrkt i första punkten af dess Utlåtande N:o 31,

röstar ja;

Den det ej vill

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets hemställan i denna punkt afslagen.
Vid omröstningens slut funnos 110 ledamöter hafva röstat ja och 52 nej, hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

Efter tillkännagifvandet af detta beslut begärde

Herr Falkman ordet och yttrade: För min del finner jag den nu afgjorda punkten i förevarande Betänkande både till form och sak så vidunderlig, att jag icke trodde att densamma skulle kunna tillvinna sig Kammarens bifall. Men då så skett, vill jag deremot nedlägga min reservation.

Punkten 2.

Bifölles.

Herr Sjöberg, som anmält sig till ordets erhållande näst före 3:dje punktens föredragning, blef af sådan anledning nu uppropad och yttrade: Innehållet af Stats-Utskottets framställning i 3:dje punkten af nu förevarande Utlåtande föranleder mig göra den hemställan, huruvida det icke vore lämpligt, att denna punkt blefve behandlad i sammanhang med 24:de punkten i Stats-Utskottets Utlåtande angående Åttonde Hufvudtiteln. Utskottet talar nemligen i förstnämnda punkt om minskning med 4,400 R:dr af de nu i Sjunde Hufvudtiteln anslag till Öfverintendents-embetet ingående belopp dels till afföring för intendenten och tvänne vaktmästare vid nationalmuseum och dels till samlingars underhåll derstädes, så att anslaget till ofvanberörda embete komme att nedsättas till 25,400 R:dr. "Under förutsättning", säger Utskottet vidare, "af Riksdagens godkännande af hvad Utskottet i 24:de punkten af Utlåtandet, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel föreslagit, hemställer Utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning måtte af Riksdagen bifallas och således Öfverintendents-embetets anslag bestämmas till 25,400 R:dr".

Det vill synas mig, att dessa båda punkter böra i ett sammanhang behandlas, och jag anhåller derföre, att Herr Talmannen behagade framställa proposition å denna min hemställan.

Detta Herr Sjöbergs förslag blef af Kammaren bifallet, hvadan, med förbigående af tredje punkten, nu förekom:

Punkten 4,

som lades till handlingarne.

Punkterna 5 och 6.

Bifölles.

Punkten 7. Lades till handlingarne.

Punkterna 8 och 9.
Biföllos.

Punkten 10.

Herr Ocklind: Stats-Utskottet åberopar såsom skäl för sin i föreliggande Betänkande uttalade åsigt tvänne Kongl. Förordningar af den 21 December 1865 och 29 Juni 1866, under påstående att dessa förordningar så nyligen utkommit, att man ej ännu hunnit förvärfva någon tillförlitlig erfarenhet i saken. Detta påstående innebär naturligtvis i och för sig sjelft betraktadt en ovedersäglig sanning, men det synes mig icke utgöra en lämplig och tillräckligt fast grund att derpå stödja ett afslag.

Skogsfrågan är, så vidt jag förstår, af utomordentlig vikt; den är näst jordbruket Sveriges viktigaste ekonomifråga; den är i viss mening landets mest naturliga ekonomifråga, dels på grund af landets fysiska beskaffenhet och dels på grund af klimatiska förhållanden. Den är således en fråga af synnerlig vikt för folket, emedan på densammas behandling beror i väsendtlig mån ett bland den arbetande klassens förnämsta näringsmedel; den är äfven för den enskilda omtanken och intresset af stor betydelse.

Men i följd af bristande utredning (man är ännu icke ense om den princip, som bör följas) är den nu ställd på en ytterst vådlig punkt; ty ingenting är farligare än att administrera utan gifna, bestämda grunder. En utredning af frågan är derföre alldeles nödvändig; en utredning från rent vetenskaplig ståndpunkt, grundande sig på bestämda och bevisade förhållanden, skärskådade ur sina särskilda synpunkter, den ekonomiska och den klimatiska, samt båda dessa synpunkters vikt mot hvarandra afvägd. Detta ändamål kan ej vinnas på annat sätt än genom tillsättandet af en komité, bestående af sakkunnige, erfarne och ojäfvige män. Sverige är ännu, enligt statistikern Ljungberg, Europas skogrikaste land; och det är derföre väl värdt, att Riksdagen gör den ringa uppoffring, som nu är i fråga. Jag nämnde, att skogarne utgöra näst jordbruket Sveriges rikaste inkomstkälla; skogsprodukterna utgöra äfven landets förnämsta exportartikel. Enligt verkställd uträkning hafva i medeltal under tio års tid årligen från Sverige exporterats skogsprodukter för 30,000,000 R:dr, bruksalster för 24,000,000 R:dr, jordbruksprodukter för 17,600,000 R:dr och ladugårdsalster för 3,000,000 R:dr.

På grund häraf vågar jag anhålla, att Riksdagen ville, med ogillande af Utskottets Betänkande, bifalla det uti motionen framställda förslag; och då Första Kammaren redan i så måtto bifallit motionen, att den anslagit en summa af 5,000 R:dr till omförmälda ändamål, så anhåller jag att Andra Kammaren deruti måtte förena sig.

Herr Lithner: Äfven jag får anhålla, att Kammaren måtte bevilja medel till det ändamål, motionen afser. Det är här åter fråga om Norrland. Klagomålen öfver skogssköfvingen derstädes äro så gamla och hafva blifvit så ofta framhållna och emotsagda, att redan deraf synes att, om man verkligen har för afsigt att en gång komma till klarhet och full insigt i denna fråga, ingenting kan vara nödvändigare, än att en komité af erfarne, sakkunnige och ojäfvige män tillsättes, med uppdrag att på stället

undersöka de Norrländska skogsförhållandena samt att derefter afgifva fullständigt Utlåtande öfver dessa förhållanden och i sammanhang dermed stående frågor, äfvensom förslag till de nya stadganden, som kunna finnas erforderliga.

Man må ej, såsom Utskottet här gjort, i denna fråga uteslutande stödjä sig derpå, att nu gällande författningar äro så nya, att erfarenhet ännu icke kunnat vinnas, huruvida förändringar deri böra ega rum eller icke. Det kan hända äfven nya författningar, att de icke äro lämpliga, och för min del tror jag, att de ifrågavarande författningarne ej äro så lyckligt och med den sakkännedom affattade, som varit önskelig. Jag anhaller, att till stöd för detta mitt förmenande få anföra några exempel.

2 § i den nya förordningen angående utsyning bestämmer, att en by, som har tre grannar, eger rätt till utsyning till ett afstånd af en fjerdedels mil, och en by af fyra grannar, eller hvilket antal sådane som helst derutöfver, till ett afstånd af en tredjedels mil från bolstaden. När nu en by af tre grannar har rätt till utsyning inom en fjerdedels mil, men en med 50 grannar endast inom en tredjedels mil, så kan lätt hända, hvad som äfven i verkligheten inträffat, att, under det åboerna i en by få 100 stockar hvar, så få åboerna i en annan endast 3 eller 4 stockar hvardera. Enahanda obilliga förhållande eger rum i afseende å stämplingskostnaden, ty enligt Kongl. Brevet den 11 Maj 1866 utgår ersättningen med ett visst arfvode för hvarje dag. Till följd häraf har inträffat, att, under det en åbo, åt hvilken blifvit utsynade endast två träd, fått i utstämplingskostnad betala 55 öre för trädet, så har deremot denna kostnad för en annan åbo, som erhållit 100 träd, uppgått till 2 öre för trädet.

Vidare vill jag i afseende å den nya utsyningsförfattningen anmärka en omständighet, hvars olämplighet jag hoppas ej skall blifva motsagd. 4 § stadgar nemligen, att för utsynadt virke stubbören ej skola erläggas. Genom detta stadgande har Staten försorsakats en icke så obetydlig förlust, ty stubböresafgiften har under vissa år uppgått för allenast ett af de Norrländska länen till icke mindre än 20,000 R:dr. Jag anser, att de, som äro måna om Statens rätt, icke skola finna skäl, att detta stadgande kvarstår.

9 § i utsyningsförordningen föreskrifver, att vid utsyning skogs-trakt ej må hårdare anlitas, än med skogens bestånd i framtiden är för-enligt. Denna föreskrift är visserligen riktig, men skogarnes verkliga till-stånd och beloppet af den tillgång på virke, de kunna lemna, äro ännu ej tillförlitligen kända ens af jägeritjenstemännen. Det har dertöre kunnat hända, att då af dessa tjenstemän den ena har ansett 10,000 eller 20,000 träd årligen kunna utsynas på en skogstrakt, har en annan året derefter inskränkt utsyningen på samma skogstrakt till 800 träd. Det är efter fullt tillförlitliga beräkningar att antaga, att med en årlig afverkning af ett träd på hvartannat tunnland skog sågverkens behof af virke skulle blifva fullkomligen uppfyllda, utan att någon åverkan derutöfver behöfde ega rum. Om nu en fullständig utredning af skogarnes tillstånd företages, så kunde man ju komma derhän, att ej utsyningsrätten, såsom nu emel-lanåt sker, helt oväntadt betydligt inskränkes, hvarigenom naturligtvis allmogon, i synnerhet under tider af missväxt och nöd, starkt frestas att

fjöröfva åverkan, och man kunde derefter möjligen hoppas att slippa vidare höra talas om dessa sorgliga åverkanshistorier.

Det är ännu ett annat stadgande i de nya skogsförfattningarne, som är synnerligen olämpligt, det nemligen att aktoratsarfvodet för skogstjenstemännen utgår med en viss procent af värdet utaf det virke, som tages i beslag. Jag vill om den verkan, som af detta stadgande hittills röjts, intet säga. Men tydligt är, att stadgandet i sig sjelft icke uppmuntrar så mycket till förekommande af åverkan, som icke fastmer till väntande till dess stora beslag af det redan åverkade och i floderna nedförda virket kunna göras.

Lägger man nu härtill, att de Norrländska skogarne, såsom jag redan nämnt, icke äro kända ens till arealen, så synes det mig vara för Statens sanna intresse af vigt, att en komité tillsättes för att utreda dessa intrasslade frågor. En förbättrad lagstiftning är utan sådana förberedande åtgärder omöjlig att åstadkomma. Regeringen kan ej besitta nödig sak- och lokalkännedom, och Representationen, sammansatt som den är af ledamöter från alla möjliga orter i landet, är ej heller skicklig att lagstifta i dessa ämnen. Det skulle vara lika olämpligt, som om vi representanter från Norrland företoge oss att stifta lagar för fiskerierna på vestra kusten.

Slutligen tillåter jag mig att i afseende å hvad motionären yttrat derom, att komitéen borde inkomma med sitt utlåtande före nästa riksdags början, anmärka, att om komitéen skall kunna afgifva ett på verklig sakkännedom grundadt utlåtande, dess arbete, enligt mitt förmenande, måste komma att räcka i flera år. Deraf anser jag emellertid, att man ej bör låta afskräcka sig, utan yrkar, att Kammaren måtte, i likhet med Första Kammaren, till nu ifrågavarande ändamål för år 1869 bevilja ett belopp af 5,000 R:dr; men jag förbereder Kammaren på, att begäran om detta anslags förnyande återkommer flera år.

Herr Ribbing: Äfven jag ber att få förorda bifall till det yrkande, som de två sista talarne framställt.

Onekligt är, att frågan om skogarnes vård och bibehållande är af största vigt i klimatiskt hänseende så väl för det närvarande som för framtiden. Det är af vetenskapen fullkomligt utrönt, hvilket välgörande inflytande skogarne utöfva på ett lands klimat genom den fuktighet, de bibehålla, genom det skydd, som de lemna mot hårda vindar; och genom sin egenskap att, likasom andra fasta föremål, vara värmeledande, hvaregenom de bidraga till förekommande eller förminskande af skarpa froster. Resultater af de vetenskapliga undersökningarne äro icke heller aflägsna eller främmande för det allmänna medvetandet, de ega sitt populära uttryck i det allmänna ordspråket, att "skogen är fattig mans tröja".

Men alldeles samma viktiga sanningar, till hvilka vetenskapen ledt, vinna å andra sidan en lika ovedersäglig bekräftelse på erfarenhetens väg. Klimatets försämrande genom skogarnes utödande går ej fort, men så mycket säkrare. Jag vill i detta hänseende anföra såsom exempel norra Afrikas kust och vestra Asiens, i forntiden bland de rikaste och fruktbaraste länder, nu ej bebodda af en tjugonedel mot dess innevägnare under forna tider, och till en del utgörande sandöknar, sedan de derstädes förut befintliga skogarne blifvit sköflade; eller, för att välja ett närmare

liggande exempel, Island, som förr var säte för en uppblomstrand kultur, men numera, skoglöst, är obeboeligt, med undantag af de närmast hafvet liggande landsträckorna, som emottaga det klimatet mildrande inflytandet från hafvet.

Man invänder, att vi här i landet länge klagat öfver skogarnes sköf-lande, men att vårt klimat det oaktadt ännu är godt. Ja! det är sannt, ty klimatets försämrande går långsamt. Man kan länge misshandla naturen, och hon förblir ändå ett lydigt och nyttigt redskap i människans hand, men går denna misshandling öfver ett visst mått, så inträffar det, att hon slutligen upphör att göra tjänst, och har en gång Norrland genom skogarnes ödeläggande till en del blifvit obeboeligt, så ligger det i sakens natur att, genom inverkan af kölden i de närmaste trakterna, obeboelighetsgränsen flyttar sig allt längre och längre åt söder. Derföre kan man ej från huru det hittills varit sluta till att så allt framgent skall förblifva. Mot giltigheten af ett sådant slut har man tvänne protester: vetenskapens och erfarenhetens, der denna blott hunnit fullt utveckla sig, hvilkas vittnesbörd dock, hvartdera för sig, borde få anses ega fullgiltig sanning. Nog går det utan fara både för oss eller våra barn, ty så mycken skog finnes ännu kvar i Norrland, att icke vi och ej heller den kommande generationen behöfva flytta derifrån. Men vi hafva ej rättighet att ställa så till, att vi göra en stor del af fäderneslandet obeboeligt för efterkommande släkten. Man säger, att i Norrland finnes mycken skog, som står och ruttnar ned. Ja! det är sannt, men många skogar hafva också funnits, hvaraf numera icke ett spår återstår. I fråga om verknin-garne af skogens vanvård får man ej taga hänsyn till allenast den när-varande tiden, man måste tänka på framtiden.

I rent ekonomiskt afseende är äfven en rätt vård af skogen att före-draga framför det nuvarande. Frågan om en god vård af skogarne är ej en fråga om nya utgifter. Se vi på de Tyska länderna, så finna vi der skogarne skötas på ett sådant sätt, att de ej blott betäcka kostnaderna dervid, utan lemna ett betydligt öfverskott af inkomster utöfver de utgif-ter, som derpå användas, och på samma gång förökas dock skogarne. Vi med våra rikligare tillgångar på skog skulle ju äfven kunna komma derhän.

Under sednare tider har skogsfrågan varit föremål för många om-sorger och många bekymmer. Vid 1853—1854 års riksdag uttalade Rikets Ständer i de skarpaste ordalag sina farhågor i anledning af den pågående skogssköffingen. Detta föranledde, att år 1855 en komité nedsattes för denna frågas behandling, hvilken komité år 1856 inkom med ett sak-rikt utlåtande, innefattande förslag ej mindre till en ny skogslag, än äfven rörande ordnandet af hushållningen med de allmänna skogarne. Detta för-slag blef öfverlemnadt till Rikets Ständer, utan att dock Kongl. Maj:t dervid framlade något förslag till ny skogslagstiftning, hvarmed ansågs böra anstå. Kongl. Maj:t förordade endast inrättandet af en skogsstyrelse. En sådan blef ock inrättad, och jag vill ej bestrida att den gjort nytta, men det förefaller mig, som om man, när man vid denna ena del af förslaget stadnade utan att ingå på den andra delen, velat försöka om det ej skulle gå an att röra sig framåt med ena foten, under det man stod stilla med den andra. Skogsstyrelsen har kostat mycket, men jag tror ej att den

motsvarat landets förväntan, och jag tror, att den ej heller kan komma att göra det, förrän vi erhållit en ny omfattande och fullt ändamålsenlig skogslagstiftning.

Efter mitt förmenande skulle det vara riktigt och välbetänkt, om Riksdagen nu ställer ett anslag till Kongl. Maj:ts disposition och begär att en ny komité måtte tillsättas för skogsfrågans behandling. Omständigheterna kunna väl i många fall hafva förändrats på sednare tider, men jag vågar dock uttala den förhoppning, att den nya komitéen skall finna mycket undanjordt af den förra komitéens grundliga och sakrika utredning och att till följd deraf dess arbeten icke skola behöfva draga allt för långt ut på tiden. Sedan Riksdagen sålunda gjort hvad på den ankommer och lemnat Kongl. Maj:t alla de materialier, som för en ny fullständig skogslags utarbetande kunna erfordras, anser jag Riksdagen böra an hålla, att Kongl. Maj:t tager frågan i sin hand. Den siste talaren har redan påpekat svårigheten för Riksdagen att i detta ämne besluta, och jag kan ej neka, att det förefallit mig mindre lyckadt, att Kongl. Maj:t, då han öfverlemnade den förra skogskomitéens betänkande till Rikets Ständer, ej fann för godt att uttala sin mening i frågan eller framlägga förslag till lag. Skogsfrågan hör enligt min öfvertygelse, till följd af flera omständigheter, som här äro onödiga att nämna, till klassen af de ärenden, som, endast om Regeringen tager dem i sin hand, kunna bringas till ett lyckligt slut. Sammansatta Stats-, Lag- och Ekonomi-Utskottet, som vid 1862—1863 årens riksdag behandlade ämnet, afgaf deri ett vidlyftigt, på mer än 100 sidor gående Utlåtande, och ser man på detta Utlåtande, så visar sig hvilken strid och osäkerhet, som vid pröfningen af föreslagna stadganden inom Utskottet egde rum.

Jag ber att i korthet få sammanfatta hvad jag nu yttrat. Då den förevarande frågan är af yttersta vikt, då den gäller huruvida vi skola icke efterkommande släkten bevara en stor del af vårt land eller låta naturen återeröfra densamma, såsom vetenskapen och erfarenheten lära oss att följden af skogarnes sköflande blifver, då omständigheterna efter sista skogskomitéens betänkande kunna vara olika och påkalla ny undersökning, och då bringande till slut af frågan endast af Kongl. Maj:t kan bringas till stånd, anser jag talande skäl vara för handen, att Riksdagen bör göra sitt till för att sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att, sedan alla för frågans fullständiga bedömande erforderliga materialier blifvit insamlade, hugna Riksdagen med förslag till densammas lösning; och förenar jag mig på grund häraf i det yrkande, de två sista talarne framställt.

Herr Henrik Hansson: Jag är öfvertygad derom, att de ledamöter af Stats-Utskottet, som afslagit denna välbetänkta motion, hafva ansett sig derigenom hafva handlat i Statens intresse, men lika tydligt är ock, att de härutinnan betydligt misstagit sig. Staten eger uti sina skogar en rikedom, som årligen kan lemna i afkastning millioner, om de blott sköttes som sig borde, men på det sätt de nu förvaltas, äro de till liten eller ingen nytta. Statens skogar och förvaltningen deraf borde tjena alla landets inbyggare till ett föredöme och ett mönster, då de deremot nu skötas så förvändt och så illa, att det icke kan undgå att väcka allmän förvåning och grämlelse. Styrelsen öfver desamma är förlagd här i hufvudstaden och har

föga kännedom om desamma och icke mer än den, Styrelsen kan inhemta af sina underlydande tjenstemän. Riksdagens Herrar ledamöter torde äfven hafva föga kännedom om de Norrländska skogarne. Man kan icke heller begära, att Regeringen skall hafva någon speciel kännedom i detta fall, och deraf läser väl som en nödvändighet följa, att ett antal erfarne, sakkunnige och ojäfvige män böra utses för att afgifva utlåtande angående ordnandet af Statens skogshushållning, förnämligast i Norrland. Sannt är väl, att de fleste af Riksdagens ledamöter icke kunna hafva någon fullständig kännedom om skogshushållningen i de norra provinserna, men så mycket har dock i denna fråga blifvit offentligen känt, att en hvar lærer kunna inse behovet af tillsättandet utaf en dylik komité, som nu blifvit föreslagen.

En länskamrat nämnde nyss såsom bevis på betydenheten af dessa skogar, att de icke voro kända till sin areal, icke ens af jägeribetjeningen, långt mindre att den afverkning de kunde tåla vore behörigen uppskattad. Med anledning häraf vill jag nämna, att det i Norrland finnes skogs-trakter, som ligga så långt från vattendragen, att de derigenom förlora snart sagdt allt värde, ja flera sådana skogs-trakter finnas, som ingen skulle vilja taga emot, äfven om man finge dem till skänks. På de ställen deremot, der vattendragen löpa fram, der äro skogarne så strängt anlitade, att äfven om någon skulle önska skydda desamma, sådant svårigen låter sig göra, och om man skickar till dessa trakter sakkunnige och oväldige män, så skola de snart komma under fund dermed, att, om också dessa trakter äro obekanta för jägeribetjeningen, de dock ingalunda äro okända för åverkaren, som sätter yxan till roten af allt hvad han kan komma öfver, och för dem som synas hafva gjort till sin uppgift att förstöra allt hvad skog heter inom dessa olyckliga bygder.

Jag instämmer, som jag redan antydte, med dem, som förordat tillsättandet af den komité, som blifvit föreslagen, och jag har med nöje och tillfredsställelse sport, att Första Kammaren för detta ändamål redan beviljat ett anslag, hvilket dock är alldeles för obetydligt, då det icke blifvit bestämdt till högre belopp än 5,000 R:dr. Desse komiterade måste, om de vilja erhålla fullständig kännedom om förhållandena, på apostlahästarne genomvandra skogssträckor ända till 30 mil uppåt landet från hafskusten, och sådant kan icke ske på mindre tid än flera år, likasom det icke heller kan erhållas för lägre kostnad än aldramin 20,000 R:dr, hvilket dock alldeles icke är för mycket, om man tager i betraktande de stora resultat, som derutaf kunna vinnas, och de stora inkomster, som derigenom kunna framdeles tillflyta Staten. Jag godkänner alltså Herr Landshöfding Almqvists motion i ämnet, med det tillägg till tredje momentet af hans yrkande, att Riksdagen måtte för det afsedda ändamålets vinnande ställa till Kongl. Maj:ts disposition en summa af 20,000 R:dr Riksmünt.

Herr Hedlund: För hvar och en, som sökt vinna närmare kännedom om förhållandet med de Norrländska skogarne, och dertill har under sednaste tider litet hvar känt sig manad, då aktuingsvärde industriidkare varit utsatte för låga och sanningslösa anklagelser, hvare ej ens Kronans tjenstemän aktat för rof att taga del — för hvar och en, hvil-

ken sökt att vinna en sådan kännedom, har omöjligheten att bilda sig ett riktigt omdöme i denna fråga, till följd af den brist på nödiga upplysningar deri som förefinnes, klart framstått. Den förra skogskomitén kunde ej ens approximativt uppgifva arealen af Kronans skogar i Norrland; man söker i dess betänkande fåfångt att få reda derpå ens på flera kvadratmil när. Jag anser därför viktigt, att en undersökning härom eger rum, ej blott för att Statens egendom må beskyddas, utan äfven på det att man må förekomma utspridandet af falska uppgifter i detta hänseende. Jag har trott, att länsstyrelserna sjelfva skulle kunna åstadkomma en utredning af dessa förhållanden, men då förste mannen i en af dessa länsstyrelser, genom att väcka nu ifrågavarande motion, åtminstone tyst underkänt länsstyrelsernas förmåga härutinnan, så kan jag naturligtvis ej vidare fasthålla denna min förmodan.

Jag trodde äfven, att Skogsstyrelsen skulle kunna åstadkomma en sådan utredning, då den alltid kunde påräkna biträde af samma krafter som länsstyrelserna, men då motionären icke ifrågasatt öfverlemnande af ämnets behandling åt Skogsstyrelsen, torde det kanske vara bäst, att en komité för ändamålet tillsättes, ehuru det, enligt min förmodan, skall blifva svårt att finna lämplige personer till en sådan komité.

Jag har vidare, i likhet med åtskillige andra talare, som här uppträd, föreställt mig, att en komité icke skulle kunna medhinna att på ett år afsluta ens de undersökningar, som densamma, enligt motionärens förslag, skulle erhålla i uppdrag att verkställa, men motionären, hvilken i sin egenskap af landshöfding i ett af de Norrländska länen bör bäst kunna bedöma denna fråga, har ansett att komitén bör kunna till nästa riksdag hinna ej mindre att verkställa en noggrann undersökning om de Norrländska skogsförhållandena, än äfven att afgifva fullständigt utlåtande deröfver, och jag måste då låta min egen uppfattning vika för motionärens.

Såsom ett tillägg till hvad öfrige talare i frågan yttrat ber jag att få nämna, att när man deri åberopar norra Afrikas, vestra Asiens med flera orters exempel, man ej torde böra förbise, att förhållandena här äro helt annorlunda. Hos oss skyller man ju skulden för skogssköfflingen egentligen på sågverken. Så vidt jag vet funnos ej några sågverk hvarken i norra Afrika, vestra Asien eller på Island. Jag ber emellertid den lärde talare, som i denna fråga uppträd, att härom lemna bestämd upplysning. Men hvad jag deremot med säkerhet vet, det är att några sågverk icke funnos på Grönland, hvars förvandling till en obeboelig trakt ej heller gick långsamt. Då våra förfäder först upptäckte detta land, funno de det grönskande och bördigt, men när de två eller tre år deretter återvände för att taga landet i besittning, funno de det uppfyllt af snö och is. Denna förvandling var ej föranledd af någon skogarnes förödelse, utan helt enkelt deraf att Ishafvets isberg hade haft den oartighe- ten att lägga sig deromkring. För enahanda inflytelser torde också möj- ligen Island varit utsatt.

Med detta vill jag endast hafva sagt, att då man yttrar sig i denna fråga, deri passionerna så lätt bringas i rörelse, så bör man ej gifva ytterligare näring åt skrämselein. Frågan är att få veta huru stora våra tillgångar på skog verkligen äro. När man talar om vår stora export af

skogsprodukter, så bör man äfven taga i betraktande storleken af de skogar, hvarifrån denna export hemtas, men derom saknar man säker upplysning.

Jag har sökt göra mig en föreställning om skogstillgången inom Westerbottens län, och har dervid kommit till följande resultat. Länets hela areal utgör 12 millioner tunnland. Om man antager att hälften af denna areal, eller 6 millioner tunnland, utgöres af skog och ytterligare, efter de beräkningar som i sådant hänseende blifvit inom länet gjorda, reducerar dessa 6 millioner tunnland till "duglig" skog, så får man deraf en areal af 3,500,000 tunnland. Antagar man nu, att hvarje år kan, icke på hvartannat, utan på hvart tredje tunnland af den "dugliga" skogen fällas ett träd, så får man endast inom Westerbottens län öfver en million sågträd, eller icke fullt ett träd på hvart tionde tunnland af länets hela areal. Då man talar om vådan af att, såsom nu sker, årligen exportera hundratusentals stockar, så tror jag att man förbiser den ofantliga tillgång på skog, som vi verkligen ega.

Jag vill emellertid ej säga, att denna min förmodan är riktig, och jag lemnar derföre med största glädje mitt bifall till motionärens förslag om åstadkommande af en utredning af denna fråga. Jag ville gerna, i likhet med en annan talare, till detta ändamål bevilja 20,000 R:dr, men då Första Kammaren redan beslutit att härtill anslå endast 5,000 R:dr, förenar jag mig med dem, hvilka yrkat att anslaget måtte till sistnämnda belopp bestämmas.

Herr Witt: Det gifves knappast någon fråga, der tankarne äro mera delade än i denna, då den ena säger att vi ännu hafva god tillgång till skog, och den andre påstår att vi snart komma att lida af skogsbrist. Då jag nu går att yttra några ord i denna fråga, vill jag icke tala efter hörsagor, utan efter hvad jag sjelf med egna ögon sett och efter hvad offentliga handlingar gifva vid handen. Hvad jag sjelf sett, då jag för Kronans räkning verkställt skogsbesigtningar och utsyning af virke för flottans räkning, det är, att i södra Sverige skogarne äro högst illa skötta, och att skogsbrist på flera ställen der redan inträdt, hvarjemte fara är att på flera andra ställen sådan kommer att snart nog förspörjas. På Öland finnes t. ex. icke vidare skogsfång till ved, utan måste sådan hemtas från öfriga delar af Calmar län, och när samma förhållande troligen innan kort äfven derstädes uppträder, måste veden hemtas från andra håll för hela länets behof. Vi hafva i Westergötland några öde hedar, med det sorgligt ryktbara namnet Svältorna. Dyliga svältor finnas nu kringspridda på mångfaldiga ställen i vårt land, och kunde man sammanföra alla de svältor, de kala stenskärf och öde ljunghedar, hvilka fordom varit klädda med den härligaste skog, så skulle vi finna dem upptaga en vidd, hvar-öfver vi måste häpna. Och svältorna tillväxa i antal och storlek med hvarje år. Medan bränvinspannorna i de södra provinserna förtära quarlefvorna af våra björk- och bokskogar, exporteras från hela riket milliontals unga träd, under benämningarne sparr, läckten och pitprops. Lagen hos oss tillåter, att man kan köpa ett skogshemman, indela hela skogen i små lotter, på auktion försälja hvarje lott, med vilkor att träden inom viss ganska kort tid bortföras, med de influtna penningarne betäcka köpeskillingen och derefter sälja den kala marken. Sådana spekulationer hafva

lyckats förträffligt, och man har sålunda fortsatt till dess stora sträckor blifvit ödelagda. I Danmark har man aktat nödigt och vetat att sätta en gräns för dylik förstörelse, genom en lag, som säger, att ingen, som köper skog, får under de första tio åren efter köpet af skogen hugga annat, än till egen och godsets nödortft, såvida han ej inför räntekammaren styrker att hygget ej är menligt för skogen. Den lagen fattas ännu hos oss.

Hvad beträffar den outtömliga skogstillgången i Norrland, så finner man af Konungens Befallningshafvandes derstädes femårsberättelser för åren 1856—1860, huru med den saken sig förhåller. Så säger Landshöfdinge-embetet i Westerbottens län: "att å vissa trakter i nedra delen af länet skogsbrist redan inträffat och att, derest bättre hushållning med skogen icke hädanefter iakttages, enahanda olägenhet äfven inom Lappmarken och de socknar af nedre landet, hvarest ännu finnes god skogstillgång, desto heldre torde vara inom en måhända icke långt aflägsen framtid att emotse, som derstädes tiden för skogens återväxt är sen och i allmänhet icke kan antagas understiga 250 å 300 år."

Landshöfdinge-embetet i Gefleborgs län säger: att, "så vidt andra åsigter om en reglerad skogshushållnings värde ej snart göra sig gällande, brist på virke, tjenligt för export samt nödiga husbyggnader, är att förutse inom en ej så aflägsen framtid för en större del af Gestrikland, samt för Helsingland åtminstone ett afsinande af den rika inkomstkällan, som genom utsyning af skogsprodukter på sednare tider tillfört denna provins så ofantliga kapitaler".

Den år 1856 tillsatta skogs-komitéen säger i sitt betänkande:

i afseende på Wester-Norrlands län: "Endast en fjerdedel af skogsmarken antages numera lemna tjenligt byggnadsvirke. Skogens beskaffenhet är högst olika. I socknarne utmed kusten samt nedanom Sollefteå efter Ångermanelfven är tallskogen i det närmaste medtagen, så att gran-skogen, som intagit den förras ställe, nu användes till brädsågning";

och på ett annat ställe:

"Behandlingen af de enskilda skogarne är ungefärligen densamma. Ingenstädes är regelbunden skogshushållning införd. Man nedhugger skogen, der afverkningen är lättast och transporten bekvämast, utan afseende på tillgången och skogens framtida bestånd. Vindfällan och toppar användas aldrig till vedbrand, utan lemnas till förruttnelse. Hela skogstrakter blifva härigenom otillgängliga såväl för människor, som kreatur, och minska det redan förut knappa betet. Å Kronans skogar, ej mindre å allmänningarne än å kronohemmanen, ske årligen stora afverkningar dels genom olofligt tillgrepp dels derigenom att sågverken öfverskrida sin rätt till stockfångst. Kontroll är omöjlig i brist på skogsbetjening. Å krononybyggna förfares skogen värst, och äfven å skatteskogarne fortgår en ohejdad förstörelse";

beträffande Jemtlands län:

"Skogarne behandlas illa. Först användas de närmast bostäderna befintliga skogarne och nedhuggas, utan att fröträd eller ungskog kvarlemnas, och återväxten hindras dessutom deraf att qvistar och spånor efter den fällda skogen få qvarligga";

angående Westerbottens län:

”I anseende till kronobetjeningens ringa antal och af andra göromål upptagna tid möta stora svårigheter att skydda dessa skogar från åverkan. Sådan har under de sista tio åren föröfvats i betydlig grad, dervid icke allenast tillgripits mogen skog till bjelkar, skeppsvirke, plankor och bräder, utan äfven halfväxt skog skoningslöst nedhuggits såväl till sparrar, hvilka i mängd utskeppats, som ock till ved, gärdsel och så kallad takved. Skogsåterväxten hindras och skogseldars utbredande befordras, derigenom att förtorkade träd ej nedhuggas samt marken icke rensas från vidfallen och toppskatar“; och slutligen

rörande Norrbottens län:

”Vid hafskusten och de större vattendragen samt i grannskapet af stora byalag är den bättre tallskogen nästan alldeles medtagen och endast i skogsbygden samt längre från elfvarne finnes ännu någorlunda tillgång på dylik skog. Skogarne behandlas med den största misshushållning. Det så kallade blädningssystemet är öfverallt rådande. De raka och någorlunda mogna träden utgallras till afsalu eller byggnadsvirke och de mindre tillgripas för andra behof, så snart de kunna användas. Qvistar, ris, skattar och vindfällen, som kvarlemnas och uppfylla skogsmarken, icke allenast hindra uppkomsten af unga plantor, utan lemna äfven näring åt skadliga insekter och härjande skogseldar. Skogarne betas oinskränkt, hvarvid de unga plantor, som möjligen kunna uppkomma, afbitas och nedtrampas“.

Öfverallt finner man således, då offentliga handlingar rådfrågas, att förordelse och åverkan tilltagit, och att skogsbrist står för dörren, om icke redan i våra dagar, så åtminstone i våra barns och barnbarns, såsom en talare redan påpekat. Ur Borgare-Ståndets protokoll vid 1862—1863 års riksdag, då skogsfrågan mycket vidlyftigt afhandlades, inhemtades hvad jag nu skall hafva äran ordagrant derifrån meddela: ”Den på sednare tiden medgifna obegränsade utsyningsrätten är orinlig och har också ledt till de största orimligheter. Vid Mo sågverk kom sålunda egaren, genom en både skandalartad och löjlig tilldragelse att få 71,000 tunnland af Kronans mark alldeles till skänks. Kronan kunde visserligen skänka bort den, då ingen bevisligen hade eganderätt dertill; men är det rimligt att så hushålla med Kronans inkomstgifvande domäner. Redan Gustaf I lät genom 1542 års plakat, sådant det är citeradt i det påbud, som angående skogarne finnes i bergsförfattningarne, dateradt den 19 December 1683, förklara, att ”alle sådane egor, som således obygde liggia fjerran från ågöskilnaden och bygdelagerne höra Öfverheten och Sveriges Krono till och ingen annan,” och samma grundsats finnes äfven uttalad i Carl XI:s nyssberörda ”förordning och påbud angående skogarne och hvad thervid i acht tagas bör af den 19 December 1683.“ Den nyss omtalade skänken till Mo sågverksegare var icke afsigtlig. Sågverksegarens på olaglig häfd och deraf uppkommen äldre skänk grundade rätt till stockfångst var så beskaffad att han endast skulle hafva 1,000 stockar om året. Han fick det ock en tid bortåt. Men då sedermera Kronan ville utbyta den mot en viss areal, räknades, enligt uppgift af en trovärdig man, ej så, att de tusen trädena växa till i mån af 300 år, utan man gaf honom i stället på en gång 300,000 fullmogna träd.“ Detta är ett exempel på huru skogs-

sköfvingen gått till för icke så särdeles längesedan; på hvad sätt den nu verkställes derom vill jag nu icke yttra mig. Men deremot ville jag tillkännagifva, det jag önskar nedsättande af en komité, och som det icke lärer blifva möjligt att bilda någon sådan, med mindre åtminstone 10,000 R:dr derpå användes, så får jag föreslå att, för vinnande af detta ändamål, denna summa måtte ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Herr Lundström: Äfven jag, som varit i tillfälle att på nära håll skåda all den förödelsens styggelse, som skogssköfvingen i Norrland medför, kan icke annat än instämma i Herr Landshöfding Almqvists motion, om nedsättande af en komité för ordnande af skogshushållningen derstädes, samt uti Första Kammarens angående denna motion fattade beslut.

Att skogssköfvingen länge bedrifvits i Norrland långt förr än Kongl. Förordningarne af den 21 December 1865 och den 29 Juni 1866 utkommo, är en känd sak, men mau hade väntat och hoppats, att genom dessa stadganden densamma skulle, om icke alldeles upphöra, dock betydligt förminska, men härutinnan har man tyvärr blifvit mycket bedragen. Den halfhett, som uti ifrågavarande stadganden råder angående utsyning och försäljning af skogsalster från Dalarne och de norra provinserna, har visat huru olämpliga dessa författningar äro, ithy att de, i stället för att förekomma åverkan, gifva mången gång anledning till försöks anställande härmed. Ofta har genom tillämpning af dessa författningar egennyttan fått anledning att trotsa den offentliga kontrollerande myndigheten, och det skydd, man velat genom dem bereda Kronans dyrbaraste egendom i dessa landsändar, har alldeles icke kunnat ernås. Utskottet säger i sin temligen knapphändiga motivering för sin hemställan, att, oakadt meningarne synas vara särdeles delade angående ändamålsenligheten af dessa författningar, det likväl, då någon tillförlitlig erfarenhet i detta hänseende icke kan vinnas, innan nämnda författningar under några år blifvit strängt och noggrannt tillämpade, ännu torde vara för tidigt att nu ifrågasätta förändringar i samma författningar. Jag för min del åter tror, att detta dröjsmål med inörande af nödiga ansedda förändringar kommer att medföra mycken skada. Man bör icke hesitera att gripa verket an med all möjlig kraft, ifall man verkligen vill vinna något godt mål, ty annars kan det väl hända att man kommer för sent, och att intet finnes kvar att lagstifta om, när man ändtligen hunnit besluta sig för de ändringar man ansett vara mest af behovet påkallade.

Visserligen har man sagt, att i Westerbottens län finnes så rik och outtömlig tillgång på skog att någon brist derpå aldrig kan inträffa, men jag måste dock sanningsenligt bekänna, att i de bebygda trakterna skogen på ett ganska betänkligt sätt aftager; och ehuru det nog finnas betydliga skogar kvarstående här och der inom provinsen, så äro dessa dock belägna på så aflägsna ställen, att man icke utaf denna skogstillgång kan draga den påräknade nyttan.

För min del tror jag, att de män, som komma att i komitéen insätas, böra vara noggrannt bekanta med förhållandena i Norrland, eller åtminstone böra söka göra sig med dem så hemmastadde, som möjligt är. Jag hade ock föreställt mig att en mindre komité för hvarje län, en för Norrbottens, en för Westerbottens och en för Wester-Norrlands län,

skulle, i anseende till vidsträcktheten af dessa ofantliga marker, kunna verka mer godt, om man en gång komme derhän, än en gemensam komité, men då ett dylikt förslag torde möta alltför många svårigheter, så instämmer jag med dem, som önskat en komité gemensam för hela Norrland. Ledamöterna i denna komité blifva då satta i tillfälle att framlägga förslag, som kunde gifva ett riktigt begrepp om ställningen i dessa orter, och på dessa förslag, om hvilkas tillförlitlighet intet tvifvel borde eller kunde finnas, skulle Regering och Representation tryggt kunna bygga sina åtgärder och utfärda författningar för Norrland, hvarigenom detta framtidsland en gång kunde intaga den normala ställning, som det bland rikets öfriga delar en gång är afsedt att intaga.

Att Staten genom skogshushållningen, på det sätt den nu inom de norra orterna bedrifves, gjort och fortfarande gör betydliga förluster är redan antydt, och dessa förluster, så sorgliga de än i sjelfva verket äro, gå någon gång ända till det löjliga. Så händer ej sällan att på auktioner, som förrättas på åverkadt och i beslag taget virke, försäljningspriset måst nedsättas ända till 1 öre per träd, utan att sådant kunnat af jägeribetjeningen eller vederbörande auktionsförrättare förekommas, allt på grund af författningen, som bjuder att dylika i beslag tagna skogsalster ovilkorligen skola försälas. Om man betänker att dylika förluster drabbat Staten under åratat, så kan man lätt inse, att den sammanlagda summan deraf ingalunda blir obetydlig. På dessa grunder och för att, om möjligt, en gång få slut på dessa rop och skrik om åverkan, önskar jag att motionärens förslag måtte af Kammaren godkännas, och att för befämjande af ändamålet ett belopp af 5,000 R:dr ställes till Kongl. Maj:ts disposition, att *under detta år* användas. Skulle den ifrågasatta komitéen icke kunna afsluta sina arbeten detta år, och ytterligare kostnader härfor erfordras, så kunna ju härtill behöfliga anslag utaf näst sammanträdande Riksdag beviljas.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: För min del instämmer jag med dem, hvilka påyrkat tillsättande af en komité. Sedan det nu blifvit på modet att inrätta ångsågar, hvilka kunna drifvas både sommar och vinter, så lockas befolkningen att hårdt anlita skogen. Hvad särskildt Westerbotten beträffar, så är det egentligen från de aflägsna Lappmarkerna, som de största sågverken bekomma sina skogsförnödenheter. Jag vill begagna detta tillfälle för att omnämna de, enligt min tanke, egentliga orsakerna till den derstädes öfverklagade afverkningen. Dessa orsaker äro:

- 1:o att afvittringen der ej är verkställd, så att de enskildes skog ännu ej är skiljd från Statens skog;
- 2:o nöd och missväxtår; samt
- 3:o att, på sätt en föregående talare påpekat, jägeribetjeningens utstämpling icke varit billig och rättvis.

Oaktadt gällande lagar rörande skogshushållningen äro ganska färska, anser jag likväl af nöden att tillsätta en komité, som inhemtar och tager i öfvervägande de förhållanden, som gälla angående kronoskogar samt derom afgifva betänkande, helst i närvarande tid så många olika omdömen både inom och utom Representationen uttalats angående de Norrländska skogarne.

Jag yrkar således afslag å Utskottets Utlåtande i denna punkt och bifall till Herr Almqvists motion om nedsättande af en komité.

Herr Östman: Jag vet visserligen, att en del personer sjelfva hysa en panisk fruktan vid föreställningen att Sverige en gång skall blifva ett skogslöst land, samt att de äfven ingifva andra denna farhåga, och, ehuru jag ej fullt delar denna farhåga, kan jag likväl ej förbise, att ju Kronans skogar på ett oförsvärligt sätt handteras, och att de nu gällande författningarne icke tillräckligt afhålla från skogsafverking. Jag tror derföre, att en komité, som på stället tog kännedom om förhållandet, skulle kunna utträtta mycket godt. Vanligtvis hafva de personer, hvilka skrivit författningar angående skogshushållningen i riket, icke haft tillräcklig kännedom om dithörande förhållanden. Från denna synpunkt kan jag derföre icke annat än bifalla motionen i hvad den angår nedsättandet af en komité för utredande af ifrågakvarande förhållanden till ledning för Kongl. Maj:t vid utfärdandet af nya författningar i ämnet; men deremot kan jag ej gilla motionen i hvad den afser inskränkning i den enskildes dispositionsrätt öfver hans skog, ty jag tror den erfarenheten vara ganska dyrköpt, som vi hafva från den tid, då den enskilde ej sjelf fick disponera sin skog utan måste afvakta jägeribetjeningens utsyning å densamma. För min del yrkar jag derföre, att Kammaren i ämnet fattar samma beslut som Första Kammaren.

Herr Åstrand: Jag har visserligen icke sjelf vistats i Norrland och kan således ej till följd af okular besigtning yttra mig om denna provins, men jag har dock genom begagnande af tillgängliga handlingar, såsom kartor öfver Norrland, statistiska uppgifter samt Landshöfvingeembetenas femårsberättelser, sökt sätta mig in i förhållandena för att komma till en åsigt i ämnet.

Stats-Utskottet har afstyrkt bifall till Herr Almqvists motion om nedsättande af en komité för utredning af förhållandet rörande skogarne i Norrland m. m., samt såsom skäl härför allenast anfört, att de nu gällande författningarne i ämnet äro så nya, att något bestämdt stadgadt om-döme om deras lämplighet ännu icke hunnit bilda sig. Hvad nu till en början angår den större eller mindre nyttan af dessa författningar, så an-håller jag att få påpeka några missförhållanden, som genom dem ovilkor-ligen uppkommit. Med afseende å utsyning till enskilde från Kronans skogar finnes stadgadt, att till förrättningsmannen skall betalas 5 R:dr om dagen utom kost och husrum, hvilket sednare vanligen utgår kontant och då upptages till 2 R:dr om dagen, så att arfvode jemte kost och husrum tillhopa uppgår till 7 R:dr. Ligger nu ett hemman enstaka, så blir utsyningskostnaden per träd vida större än om i by liggande hem-man på en gång erhålla utsyning. Skilnaden kan blifva så stor att då för ett hemman kostnaden för utsyning af hvarje träd uppgått till 34,8 öre, så har den för ett annat hemman utgjort allenast 1,8 öre. Det är klart att personer, som ej ega närmare kännedom om förhållandena, före-ställa sig att häruti ligger orättvisa, och att detta skall gifva anledning till just den åverkan författningarne söka motarbета. Det är vidare be-

stämndt en viss terräng för utsyningen, så att, om tre grannar skola erhålla utsyning, dem lemnas ett utrymme af $\frac{1}{4}$ mil, och fyra eller flera grannar $\frac{1}{3}$ mil. Härvid bör observeras att antalet grannar på olika ställen varierar samt att skogsmarkens olika bördighet gör att det antal träd, som årligen utsynas, härigenom blifver olika för den ene och för den andra. I somliga byar finnas några och trettio grannar, hvilka sig emellan fördela samma antal träd som på annat ställe endast fyra grannar. Om skogen är lika återvuxen blir förhållandet derföre högst olika på olika ställen. Somliga hafva fått 400 träd årligen åt sig utsynade, andra deremot blott 10 eller 6. Denna skillnad är alltför stor för att icke ingifva personer den föreställningen att någon orättvisa ligger i sjelfva författningen. Vidare är i fråga om Kronans enskilda skogar i författningarne stadgadt, att den förut bestämda stubböresafgiften skall upphöra och i stället på auktion försäljas det årliga afverkningsbeloppet samt att, derest å första auktionen antagligt anbud icke göres, ovilkorlig försäljning bör ega rum å andra auktionen. Nu är klart att, då vanligtvis blott två å tre spekulanter finnas, dessa slå sig tillsammans och, väl aktande sig att göra anbud å första auktionen, sedermera inropa varan för det pris de nära nog sjelfva bestämma, hvarigenom timret slumpas bort för rampris. På så sätt afyttras årligen ganska betydliga belopp af Kronans virke till, efter jemförelse med äldre förhållanden, förlust för Statsverket, och hvilken förlust i de båda nordligaste länen torde kunna årligen beräknas till 100,000 R:dr. Särskildt har jag mig bekant, att ett af Landshöfdingeembetena i de norra länen till Kongl. Maj:t ingått med begäran, att den förklaring måtte lemnas, att Landshöfdinge-embetet icke skulle ega absolut skyldighet att antaga hvad anbud som helst, som kunde ske å andra auktionen, samt således kunna förhindra timrets försäljning till allt för lågt pris. Jag har med dessa anmärkningar icke velat uttala något bestämdt klander derför att ej dessa missförhållanden blifvit undanröjda, då författningen utarbetades, ty det har blott inträffat, hvad alltid skall inträffa, att då personer skrifva författningar i ämnen, med hvilkas särskilda förhållanden de icke ega bekantskap, misstag om det i hvarje fall bästa och mest rätta icke gerna kunna undvikas. Om nu den ifrågavarande författningen äfven icke är stort mera än ett år gammal, torde det dock vara nödigt för Representationen att uttala sitt ogillande af densamma och sin önskan att man snart måtte komma till ett annat resultat.

Uti författningen är vidare stadgadt, att skog, som, afvittrad, tillhör Kronan och är belägen vid segel- eller flottled, så att afsättning deraf kan ega rum, skall bildas till kronopark, äfvensom att, der smärre remsor af skogsmark, tillhörande Kronan, äro belägna emellan enskilde personers skogar, dessa remsor skola afstås till de enskilde emot skyldighet för dessa att erlægga smör- eller skogsränta. Oaktadt dessa föreskrifter har inträffat, att i en och samma socken bildats 120 kronoparker. Då nu rågångar ofta icke äro upphuggna emellan Kronans och den enskildes skog, så blifver det för skogsstatstjenstemännen ganska svårt att bestämma hvar kronoparken börjar och de enskilda skogarne vidtaga, hvilket åter underlättar åverkan, ty om den enskilde, som har kännedom om gränssorna för sin skog, hugger på Kronans och sedan insläpar timret på egen

skogsmark, torde det blifva svårt nog att bevisa, hvar afverkningen skett. Därför borde utbyte ske emellan Kronans och enskildes skogar för att underlätta bevakningen och betrygga Kronans eganderätt.

Vi känna alla hurasom allmän oro försports i landet öfver de stora oloffliga afverkningarne, som de sednare åren skett å Kronans skogar i Norrland, äfvensom att detta gifvit anledning till åtal. Utan att nu vilja utlåta mig om en sak, som är föremål för domstols behandling och i hvilken man på förhand har svårt att bestämma hvilkendera parten har rätt, vågar jag likväl påstå att den gällande lagstiftningen har sin goda andel i skulden till dessa åverkansbrott.

Man har uppgifvit att i Westerbottens län skulle finnas tolf millioner tunnland skogsmark, hvilken siffra dock sedermera reducerats till 3,500,000. Med anledning häraf vill jag nämna, att jag genom uppgift af föreståndaren för afvittringsverket i Westerbotten har mig bekant, att Kronans skogar i nämnda län uppgå till 700,000 tunnland. För i samma län befintliga sågverks ordentliga drift påräknas en årlig afverkning af 1,159,000 träd. Från Kronans skogar erhålles dock ej på långt när ett så stort antal, ehuru det icke är större än hvad som står i öfverensstämmelse med skogens växtlighetsförmåga. Tager man åter i beräkning den atverkning, som eger rum på enskildes skogar, förutsatt nemligen att man der icke öfverskrider den afverkning skogen medgifver, så skulle det antal träd, som på Kronans skogar årligen afverkas i nämnda län, uppgå till 300,000. En sådan kalkyl är dock alltid mer och mindre vacklande. Emellertid uppgår i beslag taget virke i Westerbotten under de fem sista åren i medeltal till ett belopp af 128,000 träd per år, enligt Landshöfdinge-embetets berättelse. Tillåte man nu en större utsyning å Kronans skogar, så skulle sågverksegarne ega mindre intresse att söka genom åverkan förskaffa sig sitt behof af skogsförnödenheter. Om man beräknar att ett träd å tunnlandet årligen afverkas, så gör detta i Westerbottens län 700,000 träd. Härvid vill jag dock erinra att jag icke tagit med i beräkningen den Kronan tillhöriga skog, som finnes i Westerbottens lappmark utan att jag hållit mig blott till länet. Deremot ingår i samma beräkning ej blott sådan skog, som icke alls är åtkomlig och hvilken någon till följd deraf knappt skulle vilja hafva till skänks, utan äfven sådan skog, som är tillgänglig och belägen vid flottled och der icke ett träd blifvit fäldt, men som i allt fall jemförelsevis anses mindre välbelägen.

Visserligen hade det varit bättre, om, såsom någon under diskussionen antydt, motionären föreslagit en särskild komité för hvarje län, men då nu så ej skett, så kan ett dylikt förslag nu icke komma under diskussion.

Det återstår således att tillse hvad fördel möjligen skall vinnas genom Herr Ahnqvists förslag. För min del kan jag ej annat än varmt understödja detsamma, emedan jag föreställer mig att en närmare utredning af dessa förhållanden skall leda till en klarare uppfattning om hvad i lagstiftningen bör gälla; men deremot anser jag att för en slik utredning en vida rymligare tid erfordras än hvad motionären antagit, då han föreställt sig att komiterades utlåtande borde kunna redan före nästa riksdag till Kongl. Maj:t ingifvas. Vi behöfva blott kasta en blick på hvad tid skogskommissionerna behöfde för sina arbeten i södra Sverige

och detta oaktadt de voro utsatta för påtryckning af en Regering, som icke tålde söl, för att inse att den tid motionären antagit, icke förslår, och, ehuru det är svårt att approximativt beräkna hvad tid som åtgår, tror jag mig dock våga påstå att hvarken tio eller tjugo tusen R:dr räcka för betäckande af kostnaden för komitéens blifvande verksamhet.

För min del vill jag således tillstyrka att Andra Kammarerna i likhet med Första Kammarerna beslutar, att för närvarande till Kongl. Maj:ts disposition för ifrågavarande ändamål ställes en summa af 5,000 R:dr.

Herr Häggström: För min del är jag tacksam mot den, som framlagt ifrågavarande förslag om nedsättande af en komité för utredande af förhållandena rörande de Norrländska skogarne. Beträffande nödvändigheten och nyttan af en sådan komité, har man nu under diskussionen hört de mest olika omdömen och då man vid deras fällande synes mig å ömse sidor hafva gått något för långt, anser jag detta förhållande, utom andra redan anförda skäl, tala för bifall till motionärens förslag, hvilket jag vill biträda i hvad det afser nedsättandet af en komité. Men om denna skall kunna uträtta någon verklig nytta, så måste den på stället taga kännedom om förhållandena, ty annars befarar jag att man allenast kommer ur den ena villervallan i den andra. Skall åter detta ske, att nemligen komitéen på stället söker göra sig underkunnig om skogsförhållandena i Norrland, så kan den omöjligen medhinna sitt arbete redan till nästa riksdag. Jag hoppas således att Kammarerna bifaller motionärens förslag om nedsättande af en komité för ifrågavarande ändamål samt dertill anvisar ett förslagsanslag af 5,000 R:dr, men i öfrigt öfverlemnar åt nästkommande Riksdag att anvisa nödiga medel; dock, jag upprepar det ännu en gång, komitéens ledamöter måste *på stället* taga reda på förhållandet, ty annars blir ändamålet med densamma förfeladt.

Herr Lithner: Jag har ytterligare begärt ordet egentligen blott för att rätta eller förfullständiga mitt förra yrkande derhän, att jag nu påyrkar, att det anslag å 5,000 R:dr, hvarom jag då nämnde, måtte lemnas såsom *förslagsanslag*; och vågar jag anhålla det Herr Talmannen ville framställa proposition härpå.

Eftersom jag nu har ordet kan jag emellertid icke underlåta att bemöta ett yttrande, som blifvit fäldt emot mig af en min länskamrat. Då fråga är om skogarne i riket och den med dem rådande misshushållning, är det icke ovanligt att finna hurusom de mest skiljaktiga meningar söka göra sig gällande. Bemälda min länskamrat antydde bland annat, det jag just icke så noga hållit mig till sanningen, då jag yttrade att Kronaus skogar icke äro riktigt kända ens af jägeribetjeningen. Detta mitt yttrande angick icke allenast skogarne inom Sollefeå, ty jag talade om skogarne i hela Norrland. Jag håller här i min hand en skrifvelse från motionären, Landshöfdingen i Westerbottens län, deri han säger:

Ty "då kännedom icke ännu läres inhemtats af revierförvaltarna om skogarnes verkliga tillgångar, synes bättre, att utstämplingen, intilldess verklig kännedom om skogarnes beskaffenhet erhålles och ordentliga afverkningsplaner blifvit uppgjorda, förökas så mycket, som sågverken närmast behöfva, då Staten derigenom skulle beredas en betydligt ökad in-

komst af de Norrländska skogarne, och åverkniungarne skulle af sig sjelf upphöra.“

Vidare vill jag berigtiga några uppgifter, som under diskussionen förekommit och som vid första påseende kunna synas stå i strid med hvarandra. Herr Hedlund beräknade skogsmarken i Westerbottens län till 3,500,000 tunnland och Herr Åstrand till allenast 700,000 tunnland. För att nu icke missförstånd må ega rum, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att dessa uppgifter ingalunda stå i strid med hvarandra, ty Herr Hedlund afsåg med sitt yttrande hela skogstillgången i länet, men Herr Åstrand deremot allenast Kronans odisponerade mark.

Slutligen och då åtskillige talare begagnat detta tillfälle för att bringa på tal de stora skogsafverkniungarne, som på sednare tider skola egt rum, så vill jag tillkännagifva, det jag för min del anser detta förtjena mindre vikt än hvad den siste talaren yttrade derom, att, så vida den ifrågasatta komitéen skall kunna uträtta någon verklig nytta, densamma måste genom resor i orterna och undersökning på stället taga kännedom om förhållandena, och anser jag detta så viktigt, att det bör af Riksdagen bestämdt uttalas, ty annars inträffar samma förhållande som alltid förut, att nemligen komitéens betänkande i ämnet varder konstrueradt efter de mera eller mindre tillförlitliga uppgifter, som här i Stockholm stå att vinna. Det är således blott under detta vilkor jag vill bifalla förslaget om nedsättande af en komité, ty annars blir dess yttrande endast mer eller mindre vilseledande.

Jemte det jag således anhåller få rätta mitt förra yrkande derhän, att Talmannen behagade framställa proposition om bifall till ett förslagsanslag för ifrågavarande ändamål å 5,000 R.dr, vill jag tillika gifva tillkänna, det jag väl anser detta belopp vara alltför ringa, men att föga hopp finnes att få detsamma förhöjdt denna riksdag, enär Första Kammaren redan beslutat, att för ändamålet anvisa ett förslagsanslag å nämnda summa. Emellertid bör Kammaren icke blifva otålig, om framdeles skulle visa sig att nytt anslag för samma ändamål möjligen mer än en gång förekommer hos Kammaren till pröfning.

Med Herr Lithner förklarade Herr *Ljustin* sig instämma.

Herr Friherre Gripenstedt: Då jag till alla delar instämmer i det af samtliga talare gjorda yrkandet, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte antaga motionärens förslag om tillsättande af en komité för ordnandet af skogshushållningen i Norrland, kan det måhända synas öfverflödigt, att äfven jag yttrar mig i denna fråga; men jag vill icke lemna obegagnadt detta tillfälle att upptaga åtskilliga här gjorda anmärkningar, hvilka jag anser mig vara åtminstone moraliskt pligtigt att besvara.

Anmärkningar hafva först blifvit framställda mot den formela behandlingen af denna fråga, och jag kan icke annat än i viss mån erkänna deras befogenhet. Det är känt af dem, som sysselsatt sig med denna fråga, att, då skogskomitéen år 1854 afgifvit sitt betänkande, blef frågans nästa behandling den, att Kongl. Maj:t genom nådig Skrifvelse öfverlemnade detta betänkande till Rikets Ständer och dervid uppgaf de hufvud-

grunder, på hvilka Kongl. Maj:t ansåg att skogslagstiftningen borde hvilas. Detta skedde år 1857. Om denna åtgärd att inskränka sig till angifvande af hufvudgrunderna, i stället för att afgifva ett fullständigt förslag, var alldeles lämplig, lemna jag derhän, och detta så mycket heldre, som denna föredragning skedde icke i Finans- utan i Civil-departementet, enär i förslaget då ingick åtskilliga bestämmelser angående enskildes rätt att hushålla med sin skog. Då Rikets Ständer till svar härpå förklarade, att de ansågo, att denna lagstiftning icke borde sträcka sig in på området af de enskildes skogshushållning, utan inskränka sig till de skogar, som tillhörde Staten eller stodo under allmän uppsigt, ändrade frågan på sätt och vis natur och öfverflyttades till Finans-departementet, hvilket, som bekant, behandlar alla ärenden rörande Statens egendom. Närmaste följden af denna öfverflyttning blef tillsättandet den 21 Januari 1859 af en Skogsstyrelse, som anbefalldes utarbета åtskilliga förslag i ämnet. Vid 1862—1863 årens riksdag afgafs från Regeringen till Rikets Ständer icke något förslag i detta afseende, och detta derföre att ämnets omfattning var så stor och dess beskaffenhet så invecklad, att ärendet icke kunde innan dess medhinnas. Initiativet togs vid denna riksdag af en enskild motionär, hvilken såsom sitt eget upptog det af Skogsstyrelsen afgifna förslag, hvilket då var beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Såsom ursäkt eller förklaring derför, att Skogsstyrelsens förslag, hvilket på våren 1862 till Kongl. Maj:t afgafs, icke hunnit i Finans-departementet beredas till hösten samma år, torde endast behöfva påpekas mängden af de ärenden, som utgjorde föremål för behandling uti denna fråga, och bland hvilka jag vill nämna följande:

1:o Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Jemtlands län underdåniga skrifvelse af den 23 Oktober 1847;

2:o Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Gefteborgs län underdåniga skrivelser den 24 Juli 1852 och den 29 Mars 1855;

hvilka skrivelser innefattade framställningar och förslag rörande sättet för användande af Kronans öfverloppsmarker i hvartera länet; i anledning hvaraf Kammar-kollegium uti underdånigt utlåtande den 23 November 1859 sig yttrat;

3:o en af åtskilliga bruks- och sågverksegare i Norrbottens län i underdånighet ingifven skrift, innefattande anhållan, att landtbönder eller brukare å deras frälse-, skatte- och kronohemman samt nybyggen måtte under vissa vilkor erhålla samma rätt till skogsafverkning från kronoallmänningar samt åboende hemmans och nybyggens skogar, som, enligt Kongl. Brevet den 11 April 1844, medgifvits innehafvare af kronohemman och nybyggen samt skattehemmans egare; och en af ouppgifna samtliga frälsebönder, arrendatorer och landtbönder inom Öfver-Kalix socken särskildt ingifven skrift med underdånig anhållan i enahanda syfte;

hvaröfver Kammar-kollegium den 23 November 1859 afgifvit underdånigt utlåtande;

i sammanhang hvarmed förekommo underdåniga framställningar dels af Öfver-Luleå socknemän och dels af Piteå socknemän om bibehållande af den genom Kongl. Brevet den 11 April 1844 skattehemmansegare samt innehafvare af kronohemman och nybyggen tillförsäkrade företrädesrätt till utsyning å Kronans skogar;

4:o en af J. Dickson & komp., såsom egare af Baggböle sågverk i Westerbottens län, i underdånighet gjord ansökning, deruti bolaget, under anförande, hurusom den genom Kongl. Brevet den 24 November 1857 allmogem i Westerbottens län meddelade rättighet till utsyning å Kronans skogar inom länet skulle vara till sin verkan inskränkt genom de nämnda sågverk tid efter annan meddelade privilegier, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes medgifva bolaget rätt att, efter utsyning och emot vanlig stubböresafgift, få inom de åt sågverket insynade områden afverka fullmogna träd utöfver det för sågverket genom privilegierna bestämda antal; uti hvilket mål Kammar-kollegium den 29 November 1859 med underdånigt utlåtande inkommit;

5:o Rikets Ständers underdåniga skrivelse den 28 Oktober 1860, deruti de anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke de genom Kongl. Brefven den 11 April 1844 och den 24 November 1857 för Norrbottens och Westerbottens län stadgade grunder för rätt till utsyning af skogsalster å kronomarker jemväl borde för Wester-Norrlands, Jemtlands, Gefleborgs och Stora Kopparbergs län blifva gällande;

6:o Skogsstyrelsens underdåniga skrivelse den 26 April 1862, deri styrelsen afgifvit förslag till en mängd förändringar;

7:o särskilda underdåniga ansökningar af kronohemmans- och nybyggessåboer i Degerforss socken, af delegare i Leyonströms, Robertsforss och Johannesforss sågverk samt af Gafsele m. fl. byamän i Åsele socken af Westerbottens län.

Jag har velat nämna detta, för att dermed visa, att någon försummelse icke skäligen torde kunna läggas Regeringen till last derför, att en så vidlyftig fråga, som denna, icke hunnit utredas på den korta tiden af några månader. Den föredrogs uti Stats-Rådet i December månad 1865 och gaf då anledning dels till en nådig Proposition till Rikets Ständer, dels till åtskilliga författningar, hvilka det berodde af Kongl. Maj:t ensam att utfärda: bland andra den angående utsyning och försäljning af skogsalster från Kronans skogar i Stora Kopparbergs län och de Norrländska länen, hvilken författning här varit föremål för klander, så väl i allmänhet, som i afseende på vissa uppgifna bestämmelser.

Hvad nu först vidkommer den allmänna syftningen i denna författning, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att då föregående lagstiftning grundade sig på de ofta, och kanske ej utan skäl, klandrade Brefven af den 11 April 1844 och den 24 November 1857, så blef vid uppgörandet af ifrågavarande nya författning en helt annan grundsats antagen. Enligt nyssnämnda Kongl. Bref stadgades, att skogen å Kronans marker väl borde upplåtas till något vidare begagnande, än till privilegierad stockfångst för vissa bruk, och till tjärbränning m. m., hvilket förut endast varit förhållandet, men att denna upplåtelse borde ske såsom ett understöd åt vissa klasser och personer, såsom kronohemmansåboer, nybyggare och innehafvare af skattejord, i afsigt att upphjelpa jordbruket i dessa orter. Denna till sitt syfte visserligen mycket välmenande åtgärd ledde emellertid icke till det afsedda ändamålet, eller jordbrukets förkofran, genom det understöd man trodde sig hafva härigenom lemnat detsamma. Tvärtom. Sedan sålunda åtkomsten af skog från kronomarkerna blifvit ett monopolium för

jordbrukarne, öfvergåfvo dessa allt mera sin egentliga bestämmelse och sysselsatte sig i stället hufvudsakligen med skogsafverkning. Men åtgärden ledde äfven vidare till förvecklingar och demoralisation. Ty då utsyningen mot stubböresafgift (oberäknadt brukens gifna stockfångst) blef inskränkt till vissa gynnade klasser, började dessa snart begagna sitt privilegium eller monopol såsom en *spekulation*, hvilket tillgick på det sätt, att sågverken togo en stor del af allmogen i sin sold och använde jordbrukarnes *namn* för att åtkomma utsyningsresolutioner — hvilkas lösen, inom parentes sagdt, gåfvo rätt vackra inkomster på vissa håll — och att allmogen å sin sida begagnade sig af sitt berörda privilegium för att erhålla dylika resolutioner, hvilka derefter transporterades som en handelsvara. Det lärer väl få medgifvas, att denna anordning hvarken var till grundsatsen riktig eller i tillämpningen lycklig. Derföre upptogs också en annan grundsats, hvars rigtighet jag tror att hvar och en måste erkänna, nemligen att alla borde hafva lika rätt, det vill säga att hvar och en egde att efter stadgade grunder söka och erhålla utsyning. Men huru skulle denna likhet inför lagen kunnat tillämpas, om man icke frångått bestämmelsen om en viss stubböresafgift och lemnat täflan öppen för alla? Icke kunde man genom lottning bestämma företrädet bland de sökande. Om likväl denna grundsats i början misslyckades i tillämpningen, så var detta icke grundsatsens fel, utan deras fel, som tillämpade densamma. Uti 13 § af förutnämnda författning angående utsyning och försäljning af skogsalster var tydligen föreskriivet, att då auktion för försäljning af till afverkning bestäm skog skulle ega rum, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hade att bestämma villkoren för försäljningen och att, om vid auktionen antagligt anbud icke gjordes, det berodde på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att vidtaga de åtgärder, som för hvarje tillfälle kunde anses lämpliga. Detta iaktogs af den ena utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de nordligaste länen, men genom den andra Befallningshafvandens missuppfattning af författningens mening inträffade att, såsom här blifvit sagdt, en del skogseffekter bortslumpades för vrakpris.

Det har vidare blifvit anmärkt, att genom att bestämma en viss radie för de områden, inom hvilka uteslutande utsyningsrätt skulle tillkomma vissa personer, stor orättvisa mången gång skulle hafva uppkommit. Jag ber då att först få påminna dem af Kammarens ledamöter, hvilka kanske icke så noga känna denna författnings innehåll, att då denna utsyning uppläts till allmän täflan, ansågs det billigt att vissa undantag gjordes till förmån för de egare och innehafvare af hemman och nybyggen, som icke under skattemannarätt innehade sina lägenheter. Det bestämdes nemligen att å de trakter, som lågo närmast byarne, men ännu icke voro afvittrade, skulle uteslutande rätt till utsyning tillerkännas hemmansinnehafvarne, enär det ansågs obilligt att för Kronans räkning verkställa utsyning å dessa områden, som, då afvittringen hunnit sträcka sig dit, skulle tillfalla byarne. Det är just med afseende härå som Departementschefen till Statsråds-protokollet yttrat följande: "Då jag ansett, att allmogens *företrädesrätt* till erhållande af utsyning å kronomarkerna i hela dess vidd bör upphävas, så har jag deremot funnit rättvisan påfordra, att de egare och innehafvare af hemman och nybyggen i de norra länen, som icke under skattemannarätt innehafva vissa skogsområden, i stället erhålla *uteslu-*

tande rätt till utsyning inom de områden, som närmast angränsa deras odlade egor och att den mogna skogens afverkning inom dessa områden medgifves dem utan erläggande af någon köpeskilling eller hittills så kallade stubbören. Denna rättighet finnes genom nådiga Brevvet den 11 April 1844 redan medgifven för nybyggare och kronohemmansåboer i de fyra nordligaste länen med afseende på deras egna, genom afvittring "eller eljest" bestämda områden, hvarifrån de ega att utan afgift, men efter ansökning och syn, använda växande skog såväl till kolning som till försäkring; och det synes mig betänkligt att numera rubba denna rättighet, hvarpå understundom hemmanens bestånd i icke ringa mån torde bero. Det har fast heldre synts mig, likasom Skogsstyrelsen, vara billigt att, då inom de oafvittrade socknarne det icke beror på hemmanens egare eller åboer att erhålla vissa genom afvittring "eller eljest" bestämda områden, utan de för vinnande af sådana måste afvakta tidpunkten för afvittringen, de under tiden genom nådigt lagbud skyddas emot utsyning för det allmännas räkning in på deras *blifvande* områden och att de ensamme tillerkännas den afkastning, som derifrån kan vara att hemta; men jag har lika litet som Kammar-kollegium kunnat dela Skogsstyrelsens åsigt att detta skydd bör lemnas beroende af utsyningsförrättarens blotta förmodande om den skogsvidd, som på grund af afvittringsförfattningarne framdeles kan tilläggas de särskilda hemmanen eller nybyggena; utan heldre omfattat Skogsstyrelsens alternativa och efter min tanke ensamt verkställbara förslag, att området för den exklusiva utsyningsrätten bestämmas af en viss radie, räknad från hemmanets eller nybyggets bolstad, ehuru jag dermed icke vill med Skogsstyrelsen antaga, att denna radie alltid bör sträcka sig så långt som en half mil, hvarigenom skulle inträffa, att ett enstaka nyligen anlagdt nybygge kunde från den allmänna utsyningen freda öfver 18,000 tunnland. Då en radie af en tredjedels mil ger ett område af något öfver 8,000 tunnland, en radie af en fjerdedels mil något öfver 4,500 tunnland och en radie af en åttondedels mil något öfver 1,100 tunnland, samt härmed sammanställas afvittringsförfattningarnes föreskrifter, enligt hvilka ett *helt* hemman bör tilläggas i Jemtland från 500 till 3,000 tunnland och i öfriga länen från 700 till 2,500 tunnland, hvarvid tillika bör iakttagas, att hemmanen sällan kunna vid afvittringarne skattläggas till helt mantal, så synes mig nybyggares och hemmansegares befogade anspråk att äfven för afvittringen erhålla en tillräcklig skogsareal anvisad uteslutande för deras behof vara fullkomligt tillfredsställda, om det föreskrifves, att oafvittrade nybyggens, kronohemmans och skattehemmans uteslutande rätt till närmast angränsande skog skall, der ej särskilda lokala omständigheter föranleda undantag, sträcka sig för enstaka hemman eller nybygge en åttondedels mil, för mindre by af högst tre grannar en fjerdedels mil och för större by en tredjedels mil från bolstaden. Det har visserligen icke undfallit mig att detta beräkningssätt endast *ungefärligen* kan angiva det skogsområde, som först genom afvittringen kan definitivt bestämmas, helst detsammes omfång beror, bland annat, af de odlade egornas beskaffenhet, vid den tid då afvittringen inom socknen inträffar; men i anseende till den enkla beskaffenheten af detta beräkningssätt, som medgifver en lätt kontroll i händelse af uppkommen tvist, har jag ansett dess fördelar vara öfvervägande." Jag har icke blifvit rubbad i min öfverty-

gelse att denna method är att föredraga framför de andra som blifvit framställda.

Samme talare, som gjort anmärkning angående stubbörösaafgiften och radien, har ock framställt anmärkning mot 9 § i författningen, hvaruti stadgas, att utsyningen skall ske under iakttagande af skogens framtida bestånd. Jag fäster mig vid denna anmärkning derföre att den är positiv och således kan besvaras; och jag vill derpå svara, att jag icke vet huru nödig garanti på mera tillförlitligt sätt skulle kunna vinnas än genom undersökning och förslag af skogstjenstemännen, hvilka väl få anses ega i detta afseende nödig sakkännedom. Om de begå misstag eller eljest handla orätt, så står besvärsvägen öppen.

Den värde representanten från Carlskrona har uppgifvit ett förhållande, som icke är mig obekant, nemligen huru föreskriften i 1852 års författning om skogstilldelningen i vissa fall blifvit tillämpad. Denna författning bestämmer, att, i stället för den rätt till stockfångst, som var vissa sågverk medgifven, utbyte mot visst område skulle ega rum. Jag tror mig icke träda granlagenheten för nära, då jag, på grund af den erfarenhet som vunnits, såsom min enskilda mening uttalar, att jag anser denna författning vara mindre lycklig, ty den lemnade verkligen rum för sådana missförhållanden, som här blifvit anförda. Felet låg dock hufvudsakligen deri att, när tilldelningen skedde och sågverksegaren förklarade sig med densamma belåten, var saken slut, ty det fanns icke någon aktör, som kunde bevaka Kronans rätt, och hvad sågverksegaren fått var således, som man säger, behållen gåfva. Endast i det fall att sågverksegaren ansåg sig hafva fått för litet och deröfver anförde besvär, drogs saken under Kongl. Maj:ts pröfning; och det var vid behandlingen af en sådan fråga som det befanns, att ett sågverk, hvars namn jag icke vill nämna, skulle för framtiden få tretton gånger större skogsfångst än hvartill det enligt privilegierna var berättigadt; och det oaktadt besvärade sig sågverksegaren deröfver att han fått för litet. Huru besvären afgjordes torde vara öfverflödigt att nämna, men Kongl. Maj:t fann emellertid, med anledning häraf, skäl föreskrifva att för framtiden Kronans rätt vid dylika fall blef bevakad, och det uppdrogs åt Kammar-kollegii Advokatfiskal att utföra Kronans talan, då dess rätt ansågs förnärmad.

En talare har sagt, att skogssköfvingen icke minskats sedan den förut omnämnda författningen utkom. Jag kan icke med bestämdhet säga, om den blifvit ökad eller minskad, men hvad jag kan påstå är, att skogssköfvingen blifvit mera uppmärksammat än tillföre, och dermed är en god begynnelse gjord till densammas inskränkande; hvartill äfven torde medverka stadgandet att skogs- och kronobetjeningen skall erhålla en i min tanke väl förtjent beslagareandel.

Jag vill icke bestrida, att det klander, som blifvit rigtadt mot ifrågasvarande författningar, kan hafva någon grund; och då det icke torde vara så lätt att genast träffa det rätta, får jag med största upprigtighet säga, att jag högeligen skulle önska att man snart kunde komma till ett ännu lyckligare resultat. Jag kan icke heller undgå att erkänna, att det klander, som här uttalats, blifvit med mycken hofsamhet framfördt; och jag kan trösta mig med att, innan någon erfarenhet i afseende å författningarnes tillämpning kunnat vinnas, både Rikets Ständer och deras Utskott

om desamma fälde ett synnerligen gynnsamt omdöme. Utskottet, som behandlade frågan vid 1866 års riksdag, säger nemligen: "Efter Utskottets på ofvan anförda omständigheter grundade omdöme, äro de af Kongl. Maj:t föreslagna åtgärder de under närvarande förhållanden lämpligaste för att vinna det dermed åsyftade ändamålet. Vål skulle derigenom uppkomma ett nytt slag af hemman, hvilkas egare icke hade samma oinskränkta rätt till den derå växande skog, som öfriga sjelfständiga hemman i riket; men dermed förnärmas dock ingens rätt, ty de skogsmarker, som hädanefter åt nybyggare upplåtas, äro för närvarande Statens egendom, för hvars afstående Staten eger föreskrifva de vilkor, som kunna finnas för Statens väl nödiga.

Med afseende härå och då Utskottet föreställer sig, att i afseende å de syner, som, enligt hvad föreslaget blifvit, böra föregå tillåtelse till uppodling af skogsmark, föreskrifter komma att meddelas, hvarigenom desamma blifva verkställda med minsta möjliga kostnad för nybyggarne, får Utskottet, *som till alla delar gillar de åsichter, som blifvit i frågan uttalade såväl i Kongl. Maj:ts högstberörda nådiga Proposition, som i Herr Statsrådet Friherre Gripenstedts till Stats-Rådets protokoll afgifna yttrande*, tillstyrka fullständigt bifall till Kongl. Maj:ts förslag". Detta Utskottets tillstyrkande blef Rikets Ständers enhälliga beslut, blott med ett obetydligt tillägg, som upptogs i en underdånig skrifvelse från Bonde-Ståndet och som blef iakttaget i författningen. Rikets Ständer säga, att de, som i allo instämma i de åsichter, hvilka blifvit i dessa ämnen uttalade såväl uti Eders Kongl. Maj:ts förevarande nådiga Proposition som, enligt dervid fogade Statsråds-protokoll, utaf vederbörande Departementschef, samt föreställa sig att i afseende å de syner, som, enligt hvad föreslaget blifvit, böra föregå tillåtelsen till uppodling af skogsmark, föreskrifter komma att meddelas, hvarigenom desamma blifva verkställda med minsta möjliga kostnad för nybyggarne, hafva alltså funnit sig böra *till alla delar bifalla* hvad Eders Kongl. Maj:t uti förevarande Proposition behagat i nåder föreslå.

Under sådana förhållanden anser jag mig kunna temligen lugnt taga de anmärkningar, som så väl här som annorstädes blifvit i ämnet framställda, och jag gör detta så mycket heldre, som jag vid handläggningen af dessa sannerligen icke lättlösta frågor tror mig ej hafva åsidosatt landets sannskyldiga bästa.

Herr Reutercrona: Då den Norrländska skogsfrågan är af den stora, allvarliga vikt, att den förtjenar den grundliga undersökning och behandling, som bör kunna förväntas af en särskild komité för ändamålet, yrkar jag afslag å Utskottets Betänkande samt bifall till det af Herr Lithner framställda förslag.

Herr Henrik Hansson: Jag vill blott med anledning af en föregående talarers anmärkning rörande en af mig under diskussionen lemnad upplysning, meddela, att jag endast yttrade, det Landshöfdinge-embetet i Wester-Norrlands län, på anmaning af landstinget, till Kongl. Maj:t ingick med en skrifvelse, hvari påminnelser gjordes om värden af de Norrländska skogarne så väl de allmänna, som de enskilda. Några åtgärder från Regeringens sida föranleddes likväl icke deraf.

En talare har förmålt sig instämma i motionen med undantag för den del deraf, hvare föreslås att undersökningarne skola utsträckas jemväl till de enskilda skogarne. För min del tror jag motsatsen, och att det är alldeles nödvändigt, att komitéens undersökningar utsträckas äfven till dessa skogar, isynnerhet i sådana trakter, der skogen utgör hemmans-egarnes förnämsta om icke enda utkomst, ty det är fara värdt att dessa bygder annars blifva obygder och hemmanen ödeshemman.

Med afseende å hvad en talare å motsatta sidan af rummet yttrat, att skogstrakter funnos, som icke ens voro bekanta för skogsbetjeningen, så får jag förklara, att jag mycket väl fattat att detta yttrande icke afsåg endast Sollefteå eller ens Torp, och att jag ej bestrider rigtigheten af detta yttrande annat än i så måtto, att dessa skogstrakter äro allt för aflägsna för att kunna med fördel anlitas.

Det har uppgifvits att den nyttkomna förordningen tillämpas olika inom olika län. Jag känner någorlunda förhållandena inom det län jag tillhör och jag kan till exempel meddela, att vid en för omkring ett halft år sedan utlyst skogsauktion, dervid Landshöfdinge-embetet förbehållit sig pröfningsrätt af de afgifna anbudena, flera månader efter auktionen upplåtelse skedde till en person, som ej ens bevistat auktionen. Det är således ingen uträkning för en spekulant att bevista auktionerna, emedan, om han än der stadnar vid högsta anbudet, ingen säkerhet finnes, att han ej blir under hand och på enskild väg hos Landshöfdinge-embetet öfverbjuden.

Jag yrkar fortfarande afslag af Betänkandet och bifall till motionen, men sedan jag erfarit, att de af Första Kammaren beviljade 5,000 R:dr äro afsedda att utgå såsom förslagsanslag och sålunda kunna, i fall af behof, ökas, så afstår jag från yrkandet om ett anslag af 20,000 R:dr och anhåller om proposition på det af Första Kammaren beslutade anslag.

Herr Hörnfeldt: Ehuru diskussionen fortfar nu i trenne timmar, har ingen enda talare uppträdt till försvar för Utskottets förslag. Så som medlem af Stats-Utskottet anser jag mig därför böra nämna, att Utskottet med hänsyn dertill, att i fråga om vården af de Norrländska skogarne tvänne Kongl. Förordningar under 1865 och 1866 utkommit, samt inflytandet af deras tillämpning alltså ej hunnit prövas, ansett motionen icke böra för närvarande föranleda någon åtgärd. Jag vill ej nu framställa något yrkande, för att ej störa den harmoni, som inom Kammaren i frågan varit rådande, ehuru jag tror att man genom ett bifall till Herr Almqvists motion icke skulle vinna så särdeles mycket, isynnerhet om det tillägg i förslaget göres, att komitéen genom resor personligen taga kännedom om skogarnes tillstånd. Till sådana undersökningar skulle erfordras icke ett, utan tio år, icke 5,000 utan 50,000 R:dr, och vill man påskynda resultatet förefaller det mindre välbetänkt, att i skrifvelsen inlägga ett sådant vilkor.

Herr Rosenberg: Äfven med fara att stöta en och annan, ja kanske många ledamöter inom Kammaren, måste jag yrka bifall till Stats-Utskottets förevarande Betänkande. Det är mig nemligen omöjligt att fatta, huru en komité hvarken till nästa eller ens flera derpå följande

riksdagar skall kunna uppfylla de fordringar, som den föreslagna skrivelserna uppställer, och det är mig lika omöjligt att fatta huru detta skall kunna verkställas hvarken för 5,000 eller 10,000 eller ens för 20,000 R:dr. Jag är dessutom öfvertygad, att resultatet skulle blifva nästan intet; och jag är fullt förvisvad att man framdeles kommer att beklaga de onödigtvis bortkastade penningarne, och då vill jag åtminstone hafva min mening förvarad i protokollet, att jag icke med min röst eller mitt stillatigande bidragit till denna statsutgift.

Herr Witt: Orsaken hvarför jag påyrkade ett anslag för ifrågavarande undersökningar af 10,000 R:dr i stället för det af Första Kammaren beslutade belopp 5,000 R:dr, var den, att jag ansåg sistnämnda summa vara för ändamålet vinnande otillräcklig. Och med den kännedom jag eger om skogarne i landet föreställer jag mig, att hvarken 5,000 eller 50,000 R:dr skulle förslå till vinnande af en fullständig utredning af alla hithörande förhållanden; men i allt fall äro penningarne väl använda, och derföre tvekar jag ej att tillstyrka anslaget. Då emellertid den upplysning erhållits, att det af Första Kammaren beslutade anslag var ett förslagsanslag, och att man således ej behöfver stadna vid den summan, derest den ej skulle förslå, så afstår äfven jag från mitt särskilda yrkande, och anhåller att Kammaren måtte förena sig om Medkammarens beslut.

Herr Jan Andersson: För min del yrkar jag bifall till Utskottets Betänkande. Jag tror nemligen, att de kostnader, som med den föreslagna komitéen äro förenade, skola befinnas alldeles onödiga, ty någon fullkomlig utredning lärer ej på denna väg kunna vinnas; och jag föreställer mig att saken snarare skall komma i en än sämre ställning genom dessa undersökningar än tvärtom, då det är antagligt, att sågverksegarne skola lyckas göra sina intressen hos komiterade gällande.

Herr Gumælius: Jag vill blott med anledning af den föregående talarens yttrande fråga honom: Huru vet han, att komitéens arbeten skola försämra frågans ställning? Må de först blifva utförda, och man får sedan bedöma dem; men ett försök bör åtminstone göras, ty angelägenheten är icke allenast fosterländsk utan ock ytterst trängande, derest skogarne skola kunna undgå total förödelse. Jag yrkar antagande af Första Kammararens beslut.

Herr Björck: Jag befinner mig verkligen i en viss förlägenhet, ty tiden är så långt framskriden och ropen på proposition så allmänna och rättvisa, att jag icke kan annat än tveka att nu uppträda, men det måste förefalla besynnerligt, att under en så långvarig diskussion ingen af Stats-Utskottets medlemmar, förrän några af dem just nyss tagit till ordet för att förfäktat Utskottets åsigt. Det har visserligen varit vårt eget fel att icke förut hafva anmält oss till ordets erhållande, men anledningen är väl den, att vi, efter hvad man af diskussionen kunnat finna, icke kunnat påräkna stor uppmärksamhet för vår mening. Vid ett yttrande i denna fråga hade jag gerna önskat att kunna koncentrera mitt föredrag, men det finner jag vara en omöjlighet och, då tiden nu icke medgifver att in-

låta sig på en utförligare framställning i ämnet, vill jag söka hålla mig till frågans aldra yttersta konturer. Dervid ber jag till en början få nämna att, såvidt jag förstår, de anmärkningar, hvilka här blifvit framställda emot den nu gällande skogslagstiftningen, äro mindre förtjenta af atseende, så vidt de angå de särskilda bestämmelserna deri, men deremot af större vikt, hvad beträffar sjelfva hufvudsaken i denna lagstiftning. Men frågar man, hvad är då hufvudsaken? En aktad talare på högra sidan påstod nyss, att den lagstiftning, hvilken gällde före den nuvarande, grundade sig på 1844 års författning och åtskilliga sednare författningar, hvilkas data han nämnde, och hvilka egde till syfte att åt vissa innevånare försäkra rätten till disposition af skogen. Men jag vågar bestrida rättigheten af en sådan upptattning utaf den på 1820-talet gällande skogslagstiftningen, hvilken snarare var i principen densamma, som den i 1865 års författning framträdande. Före 1820 sade man, att Norrland aldrig kunde uppodlas på annat sätt, än att man odlade jorden genom skogen, af hvilken man ansåg sig kunna draga nytta endast på det sätt, att man sökte åstadkomma en förening af arbetarens och kapitalistens intresse i afseende å skogens tillgodogörande. Med år 1820 inträdde i skogslagstiftningen en alldeles motsatt princip, i det man ansåg Staten böra behålla skogarne och sjelf draga nytta deraf, utan att derför intrassera någon annan än sig sjelf. Denna princip uttalas temligen tydligt i 1820 års författning och i öfverensstämmelse dermed förbjöd man också nybyggens anläggande och bemödade sig om att af de Norrländska skogarne bilda domäner för Staten. Snart fann man likväl omöjligheten att obetingadt följa ett dylikt system, som betog innevånarne den påräknade utvägen till bergning. Det ena undantaget följde på det andra under hela 1820-talet, och alla de af den värde talaren åberopade författningarne hade just denna undantagslagstiftning till föremål, men kunna ingalunda anses såsom ett uttryck af de för skogslagstiftningen vid den tiden gällande allmänna principer. Sedermera hafva vi fått en ny lag för skogshushållningen i de Norrländska länen, men denna lag af år 1865, tillkommen efter en långvarig utredning, hvilken äfven måste antagas hafva varit särdeles fullständig, då så många ansökningar i ämnet inkommit till Regeringen och föranledt frågans skärskådande från olika sidor, denna lag, säger jag, innehåller samma hufvudprincip som 1820 års förordning och drifver till ytterlighet den åsigten, att Staten bör förskaffa sig stora kronoparker öfver hela Norrland. Detta kunde nu vara godt och väl, såvida man hade klart för sig, huru Staten, såsom skogsegare, borde bedriva skogsskötsel. Skulle Staten skicka upp egna arbetare till skogarne, utbetala dagspenning till dem, förse dem med mat etc. Detta insåg man skulle vara överkställbart eller åtminstone alldeles ruinerande för Staten. Man bestämde sig i stället för principen: *allas frihet, allas rätt*; och så uppkommo dessa nu öfverklagade auktioner, hvilka naturligtvis skulle leda till det argaste monopol för några vissa, såsom man finner, då man hör sådant som nyss här omtalades eller att å dessa auktioner inträffat att det icke betalts mera än ett öre för trädet. Det var emellertid tydligt, att dit skulle den nu gällande skogslagstiftningen leda, och deri ligger just dess fel. En annan grund måste derföre uppsökas, och för min del

tror jag, att man icke kan åstadkomma en förnuftig skogshushållning i dessa aflägsna orter, utan en återgång till den före 1820 herrskande principen att söka förena arbetarens och kapitalistens intresse, när det gällde att tillgodogöra sig våra skogar. Men nu har i lagstiftningen tillkommit ett annat intresse, nemligen att hindra skogsåverkan. Detta är dock en sak, som vid all skogsdrift, vare sig på ena eller andra sättet, måste tagas i betraktande, såvida icke skogsdriften fullkomligt frigifves. Det är emellertid för skogsåverkans hämmande icke af nöden, att Staten bibehåller eganderätten till skogarne, blott den har tillfälle att utöfva kontroll öfver dem. Dit tror jag ock att man måste inom skogslagstiftningen söka hinna, såvida man verkligen vill komma till något resultat. Det är kontrollen öfver skogens skötsel och öfver skogshygget, som Staten skall tillägna sig och med kraftig hand utöfva.

Jag måste likväl bekänna, att, om frågan nu vore att bibehålla de sednast utkomna författningarne eller att upphäfva dem, jag komme att rösta för deras bibehållande. De ega nemligen sin stora förtjenst i det afseendet, att de rätt tillämpade i betydlig mån hämma skogsfördelsen; och jag anser dem gerna kunna fortlefva ännu 10 à 20 år, på det man må kunna göra riktigt klart för sig hvad som är den rätta grunden för hushållningen med Statens skogar och finna, att det icke bär sig i längden, att såsom nu söka hindra nybyggens anläggande och med detsamma landets uppodling. Men detta hindrar icke, att vi nu kunna låta oss nöja med hvad vi hafva, så länge vi icke hafva någonting bättre att sätta i stället. Detta kommer nog, om vi låta saken utveckla sig sjelf, och dermed är, såsom jag nyss nämnde, ingen risk förenad, då vi i den nuvarande skogslagstiftningen ega garantier därför att skogsfördelsen icke kan sträcka sig särdeles långt. Att tillsätta en komité för frågans utredning tror jag föga gagna och blifva dyrbarare, än man föreställer sig. Visserligen kunde den framkomma med en och annan god idé, men erfarenheten inom de särskilda orterna torde vara en säkrare ledning vid denna frågas bedömande, och tilldess en dylik erfarenhet hunnit utbilda sig och vinna stadga, kan man, enligt mitt förmenande, låta sig nöja med hvad vi hafva. Derföre och ehuru jag anser mig icke böra för min del motsätta mig ett bifall till Herr Almqvists motion, kommer jag likväl att rösta för Utskottets förslag, i händelse votering af någon begäres.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälde Herr Talmannen, att yrkanden gjorts dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på antagande af den i ämnet väckta motionen endast med den ändring att i stället för de i slutet af motionärens förslag förekommande orden "behöfliga medel" skulle införas orden: "ett förslagsanslag af 5,000 R:dr". Proposition framställdes på bifall till Utskottets hemställan, och hördes härtill svaras med blandade ja och nej; hvarefter proposition gjordes på det andra här ofvan omförmälda förslaget, hvarvid äfven svarades ja och nej. Herr Talmannen fann vid denna sednare proposition ja öfvervägande, men härvid begärdes votering, som i vanlig ordning anställdes enligt en voteringsproposition af följande innehåll:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i tionde punkten af dess Utlåtande N:o 31,

röstar ja;

Den det ej vill

röstar nej;

Vinner nej, har Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen, endast med den ändring att, i stället för de i slutet af motionärens förslag förekommande orden "behöfliga medel", infördes orden: "ett förslagsanslag af 5,000 R:dr."

Omröstningen utvisade 78 ja mot 54 nej, hvadan Utskottets hemställan af Kammararen bifallits.

Kammararens ledamöter åtskiljdes nu kl. 3 $\frac{1}{4}$ e. m., efter fattadt beslut att åter sammanträda:

Kl. 6 e. m.

§ 3.

Fortsattes den under förmiddagen började föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 31, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Sjunde* Hufvudtitel.

Förekom i ordningen:

Punkten 11.

Ordet begärdes af Herr Östman:

Vidare förekom icke och punkten bifölls.

Punkterna 12—14.

Biföllos.

Punkten 15.

Ordet begärdes af:

Herr Lithner: Jag kan icke neka, att Stats-Utskottets förevarande Betänkande hos mig väckt den djupaste förvåning. Jag har dervid icke kunnat afhålla mig från följande reflexion: Det Stats-Utskott, som alltid förer sparsamhetens talan — som i frågor, hvilka onekligen haft politisk betydelse, icke velat veta af någon annan regel än den nakna sparsamhetens; det Stats-Utskott, som af idel omtanka om folkets medel icke kunnat tillmötesgå Konungens begäran om anslag till beredande af arbete åt folket i de orter, der det saknar bröd; det Stats-Utskott, som oaktadt allt tal om besparingar dock icke på hela statsregleringen kunnat göra några besparingar, sedan det nu visat sig att Riksdagen ej
gillat

gillat det föreslagna öfvergreppet af 500,000 R:dr på en fond, som föregående Ständer ställt till Kongl. Maj:ts disposition. Detta samma Stats-Utskott har dock ansett sig kunna föreslå fortfarandet af ett anslag å 75,000 R:dr till aftonnöjen i hufvudstaden. Jag säger: aftonnöjen i hufvudstaden, ty jag skall straxt söka visa, att de Kongl. theatrarne numera icke äro annat. Icke tviflar jag, att talare med känd dialektik skola upptråda emot detta mitt yttrande, men till dem, som här förut framhållit så bevekliga ropet på sparsamhet från skiljda orter i landet, vågar jag ställa den frågan, om de hört på det örat, som kunnat vara vändt åt de röster, som just i denna punkt begärt någon besparing. Här hafva ju röster från norr och söder, från Dalarne och från Småland begärt någon indragning på detta anslag — men förgäfvat. Här gällde den begärda besparingen ett älskadt aftonnöje.

Fortfarande af detta i en hastig vändning och under en tid af rik penningetillgång beviljade anslag kan efter min uppfattning ej motiveras på annat sätt än antingen med de skäl, som kunna hemtas från de Kongl. theatrarne närvarande tryckta ekonomiska ställning, eller ock med de skäl som kunna hemtas från theaterns betydelse såsom bildningsanstalt. Jag anhåller att få taga begge dessa motiveringsgrunder i skärskådande.

I frågan om den först nämnda uppgifver Stats-Utskottet att theaterns skulder, som år 1862 uppgingo till 82,719 R:dr 4 öre, år 1863 till 96,527 R:dr 1 öre, år 1864 till 114,126 R:dr 96 öre och år 1866 till 148,780 R:dr 15 öre, år 1867 stigit till 159,129 R:dr 53 öre, under det att theaterns kontanta behållningar för samma år utbalanserats med ett belopp af endast några få Riksdaler. Efter mitt sätt att förstå denna recit kan den ej betyda annat, än att Stats-Utskottet ansett, att det, under det theaterns affärer alltmer och mer sjunka, är en svårighet att indraga eller minska anslaget. Man hörde annars för en tid sedan vid en annan i min tanke långt viktigare fråga från Stats-Utskottets ordförande det resonnement, att man ej borde bevilja anslag, der det visar sig, att ju mera man ger, desto sämre blir ställningen. Sannerligen synes det icke mig så, som detta resonnement, om det någonsin är tillämpligt, är tillämpligt just här; ty jag frågar er, mine Herrar, om, i den enskilda ekonomien, någon, huru hjälpsam han i öfrigt må vara, fortfar att år från år hjälpa den som år ifrån år visar sig alltmer ohjelpig. Men dertill kommer, att, enligt ännu icke vederlagda uppgifter i allmänna tidningar, denna tablå icke torde vara fullt sanningsenlig, ty det lärer i sjelfva verket vara anledning befara, att theaterns skuld vid detta spelårs slut uppgår till närmare 300,000 R:dr. Jag hemställer huruvida Riksdagen under sådana förhållanden verkligen kan fortfarande gifva detta understöd och genom den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t gifva stöd åt den föreställningen, att Representationen åtagit sig theatern som en nationalsak och derigenom åtminstone moraliskt iklädt sig ansvaret för dess skulder. Med min obetydliga röst aträder jag härifrån.

Sedan jag således visat, att Stats-Utskottets resonnement icke uthärdar en sund kritik, hvad den ekonomiska sidan af saken beträffar, så öfvergår jag till den andra möjliga motiveringsgrunden, som skulle vara theaterns betydelse såsom bildnings- och konstanstalt. Jag vill förklara,

att jag är långt ifrån att underkänna den dramatiska konstens betydelse; jag hyser till och med den öfvertygelsen, att den dramatiska konsten, såsom höjd- och föreningspunkten af all konst, besitter särdeles ingripande krafter för väckande, underhållande och stärkande af människohjertats ädlaste drifter, sedlighetskänsla, en mild och ren känslighet och framförallt en hög fosterlandskärlek. Sådan verkan och inflytelse kan den hafva. *om den handhafves rätt.* Men äfven med detta medgifvande måste dock njutningen af den dramatiska konsten betraktas som en lyx, visserligen en lyx i ädlaste bemärkelse, men dock en lyx; jag menar härmed intet annat, än att den är en sådan njutning, som man, huru ädel den i och för sig är, måste afstå ifrån, om man icke har råd till densamma. Säkerligen skulle den anses som en slät hushållare, som för den uppoffrade en penning, hvaraf han hade behof för dagens och morgondagens kraf för sig och de sina. Derföre, äfven om de Kongl. theatrarne uppfyllde de fordringar man med skäl på dem kunde göra såsom nationela bildnings- och konstanstalter, så skulle jag icke våga att tillstyrka fortfarandet af oförminskadt anslag under en tid, då man icke ansett sig ens hafva råd att gifva anslag till beredande af arbetstillfälle åt brödlösa befolkningar och kommunikationer åt orter, som deraf äro i saknad. Men jag beklagar, att man icke kan gifva dessa theatrar detta vitsord, utan måste förklara att de *frångått* sin bestämmelse både som nationela och estetiska bildningsanstalter. Jag skall här icke ingå i en kritik af deras repertoire, men jag tror mig kunna våga det omdöme, att vår Kongl. scen har gått ifrån att vara en nationaltheater, den *enda* synpunkt, hvarur den kunde göra anspråk på att erhålla något understöd af den Svenska Staten. Den har mera lagt sig vinning om glänsande utländska skådespel. Men äfven häri ligger icke det största felet, utan i en alldeles öfverdrifven dekorationslyx som insmugit sig och tagit öfverhand, till skada icke blott i ekonomiskt utan äfven i estetiskt hänseende. En sådan lyx i dekorationer, ett sådant uteslutande afseende på ögats bländande motverkar nemligen theaterns sanna ändamål, ty detta bör icke gå ut på att genom dekorationer distrahera, utan bör tvärtom afse att hålla allmänhetens uppmärksamhet fästad på dramats innehåll. Jag skulle också tro, att under den tid, då Kongl. theatern hade 6,000 Riksdaler Banko i bidrag af Staten, skar den fosterländska konsten sina skönaste lagrar. Men sedan de höga anslagen började, har theatern i nationelt-konstnärligt afseende blifvit allt sämre; det är under denna sednare tid man fått se skridskobaletter och sjunkande skepp, m. m. dylikt, hvilket jag åtminstone fränkänner allt dramatiskt värde. Man må icke invända, att publikens smak så fordrat. Det har varit Rikets Ständers afsigt, att genom detta anslag sätta den Kongl. theatern i stånd att *bilda* smaken. Men härpå har intet afseende fästats. Man har i stället trott sig böra följa om icke öfverträffa de utländska teaternes exempel, och det har derför gått med vår theatersmak såsom med den enskilde, som gör till sitt lifs ändamål det att som det heter *lefva med*. Den oupphörligt retade smaken kräfver oupphörligt nya retmedel, allt mer och mer luxuriösa och kostsamma. Jag hemställer derföre, om man bör genom fortsatta anslag och i all tysthet uppmuntra theatern att fortskrida på denna bana. Vidare är det ett faktum, att ju mer theateranslaget höjts, dess mer hafva entréplatsernas pris stigit, så att, om en fattig

yingling, som hade kärlek och intresse för dramatisk konst, skulle för sin bildnings skull vilja bevista en och annan dramatisk representation, detta för honom måste blifva en ganska kännbar utgift. Då vår Kongl. scen sålunda upphört att vara en nationaltheater och i dess ställe blifvit ett aftonnöje för Stockholmspubliken, så må den nu täfla med de andra theatrarne i skrattnusklernas retande och i sinnlighetens kittlande, men må den afstå från anspråket på offentligt understöd af Staten. Jag är för öfrigt öfvertygad derom, att om de Kongl. theatrarne blifva nödgade att spara, de skola komma att bättre uppfylla sitt ändamål. Vi hafva sett en theateranstalt i grannskapet af den Kongl. theatern, under ledning af en person som förstod saken, förvaltas på ett sätt, som förvärfvade dess förståndare en större förmögenhet, och jag ser ingen anledning, hvarför icke Kongl. theatern, om den ställdes under inseende af personer, som verkligen förstodo sig på saken, som kände till theatern och den dramatiska konstens både resurser och kraf, skulle visa samma resultat.

Men det är sannt, den Kongl. theatern har belastat sig med kontrakter, som det är ledsamt att bryta. Visserligen, men, mine Herrar, vi hafva vid denna Riksdag sett starkare och vida mer talande skäl än detta träda tillbaka för omtanken om en sträng hushållning med det allmännas medel. Till de Herrar, som så ofta betonat det så kallade löntagareintresset, hemställer jag huruvida de här gjort sig fria från all konsideration för detta intresse, ehuru här ifrågavarande löntagare icke äro Statens, men väl uppbära honorarier lika höga som Statens högsta embetsmän. För min enskilda del vågar jag samvetsenligt icke gifva min röst till ett fortsatt understödjande af sådan misshushållning, och då jag anser, att den skrifvelse, som den Stats-Utskottet föreslagit, icke skulle leda till någon ändring i förhållandet, tillåter jag mig att för denna gången och till en början föreslå Kammaren, att, med afslag af Stats-Utskottets hemställan, bevilja de Kongl. theatrarne ett anslag af 60,000 R:dr för denna statsregleringsperiod, och beledsaga detta med en skrifvelse, med anhållan det Kongl. Maj:t ville tillse, att utgifterna för de Kongl. theatrarne hädanefter måtte komma att stå i proportion till inkomsterna, samt att de estetiska och nationela intressena icke måtte blifva förbisedda.

Med Herr Lithner instående Herr *Dofsen*.

Herr O. B. Olsson: Genom Stats-Utskottets utredning har det blifvit visadt, att Kongl. theatern från år 1861 till och med år 1867 ökat sin skuld från 34,474 R:dr 28 öre till 159,129 R:dr 53 öre, till följd hvaraf Utskottet icke ansett någon nedsättning, än mindre indragning af det hittills beviljade anslaget böra ega rum. Utskottet anser det således vara Statens skyldighet att uppehålla denna theater. Mig synes det likväl icke så. Vål hafva Rikets Ständer vid åtskilliga Riksdagar tid efter annan ökat detta anslag, men det har skett under villkor, att theatern skulle utöfva ett välgörande inflytande på bildningen och sederna. Detta villkor har under de sednare åren icke blifvit iakttaget. Såsom ett bevis derpå torde jag blott behöfva nämna tvänne stycken, som på den Kongl. theatern under sednare tiden blifvit gifna, nemligen Den sköna Helena och Riddar Blåskägg. Jag tror icke, att härmed hvarken den estetiska eller den sed-

liga bildningen blifvit befordrade. Dessutom var, då Rikets Ständer beviljade detta anslag, landets finansiella ställning helt annan. Det var den tiden godt om penningar, nu är förhållandet motsatt. Jag tror att Staten nu behöfver sina penningar till nyttigare ändamål. För ett par dagar sedan hörde jag en diskussion, hvori Stats-Utskottet tadlades för sin stora sparsamhet. Nu tror jag likväl, att Stats-Utskottet varit alltför frikostigt, då det icke sökt bespara Staten en sådan utgift som den här ifrågavarande. Jag har i min motion yrkat, att hela anslaget skulle indragas, men då jag icke har hopp om, att detta mitt yrkande kommer att vinna framgång, så yrkar jag i likhet med den föregående talaren, att anslaget måtte nedsättas till 60,000 R:dr, och en skrifvelse, sådan som den Första Kammaren redan godkänt, till Kongl. Maj:t aflätas.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Frågan är redan så fullständigt utredd, att jag kunde inskränka mig till att helt enkelt instämma med föregående talare, som önskat indragning af ifrågavarande anslag till de Kongl. theatrarne. Jag kan dock icke uraktlåta att äfven för min del fästa uppmärksamheten derpå, att det ingalunda kan vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande att bevilja statsanslag till sådana anstalter som theatern under så bekymmersamma tider som den närvarande, då så många tusental af hela landets innebyggare knappast hafva något till sitt dagliga uppehälle, utan i nöd och armod genomkämpa ett uselt och eländigt lif.

Jag har förut instämt i Herr Ola Bosson Olssons motion i ämnet, men som jag för närvarande icke hoppas att denna motion skall vinna framgång i hela dess utsträckning, så finner jag mig nu föranlåten instämna med Herr Lithner i det yrkandet att förevarande anslag nedsattes till 60,000 R:dr.

Herr Hedlund: Då Stats-Utskottet i den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t velat anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillse bland annat, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas, hvarigenom theaterns utgifter må kunna bringas i öfverensstämmelse med de påräkneliga inkomsterna, så synes Stats-Utskottet dervid hafva utgått från den förutsättning, att Statsverket kunde åläggas att betala Kongl. theaterns skulder. Med afseende härå ber jag att få upplysa, att denna sak icke varit så från äldre tider betraktad. Theatern har vid flera särskilda tidsperioder haft skulder, och dessa hafva blifvit betalda icke af Statsverket, utan af Hans Maj:t Konungen. Så inträffade, att det stora skuldbelopp, som theatern ådragit sig i Konung Oscars regeringstid, liqviderades af hans sterbhus, och vidare att den brist på 30,000 R:dr, som i theaterns kassa under Prinsen-regentens tid uppstått, betäcktes af honom personligen. Det har således hittills gällt såsom regel och lär väl äfven få gälla hädanefter, såvida icke en särskild förändring af nuvarande förhållanden inträder, att theaterns borgenärer godtgöras af Hans Maj:t Konungen.

Under sådana förhållanden anser jag det närgånget, om Riksdagen skulle afsända en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Han täcktes se till, att theaterns inkomster och utgifter gå ihop. Kongl. Maj:t kan nemligen derpå svara: "Jag har hvarken bedt om råd eller er-

sättning i förevarande fall; jag tänker sjelf honorera dessa skulder.“ Det torde således, innan man bestämmer sig för någonting i den vägen, vara nödigt, att man gör sig reda för och kommer på det klara med den frågan: Är denna theater en statsinstitution eller är den en Konglig? Vore den en statsinstitution, vore det naturligtvis i sin ordning, att den balans, som uppstode, af Statsverket ersattes. Men i sådan händelse skulle äfven rörande theatern andra förhållanden än de nuvarande vara rådande. Då borde t. ex. theaterns styresman af Kongl. Maj:t i Stats-Rådet tillsättas och dess förvaltning vara underkastad Riksdagens kontroll, hvilket deremot ej gäller om en rent Konglig institution.

Man kan då fråga: Är det väl under sådana omständigheter lämpligt, att Representationen lemnar anslag till theatern? Är det icke snarare lämpligt, att detta anslag lemnas till civillistan och Representationen på samma gång annonserar, att den icke har några förbindelser till Kongl. theatern. Att besvara den sednare frågan jakande synes mig skulle vara det riktigaste, så mycket mer som den ena af båda Kongl. theatrarne eges af Konungen personligen, varande af honom inköpt och egande han fasta på densamma. Hans Maj:t Konungen har ock, genom de ökade anslag Han lemnat, satt theaterkassan i tillfälle att göra amorteringar å inköpssumman för dramatiska theatern; hvaraf måste framgå, att, sedan denna inköpssumma är betald, denna theater är Konungens enskilda egendom. Nu kan man visserligen invända, att dessa båda theatrars förvaltning är sammanslagen, och att ingenting är med afseende härå i bestämd ordning regleradt; men saken förklaras deraf, att båda theatrarne stå under Hans Maj:t Konungens förvaltning, och att Han är den som ersätter uppkommande brister i deras kassa. Jag tror derföre, att, om en skrifvelse i denna Konungens enskilda affär skall från Riksdagen till Kongl. Maj:t afgå, måste den inskränka sig till det sista momentet i Stats-Utskottets förslag eller rörande de rent *estetiska* intressena. Den skulle då få följande lydelse: “Riksdagen anhåller underdånigst, det täcktes Kongl. Maj:t tillse, att de estetiska intressen, Kongl. theatern har att bevaka, och som utgjort den förutsättning under hvilken anslaget af Riksdagen bifallits, icke må varda förbisedda.“

Om man nu dervid skulle vilja anmärka, att Riksdagen icke egde befogenhet i detta fall, behöfver jag blott erinra om, att denna theater är en estetisk bildningsanstalt. En föregående talare har ifrågasatt theaterns betydelse såsom sådan, och har sökt visa, att den icke är något annat än ett aftonnöje för Stockholms innevånare. Jag bestrider detta, icke såsom skulle jag förneka, att ett theaterbesök kan innebära nöje; men derföre att det icke på grund deraf behöfver vara förkastligt. Ett aftonnöje är, i min tanke, icke mera förkastligt än ett middagsnöje; det kan fastmer innehålla flera anledningar till estetisk njutning, än de som gifvas vid det sednare tillfället. Jag tror således icke, att theaterns egenskap af nöje utesluter dess karakter af bildningsanstalt; båda kunna mycket väl förenas, så länge det finnes en bildad publik, som hemtar nöje af estetiska produktioner. Det gifs dock, som vi veta, en annan uppfattning, som vill göra allt, som innebär förnöjelse, till synd och endast det tråkiga till godt och ädelt. Jag kan icke dela denna åsigt och jag tror, att den äfven hos theologerne förekommer blott från predikstolen, men icke derut-

öfver. Men då man vill förringa detta Kongl. theaters värde, tillåter jag mig fråga: Är det för oss likgiltigt att ega en konstanstalt, der för våra ögon framställas de odödliga alstren af Goethe, Schiller, Shakespear, Calderon, der våra öron kunna tjasas af den musik, som en Mozart, en Rossini, en Auber, en Meyerbeer skapat? Är det likgiltigt, att våra unga inhemska skriftställare, som vilja på scenen framställa detta lifvets drama, som af många anses såsom blomman af all kultur, att ega en tilja, der de kunna framlägga alstren af sitt snille och sin inspiration. Är det likgiltigt för landet att ega en institution, der sceniska anlag kunna utvecklas, der skådespelare kunna bildas? Jag vill icke tro, att detta är likgiltigt för alla andra än hufvudstadens innevånare; ty jag föreställer mig såsom icke omöjligt, att äfven en sådan theatertrupp skulle kunna förirra sig ända upp till de Norrländska bygderna och bereda glädje åt dessa aflägsna bygders innevånare. Jag tror icke, att de skulle försmå dessa skådespelare med estetisk bildning, då de eljest få nöja sig med andra som sakna en sådan.

“Men“, säger man nu, “detta är godt och väl, om blott Kongl. theaterne i Stockholm handlade så; men de afvika från sin bestämmelse och gå i en motsatt riktning.“ Mot detta påstående måste jag protestera; såväl de dramatiska författare som tonsättare, jag nyss nämnt, finnas på deras repertoire. Det är visserligen sannt, att derjemte finnes ett och annat, som är dåligt; men jag tror icke, att detta så mycket omskrikna dåliga har varit af det omfång, att det väger mycket, jenifördt med det myckna goda. Jag vill icke här för försvara Kongl. theaterarnes styrelse, utan måste högligen ogilla de theaterstycken, som här äro i fråga, då de stå icke blott i strid mot rättskänslan och sedligheten, utan ock mot de vilkor, under hvilka Rikets Ständer från början beviljat anslag till Kongl. theatern. Programmet med dessa anslag var, att Kongl. theatern icke skulle behöfva begagna sig af sådana lockelser för att kunna existera, och att våra inhemska dramatiska författare skulle få tillfälle att lättare framträda. Detta program har icke hållits, till stor del derföre som jag tror, att theatern laborerar med en sådan oformlighet, som dess styrelse nu är. Man har nemligen, vid tillsättningen af den högste styresmannen, följt en gammal vana, att mera afse den utsedde personens samhällsställning och rang, än den särskilda förmåga, som för platsen erfordras. Men på ingen chefsplats torde särskild duglighet vara mera af nöden än här, ehuru väl jag medgifver, att den är svår att finna. Deenna chef måste nemligen förena egenskaperna af estetisk smak med en stor administrativ förmåga samt tillika vara en ganska god finansier -- allt egenskaper som icke äro lätta att få förenade på en hand. Man får icke döma så hårdt angående personer i dessa fall; men jag är öfvertygad, att i de debatter, som här föregå anslagens beviljande, ligger en helsosam uppmaning för vederbörande att söka äfven här få rätta maunen till den rätta platsen. Skulle nu någon vilja medgifva, att Kongl. theatern är en estetisk bildningsanstalt, men anse att Staten icke bör lemna bidrag till den estetiska bildningen, vill jag blott hänvisa till Musikaliska akademien och Fria konsternas akademi: de äro båda konstanstalter och hafva båda anslag, hvilkas befohgenhet, så vidt jag vet, icke blifvit af någon ifrågasatta.

Att en föregående talare, efter en så kraftig inledning för att bevisa Kongl. theaterns odugliga anordningar i alla afseenden, kommit till det slut, att han velat bevilja densamma ett anslag af 60,000 R:dr, kan icke annat än öfverraska mig; konsekvensen tyckes mig nemligen hafva fordrat, att han förkastat hela anslaget.

För egen del har jag intet yrkande att framställa, men vill blott ännu en gång fästa uppmärksamheten på att den skrivelse, som är i fråga, icke bör beröra finansiella förhållandena af Kongl. theaterns förvaltning.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan två så framstående talare som Herrar Lithner och Hedlund yttrat sig i denna fråga, den ene för och den andre mot Utskottets Utlåtande, torde icke mycket vara att tillägga. Men då jag är en af dem, som väckt motion i frågan, ber jag likväl få yttra några ord. Ehuru Stats-Utskottet gjort sig särdeles väl förtjent af klander för sin lösliga behandling af denna fråga, vill jag dervid icke vara mångordig, då den förste talaren redan tagit Utskottet i temligen vederbörlig upptuktelse. Utskottet, som icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till de ifrågavarande motionerna, har i stället tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Och hvad skulle väl denna skrivelse innehålla? Jo, att Riksdagen skulle i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t i nåder täcktes hushålla litet bättre, så att inkomster och utgifter måtte gå ihop. För min del finner jag en sådan skrivelse bra besynnerlig; ty, om jag icke vill upphäfvä mig till förmyndare för den enskilde, så vill jag det ännu mindre för Kongl. Maj:t, som väl måtte kunna ordna sina affärer vår bön förutan. Att det nemligen här är fråga om en Kongl. Maj:ts affär kan väl ingen bestrida; åtminstone har jag aldrig hört talas om landets eller rikets theater utan endast om den Kongliga, och jag är mycket rädd för, att, om Representationen sticker sin hand i denna hofaffär — hvilket jag fruktar vi göra, om vi aflåta en sådan skrivelse som Utskottet föreslagit angående inblandning i theaterns ekonomi — så blir det icke så lätt att draga den tillbaka, då vi skulle önska det, och jag befarar att vi möjligen till slut kunna få vara med om att slutligen betala den skuld, som denna anstalt ådragit sig, och hvilken för närvarande belöper sig till den ganska nätta summan af bortåt 300,000 R:dr.

För min del uppfattar jag denna anstalt såsom helt och hållet Konglig och hvartill Riksdagen anslagit understöd endast derföre, — ja, jag vet knappt något rimligt skäl om ej det — att man möjligen ansett sig hafva haft godt om penningar, men med hvilken utbetalning man kan och bör upphöra då medlen, i fall man har några till öfverlopps, kunna användas till nyttigare ändamål. Men äfven om icke brist på medel företunnes, så torde man dock hafva fullt skäl för upphörande med denna utbetalning, enär theatern numera urartat till en sådan anstalt, som ofta nog gifver föreställningar af den beskaffenhet, att snart sagdt hvarje hederlig menniska måste fatta motvilja för dem. Man ursäktar sig derned, att dessa omoraliska pjäser äro kassapjeser, d. v. s. att de lemna den största behållningen; men om det är theatern, som bibringat allmänheten en sådan bildning och väckt håg för en sådan njutning, då tror jag att theatern är en bildningsanstalt, hvars portar man så fort som möjligt bör tillsluta.

Om det oerhörda slöseri, som är rådande vid denna anstalt, vill jag ej tala — en föregående talare har tillräckligt ordat derom — så mycket kan jag dock säga att, hvad man än finner på den Kongl. theatern — icke finner man något spår af den beprisade Svenska enkelheten, utan i allt en så öfverdrifven lyx, att man är frestad tro, det hela styrelsen glömt att de äro Svenskar.

Den uppmuntran, som landets egna idkare af skön konst erhålla af Kongl. theatern, torde ock vara ganska tvetydig, ty jag har ofta hört, att utländska aktörer och aktriser, som kommit i rop för att ega en vacker röst och ett fördelaktigt utseende, men hvilka inom kort tid befunnits vara temligen medelmåttiga förmågor, erhållit flera hundra Riksdaler för hvarje afton de upptråda, under det att våra inhemska, verkligt stora konstnärer fått låta sig nöja med hälften eller till och med blott fjerdelen af samma belopp.

Jag öfvergår nu till en annan sida af saken. Finnes det någon rimlig anledning, mine Herrar, dertill, att Statens medel skola användas för en sådan anstalt som denna? Är det med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att folket — det omkring hela landet spridda skattdragande folket, som under svett och möda och under de största försakelser, ja, ofta saknande bröd för dagen, framläpar sitt lif — att detta folk, säger jag, skall med de skatter, som af dem utpressas, bidraga dertill att de bättre lottade af hufvudstadens innevånare skola få tillfälle att öda bort en och annan afton för ett något bättre pris än som skulle blifva fallet, om detta anslag indroges. Är detta billigt, är det rättvist? Nej, mine Herrar! dertill måste vi svara ett bestämdt nej, om vi vilja lyda den röst, som talar inom våra bröst. Men, invänder man, det är icke blott hufvudstaden, som begagnar denna bildningsanstalt, den är ju afsedd för hela landet. Dertill svarar jag: manne det ändå är många procent af det antal personer, som besöka theatern, hvilka tillhöra det öfriga landet? Jag tror det icke, och jag vågar nästan försäkra att, om någon förmögnare landsortsbo — om de fattige kan naturligtvis ej vara fråga — kommer till hufvudstaden och der ämnar besöka theatern, så icke låter han bli, derföre att biljetten kostar några öre mer eller mindre, ty ofta är detta theaterbesök på samma gång både det första och sista. Man bör komma ihåg, att minst $\frac{1}{10}$ delar af landets befolkning aldrig sett den Kongl. theatern, ja icke ens utvändigt, och hur skall det väl gå med deras bildning? Jo, jag tror att hvad den sedliga bildningen åtminstone beträffar, så skulle många af dem som erhållit bildning af theatern hafva mycket att lära af detta folk, som aldrig besökt denna bildningsanstalt.

Jag må se saken från hvilken sida som helst, så finner jag icke den ringaste grad af billighet eller rättvisa som talar för bifall till detta anslag. Men, mine Herrar, det gifves tillfällen, då man mot sin vilja måste underkasta sig ett ondt för att undgå ett ännu värre, och i en sådan mindre afundsvärd ställning befinner jag mig nu, ty ehuru det är min fasta öfvertygelse att hvarje öre vi utbetala till ifrågavarande ändamål är en misshushållning med Statens medel, så måste jag för närvarande, och för att åtminstone vinna något — men också endast derföre — frångå mitt yrkande i motionen, och nu endast yrka anslaget nedsättande till 50,000 R.dr, under den säkra tillförsigt att äfven detta sednare belopp

snart kommer att borttagas. Hvad den af Utskottet tillstyrkta skrifvelsen beträffar, så har jag redan nämnt, att jag, för så vidt den afser theaterns ekonomi, ingalunda vill bifalla den; men hvad åter det andra momentet beträffar, eller theaterns estetiska intressen, så vill jag så mycket heldre bifalla den delen af skrifvelsen, som jag anser en sådan påminnelse af högsta behof påkallad.

Herr Carl Isac Bengt'son: Då tusentals medborgare af den skattdragande befolkningen i landet sakna tillräckligt bröd att lifnära sig af, då skatterna växa i samma mån som nöden och eländet i landet och då icke desto mindre en betydlig statsbrist förefinnes, anser jag i sanning rätta tiden vara inne att en gång börja göra en sanning af de vackra orden: "den största sparsamhet bör iakttagas", och att man måste beqväma sig till att nedsätta eller indraga alla öfverflödiga anslag. Ett sådant är anslaget till de Kongl. theatrarne, hvarföre jag helst önskade framgång åt motionen i hela dess utsträckning, och att således hela anslaget till de Kongl. theatrarne indroges; ty det måste ju anses med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att icke hela landets befolkning skall beskattas för de nöjen, som egentligen blott komma hufvudstadens innevånare till godo. Må därför dessa sednare betala den njutning, theatrarne skänka dem, och må priset på theaterbiljetterna höjas, så att derigenom omkostnaderna blifva betäckta.

Ehuru jag således helst önskade hela anslagets indragning, nödgas jag likväl för närvarande, för att åtminstone vinna något, instämna i Herr Lithners yrkande om nedsättning af meranämnda anslag till ett belopp af 60,000 R:dr.

Herr Medin: Denna fråga är icke ny; under alla de riksdagar, jag bevistat, har den alltid varit föremål för debatter. Under min första riksdagsmannatid utgjorde anslaget till Kongl. theatern endast 9,000 R:dr. Detta anslag har sedermera riksdag efter riksdag betydligt ökat; men det oaktadt har det visat sig, att theaterns skulder mer och mer vuxit. Den, som gifvit anledning till den höga summa, hvartill anslaget nu belöper sig, eller 75,000 R:dr, var en representant i förra Preste-Ståndet, som motionerade om anslagets höjande till ofvannämnda belopp. Jag har nyss hört en f. d. ledamot i samma Stånd yrka anslagets nedsättning; hvilket jag anser rätt och billigt. Jag tror, att det nu verkligen kan vara tid att göra allvar af den sparsamhet, om hvilken man så mycket talar, och lämpligare tillfälle dertill än det som här är för handen, kan ej gerna tänkas. Man måste nemligen erkänna, att detta anslag icke kommer hela landet eller någon större del deraf till godo; det är väl hufvudsakligen Stockholms befolkning som deraf hemtar fördel. För öfrigt då vi veta, att till exempel Köpenhamns theatrar icke hafva anslag af allmänna medel, förefaller det besynnerligt, att vår Kongl. theater icke ens kan bära sig med tillhjälp af det betydliga tillskott, Hans Maj:st Konungen årligen lemnar, utan äfven fordrar sådant af Representationen. För min del anser jag, att det icke längre bör få fortgå på samma sätt som hittills, utan att ifrågavarande anslag må, om icke nu genast, så åtminstone så småningom bortfalla. Det är i sådant syfte som jag nu inskränker mig till att in-

stämman med Herr Lithner, så väl i afseende å hans yrkande om anslaget nedsättande till 60,000 R:dr, som ock med hänsyn till den af honom föreslagna ordalydelsen af den skrifvelse, som skall till Kongl. Maj:t afgå.

Slutligen vill jag blott tillägga, att det synes mig icke synnerligen rätt, att, som här är sagdt, regenterne skola betala Kongl. theatrarnes skulder. Visserligen är det sannt, att regenten och hans omgifning af desamma hemta nöje; men, huru som helst, blir det väl alltid Representationen, som i sista hand får betala alltsammans. Derföre är det bäst att först som sist ställa så till, att theatern sjelf kan bära sig; går det ej på annat sätt, kan man höja biljettprisen, hvilket är det naturligaste, enär den, som har nöje, också bör betala det, men den, som icke har det, bör slippa att betala den andres.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: Då theatern, oaktadt de bidrag, den egt att påräkna, dels från de Kongl. hofven och dels från Statsverket, år ifrån år ökat sina skulder, är det klart, att der har varit stor misshushållning och en felaktig organisation. Åtgärder böra derföre vidtagas, hvarigenom theaterens utgifter må kunna bringas i öfverensstämmelse med de påräknade inkomsterna. De, som bevista theatern, böra betala den utgift, som för den är nödvändig, förutsatt att förvaltningen ordnas på ett mera sparsamt sätt än som hittills skett. Då alltså theatern har betydliga bidrag att påräkna från de Kongl. hofven, bör statsanslaget, 75,000 R:dr, indragas. Detta anslag, såsom alldeles öfverfödigt, betraktas också i landet med särdeles allmänt missnöje. Orätt anser jag det följaktligen vara, att den stora del af folket på landsbygden, som dels aldrig har tillfälle, dels genom ekonomiska omständigheter är förhindrad att bevista densamma, detta oaktadt genom anslag af Statens medel ofrivilligt måste lemna bidrag. Jag anser derföre, att hela statsanslaget borde indragas; men som jag för närvarande icke hoppas, att steget kan tagas fullt ut denna gång, så instämmer jag med Herr Lithner och yrkar, att statsanslaget nedsättes till 60,000 R:dr, hvarjente jag biträder den af honom föreslagna och af Första Kammaren beslutade skrifvelsen i ämnet.

Herr Key: Den fråga, som nu föreligger till behandling, kan, efter mitt sätt att se, delas i tvänne delar: den rent ekonomiska och den estetiskt-moraliska. Hvad nu den ekonomiska delen beträffar, är det faktiskt, att vid 1844 års riksdag, då statsanslaget till Kongl. theatern, efter att vid föregående, eller 1840 års riksdag, hafva blifvit indraget, återställdes, detta anslag belöpte sig till endast 6,000 R:dr B:ko. Vid 1853 års riksdag ökades det med 14,000 R:dr B:ko, så att det sedermera utgjorde i R:mt 30,000 R:dr. Till sitt nuvarande belopp, eller 75,000 R:dr, höjdes det slutligen vid riksdagen 1856—1858. Oaktadt denna successiva anslagsförhöjning hafva, som hvar och en vet, Kongl. theaters affärer blifvit år från år försämrade och dess skulder vuxit till allt större belopp. Frågar man sig orsakerna till detta besynnerliga faktum, bör man, i min tanke, söka den bland annat i den i jernbredd med anslaget oupphörligt växande administrationskostnaden. Till belysning häraf tillåter jag mig kasta en blick på denna administration, huru obetydlig den i äldre tider var och huru den på sednare åren ökats. Före och under Friherre Bondes direktör-

skap bestod administrationen vid Kongl. theatern af en direktör med 3,000 R:drs lön samt boställe, en andre direktör (för ekonomien) med 1,500 R:dr, en kamrer med 900 R:dr, och en kanslist med 300 R:dr. Under Herr Hyltén-Cavallii tjenstetid såsom direktör ökades dennes lön med 3,000 R:dr, derföre att theatern under ett år gaf ett öfverskott af dubbelt denna summa, men i öfrigt bibehölls administrationen oförändrad. Denna till 6,000 R:dr jemte boställe som förut förhöjda direktörlön har sedermera oförminskad bibehållits, oaktadt theatern icke gifvit något öfverskott. För närvarande består administrationen vid Kongl. theatern af följande tjenstenäm: en direktör med 6,000 R:dr jemte boställsvåning, värd 3,000 R:dr, en sekreterare med 2,000 R:dr, en kontrollör med 1,500 R:dr, en kanslist med 500 R:dr, en extra kanslist med 300 R:dr, med hvilkas tjenstebefattningar det egendomliga förhållandet eger rum, att kanslisten lärer sköta kontrollörens befattning: kontrollören gör hvad sekreteraren borde göra, och sekreteraren — ja, hvad han gör, känner jag icke. Der-till kommer en s. k. byråskrifvare med 1,450 R:dr, som blott har till åliggande att skrifva annonser, affischer och repetitionslistor; men deremot består den kamerala afdelningen af en kamrer med 2,000 R:drs lön, hvilket torde få anses litet i jemförelse med den stora kansliapparaten och vid betraktande af att han äfven är kassör, samt att således i hans hand, om jag så får uttrycka mig, "ruljerar" ärligen en summa af 7—800,000 R:dr. Vidare förekomma tvänne bibliotekarier, en för dramatiska afdelningen med 375 R:dr i lön och en annan för den lyriska med 450 R:dr.

Ytterligare finnas tvänne föreståndare för elevskolan, af hvilka den ene uppbär 500 R:dr och den andre aflönas med 400 R:dr. Sammanräknar man nu dessa lönebelopp, kommer man till en summa tre gånger större än theaterns förvaltning kostade för tio år sedan.

Hvad man vidare utom denna alltför kostsamma administration skulle kunna hafva att anmärka, vore i främsta rummet de lifstidsengagementer, som egt rum, äfvensom de ofta nog på lösa grunder ingångna kontrakter med resande främmande artister. Dermed vill jag visst icke hafva sagdt, att icke äfven på detta område arbetaren är sin lön värd, särdeles när denne utöfver sin flit måste ega snille, bildning och talang. Man bör ihågkomma, att dessa egenskaper, som man säger, icke "växa på träd", och att, om allmänhetens växande anspråk skola tillfredsställas, om vi vilja täfla med utländingen i konstnärligt hänseende, måste vi också någorlunda följa med i appointement, så att våra egna skådespelare icke frestas att söka en främmande scen för sina talanger.

Hvad vidkommer en talares yttrande om nödvändigheten af att indraga penningeanslaget till theatern under den rådande nöden i de brödlösa provinserna — såsom jag vill minnas han uttryckte sig — är detta visserligen behjertansvärdt, men jag tror mig ej behöfva erinra honom om, att "menniskan lever icke allenast af bröd", och att man icke får "mäta allt med ankarstocken." Beträffande vidare samme talares förebräelse mot teatern, att den ej skulle varit nog nationel, tager jag mig friheten erinra, att från September 1866 till Mars 1868 på Kongl. theatern uppförts icke mindre än åtta Svenska originalskådespel, och att sex gamla dylika blifvit återupptagna.

Vidare hafva under samma tid fyra klassiska stycken af Shakspear, Molière och Casimir de la Vigne, blifvit gifna för första gången, samt sex deribland trenne af Shakspear, ett af Gøthe och ett af Calderon blifvit återupptagna. Af operor har man gifvit sex nya och återupptagit sex gamla. Jag tror således icke, att vi kunna förebrå vår theater hvarken för brist på nationel prägel eller förbiseende af de stora mästarna. Vi må dessutom erinra oss, att, om vi icke haft en Kongl. theater, hade sannolikt hvarken "Engelbrecht och hans dalkarlar" eller "Erik den XIV", hvarken "Ung-Hanses dotter" eller "Brölloppet på Ulfåsa" kunnat uppföras, kanske icke ens skådat dagen. Jag har här Ekonomi-Utskottets Betänkande vid 1844 års riksdag, då samma sak var å bane. Utskottet säger, till försvar för det immateriela värde den Kongl. theatern skulle ega, följande: Utskottet har trots det för hvarje folk vara en ovilkorlig pligt både mot sig sjelf och sina efterkommande, att med yttersta sorgfällighet vårda och, om ej förbättra, åtminstone bibehålla de inrättningar till spridande af upplysning samt finare bildning och känsla för snillets och konstens produkter, som af deras fäder och dessas regenter stiftats. Under det förra århundradet och särdeles under den snillrike Konung Gustaf III uttalade sig inom Sverige lifligt ett behof att äfven inom vårt land gå i bredd med tidens stigande odling, och vi hafva också denna tid att tacka nästan för allt hvad i denna väg hos oss är gjordt. En af de sköna konster, som tilläfventyrs utöfvar det starkaste inflytande på folklynnet både i moraliskt och estetiskt hänseende, är skådespelarens, om denna konst rätt vårdas och utbildas till den höjd, den kan uppnå, isynnerhet om skådespielen blifva, så mycket möjligt är, nationela. Folkens sinnen vänjas derigenom till känsla för snillets alster samt till högre estetiska njutningar; och var det i detta syfte, som ofvannämnde Konung inrättade den Kongl. theatern i Stockholm och dermed fyllde en verklig brist inom vårt land." — — "Ett ytterligare skäl för bibehållandet af en större, under nödig kontroll ställd och efter högre åsigt skött theater, är det, att de mindre i landsorterna äfvensom i hufvudstaden inrättade theatrar behöfva ett mönster för sina bemödanden, ett tillfälle att äfven inom vårt land lära känna den fullkomligare utveckling, hvaraf skådespelarekonsten är mäktig, för att sedan i sin mån söka uppnå en emot deras tillgångar svarande fullkomlighet, och derigenom bidraga till spridandet af bildning och smak inom nationen."

Man har talat om ett stycke, som skulle utgöra ett bevis på theaterstyrelsens och Stockholmspublikens förskämde smak — "Den sköna Helena". Om jag erkänner, att theaterstyrelsen, mer än önskligt varit, skattat åt denna förskämde smak under jagten efter kassapjeser, så torde, hvad särskildt det nyssnämnda stycket beträffar, få anmärkas, att äfven den historiska Helena var en synderska; men, mine Herrar! hon har dock blifvit odödlig, och lät vara, att den dramatiska Helena är litet lättfotad, hon har likväl inbragt teaterkassan 72,500 R:dr; jag tror derföre att, huru förskämd smaken än kan vara, det med skäl kan om henne sägas, hvad hon sjelf yttrar i någon af sina kupletter: "att den som förstår hålla sig uppe i ton, är icke precis någon vanlig person". Och ensamt synderska är hon icke; då skulle hon ej så länge "hållit sig uppe": det är

äfvén snille och qvickhet i denna pjes, men öfverallt der det finnes snille finnes äfvén skönhet.

Jag har kanske alltför länge upptagit Kammarens tid, och tillåter mig derföre blott att fästa uppmärksamheten derpå att, om man vill att en skrifvelse i ämnet skall till Kongl. Maj:t afgå, rörande önskvärda reformer, måste man antaga den formulering Första Kammaren godkänt i stället för Stats-Utskottets, hvarå jag ock hos Herr Talmannen vågar anhålla om proposition.

Herr Rosenberg: Ifall ett vitsord från landsorten, från det folk, som — såsom en talare nyss uttryckte sig — icke ens sett Kongl. theatern utvändigt, ännu mindre njutit af hvad den inomhus haft att bjuda på, i fall ett folkets vitsord i denna fråga skulle något väga, har jag att framföra ett sådant.

Det finns icke ett enda anslag af Statens medel, som af Svenska folket så mycket klandras som detta. Tydligare bevis härpå torde ej kunna finnas än det stora antal motioner, som äfvén vid denna riksdag blifvit i ämnet väckta — ett antal som skulle mångdubblats, derest man icke förut i afseende härå man och man emellan träffat öfverenskommelse. Vi hade nemligen, litet hvar, från våra kommittenters sida allmänt fått påstötningar, att vi skulle befria dem från en utgift, som, efter deras enkla uppfattning, icke kan gagna dem, som väl kan hafva sitt betydliga värde för Stockholms innevånare och resande, som passera staden, men omöjlig för hela Svenska folket. Det är på den grund, att jag icke kan bedöma eller fatta den nytta och gagn en Kongl. theater för ett land kan göra, som jag helst skulle se, att hela anslaget blefve indraget. Men jag vågar dock icke gå så långt, dels derföre att man icke skulle kunna vinna tillräckligt medhåll för ett sådant förslag, och dels derföre att det skulle utgöra ett alltför svårt ingrepp på theaterns förvaltning, som gjort sig räkning på detta anslag och synes väl behöfva detsamma. Jag vill derföre förena mig med den förste ärade talaren i hans yrkande om anslagssummans nedsättning till ett belopp af 60,000 R:dr. Jag gör detta för att kunna denna gång nedsätta något och dermed inkomma på en väg, som sedermera kan af blifvande Riksdagar fortsättas, tills en sådan hushållning införes, att hela anslaget blir indraget eller obehöfligt; jag gör det äfvén derföre att jag anser anslaget ingalunda vara gagneligt för Kongl. theatern sjelf. Det har funnits tider, då den icke hade något anslag, och åter andra, då den hade ett på 9,000 R:dr. Denna summa befanns dock snart otillräcklig; något som man sökt afhjelpa genom att höja den till 45,000 R:dr; men, huru det än gick till, theaterns skulder växte i samma mån eller än mera. Då ökade man anslaget till 75,000 R:dr, men skulderna tilltogo i ännu större progression. Man skulle således deraf kunna leda sig till den slutsats, att, om man förhöjde anslaget, skulle skuldbeloppet ökas ännu mera. Det går här till på samma sätt som stundom hos den enskilde, behoven växa med tillgångarne. Hade det varit möjligt för Kongl. theatern att uppfylla sin betydelse, då den icke hade anslag, eller ett litet, hvarföre skulle den ej kunna det i våra dagar, om dess hushållning fotas på rigtiga grunder?

Jag tilltror mig icke att ingå i någon granskning af, huru Kongl. theatern uppfyller sin betydelse såsom konstanstalt, så mycket mindre som jag ej är någon theatervän och ej heller eger den bildning som därför erfordras. Men då en talare sagt, att, när man klandrar Kongl. theatern, man äfven bör klandra Musikaliska akademien eller Akademien för de fria konsterna, så måste jag deremot nedlägga min protest. Vi erinra oss, litet hvar, huru tidningar af de mest skiljda åsichter, tidningar, som stodo i samma förhållande till hvarandra som hund till katt, sammanstående klandrat Kongl. theatern för stycken, som der uppförts, och jag anser det ganska betydelsefullt, att, då de eljest gå hvar och en i sin riktning, de kunnat mötas på denna enda punkt och fälla ett gemensamt omdöme. Jag frågar: har väl något sådant klander drabbat Musikaliska akademien eller de Fria konsternas akademi? Jag vågar svara derpå med ett bestämdt nej! och tror deri ligga vittnesbörd nog, att dessa båda konst-institutioner på intet sätt böra ställas i jämförelse med Kongl. theatern. För att icke för länge upptaga tiden ber jag blott att få upprepa, det jag, då man säkerligen för närvarande icke kan komma längre, instämmer i den nedsättning af anslaget till 60,000 R:dr, som förste talaren yrkat och i en skrifvelse till Kongl. Maj:t af det innehåll Första Kammaren beslutat.

Herr *Anders Jonsson* instämde.

Herr *Åke Andersson*: Ehuru jag oger uppträda i någon fråga, ber jag likväl att nu få i detta ämne yttra några ord. Jag var i början af riksdagen fullt besluten att väcka förslag om indragning af ifrågavarande anslag till Kongl. theatern; jag hade till och med en motion i detta syfte färdig, då jag blef förekommen af Herr *Ola Bosson Olsson*. Sedan han sålunda kommit mig i förväg, ansåg jag grannlagenheten bjuda, att jag icke skulle, om jag så får säga, idisla de skäl, hvarmed han motiverat sitt förslag. Mitt förslag gick emellertid icke ut på att borttaga hela anslaget på en gång, såsom någon af motionärerne har föreslagit; och jag vill icke heller tro, att det varit motionärernes mening att få sin åsigt i detta fall gällande. Här är nemligen, i min tanke, rättast att begära mindre för att få något; ty erfarenheten har ofta visat, att ett motsatt förfarande haft den verkan att man fått ingenting. Därföre hade jag också tänkt att för det närvarande blott föreslå en nedsättning af anslaget till det belopp, eller 50.000 R:dr, som det var för några riksdagar sedan. Skälen till en sådan anslagens minskning och slutliga borttagande syntes mig hufvudsakligen vara tvänne. Det första af dessa var, att det låg en orättvisa uti, att hela Svenska folket skall bidra till upprätthållandet af en theater, hvilken största delen af detsamma icke ens får se utvändigt, ännu mindre hemta någon fördel eller nöje af hvad som inom den kan presteras. Denna theater kan sägas tillhöra ett fåtal rika, njutningslystna personer, som mestadels utgöra dess publik, på hvilken publik mig förekommer lämpligast att tillämpa den gamla goda regeln, som bjuder, att "den som vill resa må sjelf betala skjutsen" — helst när såsom här "den resande" är förmögen och reser för sitt nöjes skull. Mitt andra skäl till anslagens nedsättning framgår, då jag betraktar theatern ur sedlighetens synpunkt. Den visar sig nemligen då för mig ingalunda i någon

ljusare dager. Om Kongl. theatern förr gjort skäl för sitt namn, att kallas en bildningsanstalt, skulle man nu kunna gifva den en motsatt benämning. Min mening är nemligen, att dessa skrattpjeser icke kunna utöfva annat än en menlig inverkan på det uppväxande släktet, för att icke tala om den näring för lättsinnet de för många utgöra.

Utskottet har föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvares innehåll vi alla känna, och Första Kammaren har äfven beslutat en sådan, fastän med något förändrade ordalag, utan att Kammaren funnit sig föranlåten rubba anslagsbeloppet. För min del anser jag, att denna Kammare bör gå ett steg längre och visa, att den verkligen har allvar med saken; jag skulle, såsom sagdt är, helst önskat anslaget nedsättning till 50,000 R:dr, men då andra talare här stadnat vid 60,000 R:dr och deras mening har mera utsigt till framgång, ber jag att få med dem i detta deras yrkande instämma.

Herr Meijerberg: Det har gladt mig, att ännu icke — hvad man haft anledning frukta efter den förste talarens uppträdande — någon röst höjt sig mot Kongl. theaterens existens. Detta innebär vittnesbörd derom, att de män, som bäst känna de materiella behofvens tryck bland folket, dock veta uppskatta lifvets högre fordringar, de må göra sig gällande uti hvad vi kalla bildning och kultur, eller vetenskap och konst. Hvad som egentligen torde vara anledningen till den strid, som nu strides, är, för att tala upprigtigt, "Den sköna Helena" och "Riddar Bläskägg". Då jag nära nog aldrig besöker theatern, känner jag ej beskaffenheten af dessa konstprodukter; men af hvad jag om dem hört, kan jag fatta, att de äro ett affall från konsten, och hade aldrig bort uppföras på en Kongl. Svensk scen. Den allmänna ovilja, som med anledning af dem försports, skulle tyda derpå, att Svenska folket ännu eger allvar och renhet i seder och tänkesätt. Jag ville då endast önska, att dessa dygder gjorde sig gällande i alla lifvets förhållanden, der man så ofta vädjar till passionen i stället för till eftertanken, och der så ofta fraser och dekorationer, hvarom här talats, sättas i stället för tankar och idéer. Min mening är icke att här hålla någon föreläsning öfver den dramatiska konstens höga betydelse; jag vill icke heller söka bevisa, att denna konst har en betydelse icke blott för Stockholm eller dess innevänare, utan för hela folket, för nationen, dess kultur och andliga lif, icke blott för nu lefvande generation utan ock för de kommande. Att vidare uppehålla mig vid denna sak, är för mig så mycket mer obehöfligt, som en talare midt emot mig redan framställt hvad som härom är att säga. Icke heller vill jag försöka att göra en teckning af den dramatiska konstens ståndpunkt i hufvudstaden, då jag icke så noga känner den, åtminstone mindre än den förste talaren. Jag förmodar likväl, att det i detta hänseende icke är så illa bestäldt, som han påstått. Det förefaller mig, som om hans framställning skulle vara behäftad med åtskilliga öfverdrifter, och hvad jag tror mig med trygghet kunna påstå är, att i hela den civiliserade världen knappast finns en kunglig eller kejsarlig teater, som icke har anslag af statsmedel. En talare har uppgifvit, det Kongl. theatern i Köpenhamn icke skulle åtnjuta något dylikt anslag. Jag är likväl i tillfälle att upplysa, att denna theater har ett anslag af 50,000 Rigsbankdaler, hvilket

i Svenskt Riksmünt utgör 100,000 R:dr. Det kan icke falla mig in att göra någon undersökning, huruvida vår Kongl. theater kan undvara det statsanslag, den nu har, men jag fruktar, att, om den nu är dålig, den skall, om den beröfvas detsamma, blifva ännu sämre; då är fara, att den måste för sin existens vädja till Stockholms-publikens s. k. dåliga smak — och detta måste man alltid anse för den största olycka, så framt man vill att theatern skall existera. Jag önskar derföre, för Kongl. theaterns bestånd och höga betydelse, att den må tillgodoses med sitt nuvarande välbehöfliga anslag; men jag instämmer i den af Första Kammar-n föreslagna ordalydelsen af den skrifvelse i ämnet, som skall till Kongl. Maj:t afgå, och om hvilken den förste talaren redan gjort framställning.

Herr Ridderstad: Under den långa diskussion, som de sednare dagarne egt rum vid behandlingen af de föredragna hufvudtitlarne, har jag kommit till den öfvertygelse, att det, i sanning, icke är afundsvärdt att vara hvarken Statsråd eller Stats-Utskottsledamot. Båda dessa funktionärer hafva nemligen allt emellanåt blifvit ganska häftigt angripne och dervid fått sitta rätt hårdt imellan. Öfvertygad, som jag likväl är, att å båda sidor man allvarligt uppjudit hela sin förmåga att redligt uppfylla sina pligter, kan jag ej annat än tro, att hufvudsakliga skälet till anmärkningarne härleder sig från den gamla satsen, att ingen kan göra alla till nöjes. Men om nu dessa företroendebefattningar icke äro afundsvärda, vet jag likväl en annan, som är det ännu långt mindre. Jag menar chefens vid de Kongl. theatrarne.

Låtom oss taga i närmare skärskådande den ställning han intager. I första rummet får jag då erinra derom, att han är styresman för en talrik personal af talenter tillhörande båda könen, af herrar och damer, af gifta och ogifta, hvilkas väsendtliga uppgift är att spela alla möjliga karakterer och roller, kanske minst sina egna. Och att styra dem lär icke vara lätt. De egna föreställningarne hos dem alla, ehuru framför allt hos fruntimren, taga alltid ut sin rätt. "Det är långt svårare", yttrade en gång en gammal knekt, "att styra en enda qvinna än ett helt regement". Och här — hvilken mängd af fruntimmer! Äro de då sköna till på köpet, blifver regementet än värre. Men värre än det värsta torde vara i fall skönheten derjemte är en talent. Dufvan är vanligtvis då en liten örn, som gerna sväfvar i egna rymder, högt öfver både vårt förstånd och våra hufvuden. Vidare måste man erinra sig, hvilka som utgöra hans — chefens domare. Hans domare är den tusenhöfdade publiken. Och med säkerhet kan man säga om den: "Så många olika hufvuden, så många olika omdömen". Den ena vill ett, den andra ett annat. En del älskar den höga koturnen, en annan del den fina komedien, en tredje deremot farcen. Omdömena variera i oändlighet. Kritikens Damoclessvärd blixtrar dessutom ständigt öfver hans hufvud. Damocles-svärdet hängde, som man vet, på ett hårstrå. Kritikens hänger stundom på mindre än så. Härtill kommer ytterligare en tredje faktor, som ej heller får förbises. Tycke och smak stå nemligen ej stilla, utan skifta och förändra sig med tiden. Olika generationer hafva olika anspråk. Fordom gafs för ständigt fulla hus sommar efter sommar "Rochus Pumpnickel. I våra dagar skulle den

den säkerligen icke kunna gifvas med någon framgång. Pumpnicklarnes tid är förbi. I stället ser man nu med begärlighet "Andersson, Pettersson och Lundström". För några år sedan tyckte man om "Oskulden från landet". Numera är hon icke på modet. Hvem bryr sig vidare om -- Oskulden från landet? Vi lefva i stället i "Sköna Helenas" dagar -- sköna dagar! Från Haparanda till Ystad sjöng hela landet en länd tid: "jag är den morske Achilles, jag är den morske Achilles". Fick man taga fasta på ordet, så var hela Sverige en morsk Achilles. Så vexlar smaken med tiden. Men hvarför icke? En af den sceniska konstens förnämsta uppgifter är att återspegla tiden i sina många olika skiftningar. Vår är sådan; det är allt.

Betänker man alla dessa svårigheter, som på alla sidor omgifva en theaterdirektör, kan man gerna icke komma till någon annan slutsats, än att befattningen måste vara svårare än hvar och en annan. Laborerer han dessutom med dåliga affärer, så blifver den ju riktigt förtviflad. I betraktande häraf anser jag, att man ej får vara alltför sträng i sina omdömen om honom, utan bedöma honom skonsamt och mildt.

Frågan i sin hela utsträckning, den sceniska konsten, eger för öfrigt den största omfattning och betydelse. Ingen kulturfråga eger större vikt. Det är med den som med alla verkliga kulturfrågor, den är outtömlig. Ju mera man talar om den, desto mera tycker man sig hafva att säga. För min del vill jag ej försöka att ingå i dess närmare belysning. Deremot vill jag upptaga till besvarande ett eller annat under diskussionen förekommnet yttrande.

Norrland har äfven nu höjt sin röst för att franhålla det beklagliga och orättvisa förhållandet, att man, vid frågan om anslaget till allmänna arbeten, nedprutade den föreslagna summan, under det man nu, nära nog som en förolämpning mot den menkliga rätten, förordar bifall till anslaget åt theatern. Men, min Gud, böra då icke de till flera millioner uppgående summor, som den offentliga och enskilda välgörenheten gifvit, kunna lugna sinnena? När skall väl Norrland få nog? Är det ej tillräckligt, att landet, med frikostighet utan like, hastat det till hjälp, utan skall hela landet kläda sig i säck och aska och utestänga från sig all fröjd och glädje. Stockholm har icke minst visat sitt deltagande för bekymren deruppe; men skall det, för dessa bekymmer *der*, icke få njuta af lifvets och konstens behag *här*, kanske icke ens få le? Talaren har vid skildringen af den sceniska konstens produktioner betecknat dessa såsom vanliga *aftonnöjen*. Förmodligen menade han dermed som Calchas, då han utropar: "för mycket blommor, bara blommor". Är varan ej reel nog?

I ett lands bestånd och utveckling ingå många elementer. De arbetande klasserna utgöra första vilkoret för dem alla. De äro rötterna till det hela. Jag ärar och aktar dem högt och skall alltid göra det. Vid alla tillfällen har jag äfven arbetat för dem och skall icke någonsin dermed upphöra. Men man får därför ej stadna blott dervid. Ur rötterna växer trädet upp. Det formerar sig till stam. Det är nationens enhet. Det slår ut sig i grenar åt alla håll. Det är institutioner och industri. I sin högsta prakt kläder det sig i blommor. Dessa blommor vill jag kalla de sköna konsterna. De utgöra ett folks herrligaste uppenbarelser.

Men de äro därför icke i och för sig något mål i det nationela lifvet, de äro, de, såsom allt annat der, blott medel, blott vilkor till det mål, det resultat, hvartill hvarje del i det hela sträfvar, nemligen till den gemensamma frukten, och denna frukt är nationens lycka och ära, folkets rikedom och välbefinnande.

Hvad Stockholm särskildt beträffar, så bör landet aldrig förglömma, att det är rikets hufvudstad, till hvilken det alltid står i många förbindelser. Man bör nemligen bland annat icke förglömma, att år ut och år in massor af folk, i allmänhet nära nog utdömda i hemorten, strömma från landsorten och till Stockholm, för att söka sin utkomst. Skola icke dessa, oftast orena, utflöden icke ytterligare blott förpesta hufvudstaden och stelna i gator och gränder, skall icke eländet, vägledt endast af krogarne, växa staden öfver hufvudet, må landet väl kännas skyldigt att bidra till tjenliga medel för att i sin mån söka afleda det onda. Stockholm kan icke vara skyldigt att ensamt bära bördan af en sådan personal. Nödvändigt är, att platser och tillfällen gifvas, som kunna draga densamma till sig och afhålla den från det mindre goda. Nog har Stockholm bekymmer. Behöfligt och lyckligt är det därför att, om ock blott för några ögonblick, få slå dem ifrån sig. Väl, om så göres och ske kan. Man undgår då värre frestelser och förförelser.

Man har sagt, att Kongl. theaterns ursprungliga program var att lifva den inhemska litteraturen. Jag bestrider ej det. Men theaterstyrelsen förmår lika litet som någon annan myndighet att skapa författare. De måste växa upp af — och ur sig sjelfva. Man kan således icke klandra theaterstyrelsen därför, att vi ej ega någon dramatisk konst; men väl beklaga att ej en sådan uppvuxit liksom ur nationens eget inre. Härmed vill jag likväl ej förneka, att vi icke ega en och annan utmärkt dramatisk författare; jag säger blott, att vi icke ega en verkligt utbildad sådan litteratur.

Man har talat om behovet af reformer inom de Kongl. theatrarne. Äfven jag tror på detta behof. I få ord sagdt tror jag dock, att reformen i och för sig sjelf vore ganska enkel. Jag anser nemligen, att artistpersonalen är för talrik, att den skulle kunna betydligt förminska samt att man af det mindre antalet, med bibehållande af lönerne, kunde utfordra ökad tjänstgöringsskyldighet. Aflöningens totalbelopp skulle i proportion sålunda blifva nedsatt. Jag tror för öfrigt icke, hvad en talare här yrkat, att biljettprisen böra förhöjas; snarare tror jag, att de borde nedsättas.

För genomförandet af dessa och dermed i sammanhang stående förändringar betvivlar jag att några större finansiela egenskaper påkallas. Landsortstheatrarne skötas visst icke af större förmågor, men af praktiska.

Slutligen har man yttrat, att frågan, huruvida Kammaren borde bifalla eller afslå Stats-Utskottets skrifvelseförslag, måste bero på huruvida theatrarne äro att anse såsom Statens eller Konungens. Nå ja! I det förra fallet menar man, att skrifvelsen skulle vara på sitt ställe, icke i den sednare. Men äfven under antagande, att theatrarne direkte stå under Konungens personliga myndighet, så förhåller det sig likväl så, att de sceniska konsterna, från hvilket land de än må komma, ifrån och med det ögonblick de blifvit naturaliserade på vår Svenska scen, äro fosterländska,

hvidan det alltid kan tillkomma Riksdagen att i de sköna konsternas eget namn uttala sin mening genom aflåtandet af ifrågavarande skrivelse.

Beträffande sjelfva anslaget kan man icke framhålla någon enda större theater — någon theater af nationelare betydelse — som saknar allmänt understöd. I Paris lära ej mindre än fem stycken hafva det, i Berlin likaledes flertalet, i Köpenhamn två. Lika litet som dessa torde vår kunna bestå den förutan.

På grund af hvad jag nu haft äran andraga anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag i sin helhet. Bifaller Kammaren detsamma, är jag af den öfvertygelse, att landet i allmänhet och särskildt hufvudstaden skola, med en välbekant skådespelare, utropa: *Godt!*

Herr Per Nilsson från Christianstads län: I strid med föregående talare tror jag verkligen att det nu ifrågavarande statsanslaget kan nedsättas; och jag är öfvertygad att Svenska folket anser det hvarken nyttigt eller ens rätt att vi skola betala detta nöje här i hufvudstaden. Man säger att under förlidna riksdagar detta anslag blifvit förhöjdt; men icke destomindre hafva skulderna blifvit större; och således måste en stor miss-hushållning här vara rådande; man har emellertid att befara att dessa skola än ytterligare växa, och det blir alltid Svenska folket, som, när de en gång skola betalas, får släppa till kontanterna. Jag kan således icke med min röst bidraga till detta förslag, utan förenar mig med dem, som yrka nedsättning af anslaget till 60,000 R:dr äfvensom en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t enligt det af Herr Lithner framställda förslag.

Herr Hæggström: I likhet med den förste talaren kan jag icke undgå att förundra mig öfver att Stats-Utskottet stundom har ganska godt om penningar, och stundom lider en ofantlig brist. Så hade man för någon tid sedan omöjligan råd att bevilja ett begärdt anslag af 500,000 R:dr, som hade till ändamål att skaffa arbete och bröd åt landets nödställda befolkning genom anläggande af kommunikationer i sådana trakter, som deraf kunna vara i behof, utan man prutade ned det till 200,000 R:dr, och detta oaktadt frågan hade en så stor betydelse; dessutom gällde äfven detta anslag hela landet, då deremot det nu ifrågavarande kan sägas gälla en enskild kommun och ett enskildt ändamål, nemligen den Kongl. theatern i Stockholm. Jag kunde inskränka mig att instämna i Herr Lithners yrkande, men han har kommit till en något oegentlig slutsats; ty från de premisser han utgick borde han kommit till rent afslag; då jag emellertid anser att detta måhända icke varit så klokt, så instämmer jag med honom i hans yrkande. Jag skulle nu kunna sluta härmed och icke vidare taga Kammarens tid i anspråk, men med anledning af några här fälda yttranden, vill jag fästa mig vid desamma och söka gendrifva dem.

En talare har framkastat den satsen, att det vore förmåtet af Riksdagen att blanda sig i theaterns affärer, och att detta vore Kongl. Maj:ts enskilda affär. Det förvånar mig i sanning icke ringa att här höra ett sådant yttrande fällas, då det just är Riksdagen, som jemte Kongl. Maj:t lemna bidrag till den Kongl. theatern.

Man har äfven här sagt att Statsrevisorne icke hade med theaterns affärer att skaffa. Emellertid står det tydligen i Stats-Utskottets nu före-

dragna Betänkande att Riksdagens Revisorer funnit att theaterns skulder, oakadt dessa årliga statsanslag, uppgått till ganska betydliga belopp; och på den grund tror jag äfven att Riksdagen är fullt befogad att yttra sig i denna fråga.

Samme talare har äfven sagt, att theatern såsom ett aftonnöje kunde vara identiskt med ett middagsnöje; för mig synes det likväl som mellan dessa skulle vara en ganska betydlig skilnad; ty det förra eller theatern såsom ett aftonnöje *borde* väl afse en rent estetisk njutning, då det sednare eller middagsnöjet hufvudsakligen afser den materiela njutningen. Det förra betalas icke ensamt af den theaterbesökande sjelf utan äfven af det allmänna eller Staten, emedan theatern upprätthålles genom dryga anslag från Statens sida, då deremot vid ett middagsnöje antingen värden ensamt eller ock hvar och en deltagare dertill erlägger sin tribut.

Vidare har här åberopats att man gifvit en mängd vackra pjäser af utlandets utmärktaste författare såsom Shakspeare, Molière m. fl. Men det står dock på vår Kongl. theaters façade angifvet, att det är *våra egna inhemska författare*, som skola uppmuntras genom uppförande af deras arbeten; detta har dock icke skett i den utsträckning, hvartill uppmuntran tycks varit gifven genom de stora uppoffringar Staten gjort för den Kongl. theatern.

Det är äfven särdeles anmärkningsvärdt, att i samma mån anslaget till theatern ökas, i samma mån ökas äfven skulderna, då det väl borde vara tvärtom. Jag har emellertid föreställt mig att anslaget tillkommit för att utom annat äfven förekomma skulder. Då det visat sig, att när theatern hade mindre anslag, så redde den sig rätt bra och gick ifrån med en dräglig förlust, så tycks icke nu vara skäl för Riksdagen att bevilja samma stora anslag.

Då vid 1856—1858 årens riksdag bidrag lemnades till theatern med det belopp, som nu utgår, så hoppades man att theatern skulle få sina affärer reglerade och att man skulle se endast goda pjäser, hvilken förhoppning äfven *realiserades* af dåvarande theaterdirektör. I dess ställe har man på sednare tider sett åtskilliga pjäser gifvas, hvilka väckt icke allenast förvåning utan till och med anstöt.

En talare har uppgifvit att den stora synderskan, "den sköna Helena", inbringat 72,000 R:dr; äfven jag vet att stora synderskor icke sällan förtjena mycket penningar, men jag har mig likaledes bekant att de vanligast icke hafva något i behåll af den stora förtjensten, alldeles som det härvidlag tyckes gått med Kongl. theatern, hvilkens affärer försämrat sig.

Om, säger man, en god pjes gifves, så vill ingen se den; men jag tror ändock att om en sådan pjes till en början icke gifver goda hus, så bör man ändock fortfara att uppföra den för att så småningom vänja publiken dervid, i stället för att gifva dessa s. k. kassapjäser, som ingalunda höja den estetiska smaken.

Jag vill ej vidare upptaga Kammarens tid, utan förenar mig i den förste talarens yrkande.

Herr Magnus Svensson: Då denna fråga förut blifvit så tillräckligt utredd har jag ingenting att tillägga, utan vill endast gifva tillkänna att fastän jag i min motion yrkat nedsättning i anslaget till Kongl.

theatern med 25,000 R:dr, så förenar jag mig uti det af Herr Lithner framställda förslag om nedsättning till 60,000 R:dr jemte aflåtande af en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Herr Lindström: Det var lätt att förutse att den åska, som redan länge på afstånd och sedan sista riksdagen mullrat, i dag skulle bryta ut. Den talare, som här i dag börjat diskussionen och på sätt och vis spelat åskan, har dock snart öfvertygat mig, att det ännu blott är en vanlig theateråska, hvilken väl icke är så farlig. Att han sjelf icke ansåg saken så särdeles betänkelig, utan snart nog föll ur sin rol, var för mig icke lätt förklarligt; mest torde det förvåna honom sjelf. Men att så der i ett högt och väldigt språk yrka nära nog slopande af theatern, och sedan sluta med begäran om nedsättning af en sådan obetydlighet som 15,000 R:dr hade jag ingalunda väntat, och det må derföre tillgifvas mig, om jag trodde att allt icke var så fullt allvar.

För min del kan jag icke inse hvarföre man gjort denna till en så särdeles stor fråga, om det icke ligger något annat bakom dessa 60,000 R:dr, som man vill för nästa statsregleringsperiod bevilja; eller såsom en talare antydt, då han lät förstå att han ville på detta sätt genom successiva indragningar slutligen låta Kongl. theatern sotsdö. Men hvarföre icke nu genast låta detta Damokles-svärd på en gång falla? Detta vore ju både enklare och mera rakt på saken.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att ingå i något bedömande af hvad man på dessa Kongl. theatrar uppfört eller af den kostnad man nedlagt på det ena eller andra af dessa stycken; ty lika litet som vi här hafva att uppgöra theaterrepertoiren, lika litet tillkommer det väl oss att ingå i någon recension af theaterstyrelsens görande och låtande. Vi äro här för att afgöra, om Riksdagen skall lemna det anslag Kongl. Maj:t begärt, och för min del anser jag den frågan icke kunna besvaras med annat än "ja" eller "nej," aldraminst att det anstår Riksdagen att besvara frågan såsom man här velat göra.

Stats-Utskottet har tillåtit sig föreslå en skrivelse, som skulle innehålla: "att Riksdagen skulle i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas, hvarigenom theaterns utgifter må kunna bringas i öfverensstämmelse med de påräkneliga inkomsterna m. m." Hvad den första delen af denna föreslagna skrivelse beträffar, så har här redan förut blifvit upplyst, att Riksdagen icke har med dessa utgifter att göra, utan att de äro Kongl. Maj:ts ensak. Och således beginge man ett stort misstag, om man underskrefve en sådan admonition. Dessutom bör tagas i betraktande, att detta gäller icke blott den lyriska utan äfven den dramatiska theatern, som i sednare tider blifvit af Konungen inköpt, och att den sednare, efter hvad det säges, icke gått med förlust, snarare lemnat behållning, som nu minskat utgifterna för den lyriska scenen, hvilken således af den dramatiska theatern blifvit uppbyren. Hvarföre då göra äfven denna sednare omöjlig?

Man har här sagt att Svenska folket klandrar den uppoffring Staten åtagit sig; men jag tror verkligen icke, att den, som så yttrat sig, har haft tillfälle inhemta detta folks mening i frågan, och vill denne talare medgifva, att theatern kan vara en bildningsanstalt, och att frukterna af

våra bildningsanstalter i allmänhet icke stadna endast inom den kommun, der dessa anstalter äro förlagda, utan sträcka sig utöfver hela landet, så vet jag icke hvarföre theatern, såsom bildningsanstalt, skulle göra undantag från denna regel.

Vid den jämförelse, som blifvit gjord mellan anslagen till musikaliska Akademien och de fria konsternas Akademi, har man yttrat, att, i fråga om de sednare, man ej haft skäl till det klander som emot theatern. Men är det så, att detta klander är välförtjent, låtom oss då uttala det så högt, att det når den, till hvars öron man vill att det skall komma, men derföre icke sätta theaters hela tillvaro på spel. Vara eller icke vara, det är derom frågan nu är.

Jag vill icke längre sätta Kammarens tålmod på prof utan yrkar, i likhet med Stats-Utskottet, att 75,000 R:dr må oafkortadt till de Kongl. theatrarne utgå, samt tillstyrker föröfrigt den modifikation af Stats-Utskottets förslag till skriftelse, att, med uteslutande af dess första moment, som afser hushållningen, den öfriga delen bibehålles eller att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse att de estetiska intressen denna konstanstalt har att bevaka icke varda förbisedda.

Herr Petter Andersson: Af de många anslag, som Riksdagen beviljat, torde måhända en del vara öfverflödiga, eller åtminstone icke så nödiga, men dermed må förhålla sig hur som helst, anser jag anslaget till Kongl. theatern såsom ovedersägligt öfverflödigt. Till följd af denna min åsigt förstås det af sig sjelft, att jag icke godkänner Stats-Utskottets förslag. Jag anser, att hvarje anstalt, sådan som den nu ifrågavarande, bör så ordnas, att den kan uppehålla sig sjelf utan att tynga på landet och Staten; aldraminst är det nu lämpligt att gifva theatern anslag uti en tid, då den fattigare befolkningen saknar arbete och bröd, och en stor del af den öfriga befolkningen saknar penningar för sina skatteutskylder. Jag vill visst icke missunna Stockholmarne deras nöjen, men jag anser att de sjelfva böra betala dem; jag lemnar dock derhän huruvida biljettpriserna måste förhöjas eller icke.

Jag vill icke i ringaste måtto inlåta mig i bedömandet om den nytta, som en del talare framhållit, att denna anstalt skall medföra i afseende på bildning och sedlighet, ty derom saknar jag erfarenhet, och kan jag således gerna medgifva detta förhållande, men derföre anser jag det vara orimligt begära, att den del af landets befolkning, som kanske aldrig har och aldrig får se Kongl. theatern, skall bidraga till denna bildningsanstalt. Jag skulle derföre helst önskat, att anslaget måtte totalt afskaffas; men då det nu ser ut, som man icke skulle kunna hoppas detta, så inskränker jag mig till att yrka anslagets nedsättande till 60,000 R:dr.

Beträffande deremot den af Utskottet föreslagna skrifvelsen, så gillar jag fullkomligt densamma, och yrkar derföre i denna del bifall till Utskottets förslag.

Herr Hierta: Sedan såväl de ärade motionärerne sjelfve som äfven flera andra, hvilka förut yttrat sig, numera så ansenligt inskränkt dimensionerna af sina yrkanden, att man kan säga att de hafva talat hvarken för eller mot utan öfver ämnet, så kunde det vara öfverflödigt att vidare

yttra sig i denna fråga. Men ehuru vana än Stats-Utskottets ledamöter äro att få "kläda skott", så vill jag likväl, då ännu ingen annan af Utskottets ledamöter annålt sig till att få ordet, för min del säga några ord, så mycket mera som detta ännu afhandlande inom denna Kammare redan på förhand varit väntadt med mycken uppmärksamhet; och utan tvivel har den respektive publiken besökt oss för att njuta ett "aftonnöje." I så måtto har det äfven varit ett aftonnöje för mig, — ehuru jag varit med om att "betala fiolerna", — att jag med mycken salvelse åhört den aftonsångspredikan, hvarmed diskussionen inleddes, och som tillika var en straffpredikan mot Stats-Utskottet, som vågat föreslå anslaget bibehållande. Men ehuru jag böjer mig för predikantens stora talang och vältalighet, så vill jag likväl söka att besvara såväl honom som de andra talarne, och jag anhåller om ursäkt, om jag understundom kommer att repetera hvad af andra redan blifvit sagdt.

En ledamot af Kammaren har förebrått Stats-Utskottet att det, som i så många andra fall varit så njuggt, vid detta tillfälle haft så godt om penningar. Jag ber då att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att här icke är fråga om något *nytt* anslag utan huruvida vi på grund af ett par här väckta motioner skulle *taga bort* ett anslag, som redan länge varit af föregående Riksdagar, och äfven af den sistförflutna, beviljadt. Då vore det ändock skäl att öfverväga huruvida detta kunde och borde ske. En omständighet, som jag icke vill närmare vidröra, men som jag vill öfverlemnna till Kammarens behjertande, är att detta anslag utgör på visst sätt ett bihang till Första Hufvudtiteln. Således är det min individuella öfvertygelse, att, om detta anslag borttages, så skulle vid en följande riksdag komma en Kongl. Proposition till Riksdagen att i stället betala theaterns skuld; då är frågan om huru stor motståndskraft kunde finnas emot en sådan Proposition, t. ex. vid en gemensam votering i Kamrarne. Det är just till undvikande af ett sådant öfvertagande af en skuld, den jag anser att Staten icke behöfver åtaga sig, som jag för min del önskade att Kammaren och Riksdagen äfven nu måtte bevilja samma anslag som förr. Den framställning eller undersökning, som af Herr Lindström gjordes, huruvida theatern vore en Statens bildningsanstalt, anser jag hafva varit alldeles öfverflödig, och jag tror det icke vara något tvivel derom, att theatern icke egentligen utgör en sådan statsanstalt, ehuru Riksdagen gifvit bidrag till den, här såsom i de flesta andra länder.

Jag öfvergår till att bemöta det yttrandet, som här blifvit fäldt, att theatern har kunnat berga sig på en tid, då den endast hade 6 à 9 tusen Riksdaler i anslag, och att den därför äfven nu borde kunna berga sig med ett så litet anslag. Detta är verkligen en samvetsfråga; jag bestriider icke möjligheten af att theatern skulle kunna berga sig dermed nu så väl som då, men jag får fästa uppmärksamheten dervid, att det är egentligen Kongl. theaterns lyriska scen eller *operan*, som kostar så mycket, och den dramatiska har hittills som oftast fått bidraga att fylla bristen. Denna större kostnad för den lyriska scenen har till icke obetydlig del frambragts genom hvad den förste talaren mycket riktigt beskref, genom den öfverdådiga dekorationslyxen; men det finnes äfven andra fordringar, de musikaliska, som vuxit derigenom att stora mästare i operan hafva framträdt på sednare tiden. Många stora musikverk göra sin rund kring

verlden, och publiken fordrar att dessa verk skola kunna gifvas hos oss lika väl som i andra länders hufvudstäder; och då så är, så måste man äfven se till att denna fordran kan uppfyllas; men dertill fordras numera en konstutveckling i sången, sådan den icke i samma grad erfordrats förr, t. ex. i förra århundradet, hvars enklare operor icke i utförandet kräfde på långt när så stora konstnärsressurser. Detta är något som jag för min del måste anse såsom en rättmätig orsak till den lyriska scenens större kostnader nu mot förr, äfven då man främräknar det öfverflöd, som den förste värde talaren omnämnde; och den kan derföre icke numera hjälpa sig med ett auslag af 9,000 R:dr och ännu mindre alldeles utan ett sådant. Jag vet visserligen att det på vissa andra ställen finnes theatrar och operor, som icke hafva något statsanslag eller åtminstone ett mycket mindre än hos oss, genom privatsubskription, såsom t. ex. i Hamburg, men följderna är också den, att operan der är usel; det kommer någon gång en eller annan bättre sångare och sångerska dit och uppträder då omgifven af natursångare och natursångerskor, visserligen med goda röster men nästan utan all tillstymmelse till skola, och sålunda är operan der icke så god som man kunde hafva skäl att fordra i en så stor stad. Om det då är en sanning, att en god lyrisk scen är en heder för landet såsom en konstanstalt, så bör äfven Staten genom ett understöd sätta den i stånd att hålla sig uppe.

Nu komma vi till ett annat påstående, att man icke gjort vår theater till en nationaltheater, utan i stället gifvit ofta mindre goda utländska pjäser; hvad den förra delen af detta påstående beträffar, så har den redan blifvit vederlagd utaf en af de värde Göteborgs-representanterne, men jag tager mig icke destomindre friheten att ytterligare erinra, att om vi endast skulle gifva Svenska pjäser, så skulle våra Svenska litteratörer icke hafva tillfälle att jemföra sig med utlandet, och följden skulle säkert blifva att vår dramatiska litteratur skulle sjunka ned under medelmåttans nivå. Beträffande sednare delen af påståendet har en af de värde talarne sagt, att det icke öfverensstämde med theaterens ändamål att gifva s. k. kassapjäser; men efter min tanke är detta verkligen ett af dess ändamål, såvida kassan skall gå ihop; och just emedan kassan icke gått ihop hittills, har Staten nödgats gifva detta anslag, som nu har väckt så mycken ond blod. Det tyckes då icke vara så mycket ur vägen, att en theaterdirektör äfven i någon mån ser på kassan.

Vidare har en föregående talare sagt, att om goda pjäser till en början icke gifva goda hus, så borde man ändock fortfara att uppföra dem, för att småningom vänja publiken vid dem och sålunda höja smaken; men manne det icke då skulle gå såsom ordspråket säger, att "under det att gräset gror, så dör kon."

Någon sade äfven, att man icke skulle gifva "spektakelpjäser"; men hvad skulle man då gifva? Jag vet icke annat än att hvarje pjes, som uppföres på theatern, är och måste vara en spektakelpjes.

Den förste ärade talaren har sagt, att det egentligen är tvänne pjäser, hvilkas uppförande gifvit honom anledning att så skarpt klandra theaterdirektionen: "Sköna Helena" och "Riddar Blåskägg". Om det nu endast är dessa tvänne pjäser, som theaterdirektionen har på sitt samvete, så tror jag att den ärade talaren lugnt kan gifva theaterdirektionen aflat, ty dessa

pjesers egentliga cirkulationstid är väl nu förbi. Men jag tror verkligen, att det i alla tider kommer att finnas sådana konstalster, hvilka för ögonblicket åtnjuta publikens ynnest eller äro hvad man kallar "en vogue", men som ändock skola framkalla svåra och skarpa anmärkningar ifrån de stränga estetikernas areopag. Hvad särskildt "Sköna Helena" beträffar, så är det väl egentligen den sköna musiken i denna pjes, som lockat publiken så mycket; och jag sluter detta ibland annat deraf, att under den sista ståndsriksdagen inträffade en gång, då Sköna Helena gafs, att en af mina vänner, som ville hafva en biljett på parkett, icke kunde erhålla en sådan, emedan hela parketten var upptagen af ledamöter af Högvördiga Presteståndet. För öfrigt, hvad Sköna Helena beträffar, så har den i synnerhet frapperat mig derföre, att den återförer i minnet den gamla sagan om Troja, hvilken man implantar i gossen snart sagdt från hans spädaste år, och som han med så mycket nöje läser hos skaldernas store ättfader, Homerus, uti hans Iliad. Aldrig någonsin under skoltiden föll det hvarken lärare eller föräldrar och målsmän in att uti denna saga finna något skabröst, något som gossen icke borde få läsa. Nu medgifver jag dock, att den på scenen framställdes nog mycket, för att icke säga för mycket, "con amore"; men jag tror, att en stor del af publiken, och deribland de högvördige, om hvilka jag nyss nämnde, gått dit med föresats att *höra* men icke *se*, om det ock ibland händt dem att blinka med ena ögat åt de luftiga figurerna på scenen.

Hvad nu beträffar den beklagliga ekonomiska ställningen vid Kongl. theatrarne, för hvilken direktionen fått uppbära så mycket klander och ogillande, så tror jag verkligen, att direktionen icke kan fritagas från ansvar i detta afseende; men utom det att jag önskar instämma i en ärad talares omdöme, att det icke är någon lätt sak att vara theaterdirektör, så är det här ock en omständighet, som man bör taga i betraktande, nemligen att den skuld, som Kongl. theatern nu har, och som enligt Stats-Utskottets tablå småningom gått upp från 34,000 till 159,129 R:dr, den har hufvudsakligen blifvit åsamkad under näst föregående theaterdirektörs regime, och således har det just icke varit något trefligt arf, som den nuvarande theaterdirektören fått emottaga. Det klander, som han uti Första Kammaren fått uppbära, ville jag derföre önska att vi måtte något moderera, just för detta svåra arfvets skull, och just emedan theaterns affärer under hans föregångare blifvit ställda på ett lutande plan, så att det är mycket svårt att nu hindra dem att allt vidare glida nedför; ty det är allmänt känt, att det under företräddaren gick mycket hvad man kallar *flott* till.

Det är något märkvärdigt, och som tål att begrunda, uti hvad en talare sade om att tidningarne, hvilka i allmänhet divergera i sina omdömen och gerna kifvas med hvarandra, uppgifvas hafva varit enhälliga uti att klandra theaterdirektionen. Nej, mine Herrar! det förhåller sig tvärtom och det är just det märkvärdiga, emedan det var den förre theaterdirektören, som hufvudsakligen försatte theatern uti denna dess brydsamma belägenhet, att han icke fick annat än beröm af tidningarne, och detta visar hans stora talang åtminstone i *ett* afseende. Deremot synes denna ton hastigt hafva blifvit förändrad, så snart den nuvarande direktören tillträdde.

Men vill man nu gå in uti orsakerna till teaterns obestånd, så tror jag mig icke i det fallet böra yttra något eget omdöme, i synnerhet om artisterna, detta "genus irritabile vatum", hvilka, såsom man vet, äro ett älskligt men känsligt slägte, och allt hvad jag derom vill säga, är att "arbetaren är sin lön värd"; men om ställningen i allmänhet skulle jag vilja åberopa en mans yttrande, som i dessa saker måste kunna betraktas såsom en auktoritet, en man, som i tre år varit intendent för Svenska scenen, den Danske Balettmästaren Bournonville, utmärkt både såsom författare och konstnär, för sitt snille och sin estetiska anordningstalang; han har utgifvit ett arbete med titeln "Mitt teaterlif", hvori förekommer en afdelning, kallad: "Tre år vid den Kongl. theatern i Stockholm", der författaren säger, att han ansåg sig böra afträda från theatern, emedan han förutsåg dess förfall. Äfven han nämner, huru det anlades för mycket på yttre prydnader, men för litet på det sannt estetiska uti uppfattning och framställning. Men han nämner äfven något annat, rörande sjelfva styrelsen, som kan vara intressant att här uppläsa; han säger nemligen på sid. 361:

"Att en så kombinerad maskin, som en theateradministration, kräver ett icke obetydligt antal tjenstemän, är i ögonen fallande; men i Stockholm är detta stånd en hel del starkare representeradt än på de flesta andra ställen i verden; ty utom de nödvändiga fack- och förmännen i de särskilda brancherna, finnes det ännu en öfverregissör, två vice regissörer, två elevinstruktörer, en vice kapellmästare; och änskönt bestyrelsen hvilat i en theaterchefs hand, existerar der ett opersonligt begrepp, utan förrättningar, utan auktoritet och utan ansvar, som kallas Direktionen. Denna innefattar theaterkansliets personal, som varierar efter det större eller mindre behovet af *sinekurer* och mötas med sina divergerande meningar blott i två punkter: ängslan för underbalans och skräck för tidningarne."

Detta skulle jag icke för egen del vilja framföra, då det utgör en så skarp kritik; men det är nu tre år sedan denna i Stockholm allmänt kända bok utkom, och det har likväl icke i någon enda tidning synts en vederläggning af densamma, hvarföre jag slutar att det ligger någon sanning uti hvad den framställer.

Efter detta vill jag bemöta det klander, som Stats-Utskottet fått för den föreslagna skrivelsen, hvilken icke skulle anstå Riksdagen; men jag ber Er, mine Herrar! sjelfve bestämma hvad Stats-Utskottet skulle göra, då motionerna nu voro väckta; då skulle Stats-Utskottet antingen rent af taga bort anslaget, — men detta ansåg Utskottet icke böra ske, emedan det, såsom jag nämnt. är att betrakta såsom ett bihang till Första Hufvudtiteln, — eller ock skulle det sålunda till vederbörande gifva en vink om missnöjet med teaterns nuvarande förvaltning, och trodde sig icke dermed begå någon egentlig förseeelse. Det tycks icke heller som Stats-Utskottet skulle hafva handlat så illa häruti, då alla de motionärer, som förut yrkat anslagets borttagande, nu nöjt sig med den föreslagna skrivelsen, fastän så modifierad, som Första Kammaren antagit den. Beträffande nu skilnaden emellan Stats-Utskottets förslag till skrivelse och Första Kammarens modifikation, så anser jag den icke vara så särdeles stor, utan jag tycker att det är "hugget som stucket", såsom ordspråket

säger. Jag skall dock gerna antaga modifikationen, om denna synes Kam-maren lämpligare.

För öfrigt får jag å Stats-Utskottets vägnar förklara min belåtenhet, att de Utskottet mycket klandrande Herrarne funnit sig tillfredsställda med den lilla afprutningen af 15,000 R:dr; skilnaden blifver så liten, att det knappt är värdt att tala om den.

Herr Ahlgren: I olikhet med tvänne värde representanter från Norrland får jag för min del betyga Stats-Utskottet min erkänsla för det beslut, hvaruti Utskottet stadnat rörande denna punkt. Det var dock icke för att uttrycka denna tacksamhet, som jag begärde ordet, utan för att bemöta den förste talaren, som började sitt föredrag på det sätt, att jag trodde det han hade för afsigt att helt och hållet nedbryta theatern, att totalt förstöra densamma, men jag funn dock på slutet, att han icke menade så illa, som han i början ville låta påskina. Jag ber att till be-svarande få upptaga åtskilligt af hvad han i detta ärende andragit. Till en början anmärkte denne talare, att theatern gifvit pjeser, som icke gilla-des af den högre smaken, hvilket tycktes sammanfalla dermed, att talaren sjelf icke godkände dessa pjeser, men dervid tyckes han hafva förglömt, hvad han ändock borde känna, eller att en theaterdirektör icke kan undgå att foga sig efter publikens smak. Han har visserligen icke nämnt några bestämda pjeser, och det vill jag icke heller göra, men jag tillåter mig att erinra, såsom bevis på otillförlitligheten af förkastelsesdomen öfver theater-stycken, hurusom i högvördiga Preste-Ståndet många klagomål och mycken fördömelse uttalats öfver operor, hvilka nu allmänt gifvas och, utan nå- gon motsägelse, anses såsom den lyriska scenens utmärktaste mästerstycken. Vidare har samme talare påstått, att i samma mån theaterlyxen på sednare tider stigit, skulle anslagen för bestridande af theaterns utgifter hafva ökats. Detta torde dock icke vara så alldeles enligt med verkliga förhållandet, ty äfven under fordna tider, då den öfverklagade lyxen visst icke var så stor som nu, var Kongl. theatern icke obetydligt skuldsatt. Redan för 50 år sedan, eller under åren 1815—1817, kunde icke theaterns utgifter bestridas med därför beviljade anslag, utan måste derutöfver för nyss-nämnda år utanordnas ungefär 175,000 R:dr. Theatern åtnjöt vid den tiden visserligen ett ordinarie anslag af endast 8,500 R:dr årligen, hvilket uppburits sedan längre tid tillbaka; men när Staten då, kort tid efter afslutandet af ett dyrt krig, kunde komma ut med betalandet af theaterns skulder; så och då nu icke är fråga om några skulders liqviderande för samma theater, utan endast fortsatt åtnjutande af ett sedan flera år till-baka utgånet anslag, anser jag Staten icke nu böra vidtaga någon för-knappning. Visserligen herrskar nöd i åtskilliga delar af vårt land, men vi hafva väl icke därför förlorat allt mod och all tillförsigt till kraften att kunna uppehålla en nationaltheater, som, sådant kan väl ej förnekas, redan uträttat och troligen kommer att uträtta mycket godt, genom dess inflytande på bildning, litteratur och de fria konsterna. Blifver den om-talade allmänna nöden mindre genom anslaget mins-kande? Jag tror det icke, och icke behöfva vi väl för nödens skull alla kläda oss i säck och aska.

Samme värde talare har ytterligare klagat deröfver, att den Kongl. theaterns artister uppbåra alltför höga aflöningsbelopp. Jag tager mig härvid friheten att erinra, att sedan en ung person, efter att hafva förvärfvat sig därför erforderliga egenskaper, egnat sitt lif åt den sceniska konsten och tagit de första stegen på tiljan, så blir han aldrig, med ytterst få undantag, något annat än skådespelare i alla sina dagar. Han uppträder visserligen ibland såsom general och minister, ja såsom predikant eller prost när sig så lämpar, men snart är den glädjen slutad, och då han återkommit till sitt i de flesta fall torftiga hem så återstår blott minnet af den antagna och försvunna herrligheten. Det öfvervägande största antalet af våra dramatiska konstnärer tror jag visst icke hafva för hög aflöning, hvaröfver den förste talaren, om jag icke missförstod honom, sig jemväl beklagade. Slutligen har här ordats om det allmänna ogillande detta anslag väcker hos den fattigare folkklassen under en tid af nöd och betryck; men den mindre bemedlade delen af Svenska folket har alldeles icke skäl att klaga öfver användandet af detta anslag, ty de, som, för att begagna ett vid riksdagen ofta användt uttryck, stå under strecket, bidraga icke det aldri ringaste till theatern, eller med andra ord, den hvars inkomster icke uppgår till 300 R:dr skattar icke ett enda öre till Staten efter andra artikeln och således ej heller till denna anstalt. De, som skatta för en inkomst af 400 R:dr, kunna sägas bidraga med ungefär $\frac{1}{33}$ procent af sin bevillning till theatern, hvilket bidrag således utgör 3 öre och så vidare. Detta kan icke vara en börda, som är något att tala om.

Enligt min åsigt vore det högst olämpligt att nu besluta nedsättning i anslaget, då vi känna theaterns ställning och veta att detta understöd är alldeles nödvändigt och behöfligt; och hvad tjenar det dessutom till att pruta af 15,000 R:dr på ett dylikt anslag; dermed är ju för Staten nästan intet vunnet, medan nedsättningen för konstanstalten kan kännas ganska betydlig och tryckande. Då jag emellertid hört att flere talare anmält sig till erhållande af ordet efter mig, vill jag icke nu vara omständligare, utan förenar mig med den värde ledamoten från Calmar län, som yrkat anslaget bibeållande vid sitt nuvarande belopp samt aflåtande af en sådan skrifvelse i ämnet, som första Kammaren redan beslutat.

Herr Peter Petersson: Jag anhåller att endast få tillkännagifva, det jag instämmer med dem af föregående talare, hvilka vilja nedsätta anslaget till 60,000 R:dr, och att detta beslut beledsagas af ett annat om aflåtande till Kongl. Maj:t af en sådan skrifvelse, som Stats-Utskottet föreslagit.

Herr Fredricson: Äfven jag vill hafva i protokollet antecknad, att jag yrkar det nu utgående beloppets nedsättande till 60,000 R:dr R:mt.

Herr Östman: Må ingen förundra sig deröfver, att man börjar blifva tveksam, åtminstone om man är representant från någon af de norra provinserna, huruvida det kan vara riktigt att under för handen varande bekymmersamma förhållanden bevilja anslag till de Kongl. theatrarne i hufvudstaden. Man må icke förundra sig att tankarne härom äro mycket

delade. Vid 1840 års riksdag indrogs detta anslag helt och hållet, fastän det vid följande riksdag åter beviljades till belopp af 6,000 R:dr Banko. Vid riksdagen 1865 höjdes detsamma till sitt nuvarande höga belopp, och om detta må hafva varit nödvändigt hittills, så tror jag icke desto mindre att det nu bör kunna nedsättas till 60,000 R:dr. Vi böra vara uppmärksamma på folkets mindre goda ställning under den nöd, hvarutaf landet är heusökt, och under sådana förhållanden höfves det oss icke att bevilja stora summor för mindre nödiga ändamål. Här finnes, enligt mitt sätt att se, icke någon annan utväg till att erhålla någon bättre hushållning vid den Kongl. theatern än att Riksdagen ger en vink derom, att anslaget så småningom kommer att nedsättas; detta skall måhända hafva något inflytande till hämmande af den nu pågående slösande förvaltningen. Ehuru jag helst hade önskat att man kunde återgå till förhållandet med detta anslag, sådant det var för 15 år sedan, finner jag mig dock föranlåten att instämma med den förste talaren och i likhet med honom yrka att ifrågavarande anslag måtte bestämmas att utgå för nästkommande år med ett belopp af 60,000 R:dr R.mt.

Herr Blanche: Grymt behandlas här Sveriges första theater, man tycker sig redan skönja dammet af ramlande murar. Är det då sannt att denna theater förbisett de estetiska och konstnärliga anspråken? Man åberopar och namnger ett par theaterstycken såsom oestetiska och osedliga, under det man glömmet de hundrade, ja tusentals goda och försvarliga arbeten som gifvits, oberäknadt alla de mästerverk, som äfven med stora uppoffringar uppförts. Men att för ett eller par underhaltiga stycken utdöma en sådan konstanstalt, det voro detsamma som att för en eller ett par tistlar ödelägga en hel hveteåker. Det vore ett dåligt landtbruk. Jag vågar påstå att man orättvist bedömer dessa pjäser. Vore jag Kongl. öfverhofceremonimästare, skulle jag bestämdt stöta mig på dem, ty de förlöjliga hofceremonielet; men nu måste jag beundra denna frimodighet och fördomsfrihet hos en Kongl. theater och önska att man ville fortgå på samma bana. De tillhöra färcen, dessa stycken, en fullt berättigad konstgren, som, utan något egentligt sedligt ändamål, dock har till uppgift att roa; men äfven ett skämt utan rot, äfven ett flyktigt skimmer af glädje bör vara välkommet och icke obehagligt för våra alltför allvarliga anletsdrag under livvets hopade bekymmer. Oblida omdömen träffa lika ofta det bästa, och se här ett exempel derpå: En dag kom till mig en god vän, bildad man, fromt och religiöst sinnad. Han hade sett sköna Helena och förebrådde sig bittert denna synd. "Gå och rena din själ!" sade jag till honom, "gå att se en vida berömd klassisk sede- och karaktersmålning, som nu gifves, gå och se Tartuffe!" Han gick, men återkom ännu mer förargad. "Det är ju en skandalpjäs!" ropade han, "en skandal mot kyrkan och presterskapet!" Kort derefter ertappade jag honom ånyo på sköna Helena skrattande med full hals. Men när han fick se mig, blef han ond, han trodde att jag spionerade på honom.

Det finnes någonting annat, som jag vida mer fruktar för och det är den flacka anständigheten, som, ehuru bekämpad af stora skalder och tänkare, likväl alltmera synes blifva rådande och för hvilken Bellman, vårt lands stolthet, om han stode upp i dag, skulle ohjelpigen falla; denna

förnäma anständighet, som, i sin ifver att drapera allt, skulle sätta kjortel och halskrage på Venusbilden och som, i fall hon ej hejdas en gång, skall sluta med att göra all humor och qvickhet omöjliga inom fäderneslandet. Hur långt man kan gå i denna förvrängning af både natur och konst vill jag här visa. För åtskilliga år sedan utfärdade hans helighet påfven ett påbud, som vid strängt straff ålade hvarje dansös, som beträdde teatrarne inom Kyrkostaten, att uppträda i — jag vet knappt om jag vågar säga det — i gröna kalsonger. Bland en samling bättre damer skulle jag ej vågat det, ty mången liknar en viss spansk drottning, som, kommen till en liten fabriksstad i sitt land, fick af stadens borgare, såsom prof på deras arbetsflit, ett dussin de finaste strumpor. Hennes majestät upptog högst onådigt en gäfvä, som förutsatte att hon hade ben som vanliga människor, en förutsättning, den hon i nåder på det högsta måste ogilla. Men för att nu återkomma till de första underplaggen, det var hardt nära att uppror utbrutit i Kyrkostaten, det var för starkt för Romas konstälskande folk, och sjelfva kardinalerne ledsnade vid en färg, som så väl anstår Floras rika klädning, men så illa gratiernas lätta trupp. Påfven måste återtaga sitt påbud, och så kom det skära silket till heders igen, mera närmande sig det skönaste af människonatur åtminstone under jordens tempererade zoner. Må man se till att man, under sin hetsjagt på det osköna och osedliga, icke sjelf jagar det sköna och sedliga på porten.

Befogade anser jag deremot anmärkningarne mot theaterlyxen. Men är det theaterdirektionerna man skall anklaga dertför? Jag vet att hon utgör alla theaterdirektörers förtviflan. Men det hjälper ej. Genom tidningar och resande får man höra hur den och den operan blifvit i utlandet uppsatt, den prakt och glans, som der varit rådande, och påtryckningen blir slutligen så oemotståndlig att man äfven måste apa efter här, om också theatern skulle krevra på kuppen. Men lyxen ligger djupare än theatermaskineriet, hon ligger, tyvärr, i lefnadssättet och trycker oss ned med hela fång af bladguld och silfverglitter. Man finner henne der hon minst borde finnas, inom kyrkans murar i dessa kåpor af sammet och guld, som göra ett vida svårare intryck än alla dessa skridskobaletter och sjunkande skepp den förste talaren berörde.

Om nu theaterns skuld oupphörligen ökas och samtidigt dermed Staten afknappar sitt bidrag, måste snart inträffa den dag, då operan tillstänger sina portar till stor förlust och saknad icke blott för hufvudstaden, icke blott för landsortens representanter, hvilka vistas här de månader af året, hvarunder operan utvecklar sin lifligaste verksamhet och ger sina bästa stycken, utan ock för hela den sköna konstens utveckling inom vårt land, för att ej tala om det stora anseende vår opera åtnjuter i främmande länder. Det finnes trakter derstädes, dit vårt namn sällan trängt, men när det kommit dit, har det kommit under toner, och källan till denna tonström är vår opera. Man må betänka sig innan man tilltapper den. Och, detta allt oaktadt, skulle jag för nöden i landet, som icke är spelad, och för sparsamheten, som ständigt måste stå på repertoiren, försaka hela anslaget för theatern, om jag ej befarade att vi i stället få hela denna utgift under en annan titel. Om operan slutes till, måste en mängd familjer, som egnat henne sitt lif, råka på bar backe, något som Staten icke

med likgiltighet kunde åse. Följden blefve då en måhända ännu större statsutgift i pensioner, ett sorgespel på Nionde Hufvudtiteln. Och då för sådant fall ingenting heller hindrar Konungen att draga in sitt stora årliga anslag för theatern, blefve det deremot ett lustspel på den Första och det lærer väl icke vara meningen här. Den ena pjesen skulle lika litet applåderas som den andra. Men gifven måste i alla fall den följden blifva af det allvar, hvarmed man nu ifrågasätter detta anslag, att vederbörande med det snaraste utreda theaterns ekonomiska ställning, så att denna, genom nödiga indragningar, kan bära sig utan för stora uppoffringar å Statens sida och utan att de, som arbetat i Statens tjänst, bringas till bekymmer och nöd. Det är inte många sujetter, som äta guld och dricka perlor. Flertalets lott är icke afundsvärd. Kort är den dramatiska konstnärens blomstringsdag och mulnare än de flestas hans afton.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Diskussionen i denna fråga har redan fortgått så länge att den blifvit från alla synpunkter skärskådad, hvarföre jag icke vill uppehålla den dyrbara tiden, utan endast tillkännagifva det jag delar deras åsigt, hvilka vilja bestämma anslaget till ett belopp af 60,000 R:dr R:mt.

Herr Jöns Pehrsson: Det har nu blifvit så mycket taladt i denna fråga, att ingenting vidare egentligen behöfver deri sägas. Jag skall ej heller blifva vidlyftig, dels emedan jag ej vill trötta Kammaren, och dels emedan jag icke har förmåga att yttra något nytt i ämnet.

Jag måste beklaga, att vi representanter från landet icke hafva den bildning, att vi kunna inse nödvändigheten af den Kongl. theaterns bibehållande, som deremot påyrkas af representanter från städerna och i synnerhet från de större bland dessa.

Hvad beträffar den bildning, theatern skall gifva, så får jag tillstå, att jag derom ej kan yttra mig, då jag varit liknöjd för theatern och sällan besökt den. För min del skall emellertid theatern gerna få vara, men jag anser, att de, som vilja besöka den och der hemta bildning, må betala denna bildning sjelfve.

Ehuru jag tror, att anslaget till theatern nu kunde indragas helt och hållet, så vill jag ej bestrida, att det kanske är bättre att vi taga litet i sender deraf. Jag yrkar derför, att anslaget måtte nedsättas till 60,000 R:dr, och att Kammaren derjemte beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t af det innehåll, Första Kammaren föreslagit. Om vi nu borttoge hela anslaget, så ginge väl den nuvarande theaterstyrelsen, som lyckats att åsamka theatern en skuld af 79,000 R:dr på ett år, också bort, och det vore ju stor skada för landet att gå miste om en sådan styrelse.

Herr Ola Månsson: Det har nu blifvit så mycket taladt i denna fråga, både för och emot, att föga eller intet kan återstå till belysande af densamma, och kommer jag följaktligen nu endast att tillägga, det jag ingalunda är någon beundrare af Kongl. theatern, aldra minst såsom bildningsanstalt; och som Herr Rosenbergs yttrande i denna fråga i allo är öfverensstämmande dels med min egen och dels med pluralitetens af mina

komitenters öfvertygelse, vill jag förena mig om hvad han redan låtit till protokollet anteckna.

Herr Friherre Gripenstedt: Då frågan afhandlas i en så talrik församling som denna, är det af vigt att göra sig riktig reda för, i hvilka hänseenden meningarne sammanstämma och i hvilka de skilja sig åt. Jag tror mig kunna antaga, att vi äro enige derom, att theatern kan vara en bildningsanstalt och såsom sådan böra utgöra föremål för ett folks understöd och deltagande. Vi äro deremot af skiljaktiga åsigtter i fråga om huruvida Kongl. theatern verkligen är af den beskaffenhet, att det nu kan vara lämpligt att af allmänna medel bevilja ett anslag till understöd åt densamma.

Såsom skäl för förminskande af det för närvarande till Kongl. theatern utgående anslag har man anført dels åtskilliga yttre omständigheter, och dels åtskilliga anmärkningar emot Kongl. theaterns förvaltning.

Hvad nu dessa yttre omständigheter angår, så har man i främsta rummet framhållit, att theatern vore en anstalt, som skall vara, om ej af uteslutande, så dock af hufvudsakligt intresse för hufvudstaden. Jag kan ej dela denna åsigt.

Af en föregående talare har det redan blifvit anmärkt, att hufvudstaden verkligen utgör en reservoir, dit elementer af den minst önskliga beskaffenhet från öfriga delar af riket hafva sitt tillopp. Men jag vill derjemte fästa uppmärksamheten derpå, att hufvudstaden icke är lika med en vanlig kommun. Det är ej likgiltigt, om hufvudstaden erbjuder de tillfällen till bildning, som böra finnas der, det är ej likgiltigt om landets hjerta, — ty detta är ändock hufvudstaden, der nationens allmänna lif starkast pulserar, — det är ej likgiltigt, säger jag, om detta hjerta framställer sig på det ena eller andra sättet, om det kan eller icke kan fullt ut jemföras med andra länders hufvudstäder, hvilka hvar för sig likaledes äro exponenter af det allmänna lifvet i de särskilda länderna. Det går ej an att behandla hufvudstaden lika med hvarje annan kommun, emedan deri jemväl finnes koncentreradt ett gemensamt nationelt intresse.

Hvad åter vidkommer de skäl för anslaget förminskande, som man hentat från beskaffenheten af den Kongl. theaterns nuvarande förvaltning, så vill jag ej ingå i ett specielt bedömande af dessa skäl. Men jag vill dock med vanlig upprigtighet säga, att skäl till anmärkningar emot förvaltningen i min tanke finnas, minst kanske dock hvad det estetiska af dess verksamhet beträffar, men i åtskilliga andra afseenden. I främsta rummet må dervid nämnas brist på omtanke att iakttaga sparsamhet i fråga om styrelsens ordnande samt ett kostsamt öfverflöd på personal. Jag har hört personer, som noga känna förhållandena vid theatern, påstå, att den eger ett alltför stort öfverflöd i nämnda hänseende, och att till följd deraf krafterna ej anlitas så, som skäligt vore.

Jag måste således förklara, att man enligt min åsigt ej saknar skäl till anmärkningar emot den Kongl. theaterns förvaltning. Men jag tror, att man nu både kan och bör stadna vid en första varningsgrad, nemligen att Kammaren beslutar ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, innefattande anhållan att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga åtgärder, hvarigenom theaterns utgifter må kunna bringas i öfverensstämmelse med de påräkneliga

räkneliga inkomsterna, utan att de estetiska intressen, denna konstant har att bevaka, varda åsidosatta.

Detta är det steg, som jag anser nu böra tagas, men jag kan deremot ej finna lämpligt att nu företaga någon indragning af anslaget, då theatern är på balans.

Om ett år mötas vi åter här. Skulle det då visa sig, att något afseende icke blifvit fästadt vid vår framställning, utan att samma anledningar till anmärkning, som nu ega rum, fortfarande förefinnas, då kan det måhända vara skäl att skärpa varningen och indraga någon del af anslaget, hvilket jag deremot anhåller att Kammaren nu icke måtte besluta, utan yrkar jag att denna Kammare måtte instänna i Första Kammarens i frågan fattade, nyss åberopade beslut.

Herr Lithner: Jag torde ej behöfva bedja om ursäkt, att jag, efter de många anfall, hvarför jag gjorts till föremål, för några ögonblick tager Kammarens tid i anspråk.

Jag kan dervid icke undgå att förklara, det jag beundrar den taktik, som vetat att genom att tala om theologer, påfven, kardinaler ja till och med aftonsång kasta löje, icke öfver mitt förra anförande, ty det qvarstår ännu ovederlagdt, men öfver personen, som djerfdes framkomma dermed. Då mina ärade motståndare — icke jag — emellertid nu velat i diskussionen indraga våra respektiva yrken och de vanor som deraf härröra, så får jag tillstå, att jag icke bör förundra mig deröfver att representanterna från Göteborg och Stockholm följt denna taktik i att anfalla person, der skäl i sak tryta.

Här har äfven en talare rört vid strängen om Norrland. Men jag hemställer till eder, mine Herrar, hvad har denna fråga att göra med Norrland? I öfrigt tillbakavisar jag endast alla de antydanden, samme talare funnit lämpligt göra.

En annan talare har vidare försökt att genom att likna mitt förra anförande vid en theateråska betaga detsamma all verkan, helst som jag efter hans nog säkra påstående skulle fallit ur rolen. Jag vill i så fall blott gratulera den talaren, att han erhållit ett alltid efterlängtadt tillfälle att få blixtra med en af sina kända repliker.

Hvad beträffar sjelfva saken, vill jag hufvudsakligen fästa mig vid de uppgifter angående theaterns personal, hvilka en värd talare, som är ledamot af Stats-Utskottet, här behagat lemna. Jag är tacksam för dessa uppgifter, ty deraf visar sig något, som jag förut ej tilltrorde mig påstå, nemligen att den Kongl. theatern lider af en allt för tung förvaltning.

Man har i anledning af mitt yttrande att theatern gått ifrån sin bestämmelse att uppmuntra den inhemska dramatiken, sagt, att om theatern ej egt ett anslag, hade den ej kunnat uppföra våra stora nationela skådespel, "Gustaf Wasa", "Erik XIV", "Thorkel Knutsson", "Engelbrecht" o. s. v. Jag menar tvärtom. Jag tror att dessa stycken äro så beskaffade, att de visst genom och af sig sjelfva kunnat hålla sig uppe på scenen. Detta är min fulla öfvertygelse.

En talare har påstått, att det vore Riksdagens skyldighet att låta anslaget utgå med oförändradt belopp och till bevis härfpå uppläst Rikets

Ständers skrifvelse om anslagets förhöjande till den nuvarande summan. Jag ber emellertid den värde talaren att ej hålla så hårdt vid den satsen, att en föregående Riksdags beslut kan binda efterföljande Riksdagar. Jag menar att vi i går uti en fråga af långt större vikt fingo höra ett helt annat språk.

Hvad som mest förvånat mig var att få höra en värd talare från Stockholm, hvilken vid alla tillfällen visat sig så särdeles mån om sparsamheten, nu använda sin vältalighet emot mitt förslag. Han har sagt, att han vid mitt förra anförande nästan tyckte sig se dammet ryka efter den störtade theatern. Jag ber att få nämna, det jag ej gick så långt, derföre att jag hade sannerligen väntat, att han med sin kända ömhet om folkets penningar skulle nu, såsom en gång förut, frammana "eruptiva flammor som bränna dem på fingrarna, som ösa för djupt ur folkets penningekällor"; ifall ett sådant fyrverkeri skulle behöfts. Den siste ärade talaren, till hvilken jag hembär min vördnadsfulla tacksägelse för det han återfört diskussionen från den afväg, dit den förirrat sig, har sagt, att skäl verkligen här förefunnes att besluta en första varning. Detta är hvad jag önskar, ej derför att jag fallit ur min rol, utan derför att jag anser yrkandet härom vara det enda, som med hopp om framgång kan forceras. En nedsättning i anslaget af 15,000 R:dr är ej så stor att man derför behöfver mista humöret och börja tala om operans stängande och om nödvändigheten att betrygga de dramatiska artisternes existens (många af dessa hafva nog vetat att sjelfve betrygga den). Jag vet ej hvarför man skall se spöken på ljusa dagen, och hvarför man icke i mitt förslag kan se, hvad det verkligen är — den första varningsgraden.

Herr Jan Andersson: Den talare som öppnade diskussionen i denna fråga och som nu näst före mig ånyo haft ordet, gaf Stats-Utskottets ledamöter en rätt skarp tillrättavisning, för det de icke föreslagit en nedsättning i detta anslag, då detsamma icke medförde annan nytta, än att bereda aftonnöjen för Stockholms innevånare. Han fortsatte tillika den straffpredikan, hvarmed han öppnade diskussionen, och förklarade att man, heldre än detta anslag, bort bevilja det af Kongl. Maj:t till understöd åt landets arbetslösa och hungrande befolkning äskade extra anslag, som i alla landsändar erkändes vara af behovet påkalladt.

I anledning häraf ber jag att få upplysa, att då dessa frågor behandlades i Utskottet, sökte jag att efter min förmåga verka för att göra den äsigt gällande, som den siste talaren sålunda uttalat, men jag lyckades icke vinna majoritet derför.

I fråga om detta anslag yrkade jag i Utskottet, att detsamma måtte nedsättas icke endast med 15,000 R:dr utan med 25,000 R:dr, eller till det belopp, 50,000 R:dr, hvarmed detsamma utgått från 1853 till 1863, då det lyckades en embetsbroder till den värde talaren att utverka de tre första Ständens bifall till anslagets förhöjande till det belopp 75,000 R:dr, hvarmed det för närvarande utgår. Då emellertid både den siste talaren, som så skarpt kritiserat Utskottets handlingssätt i denna fråga och de förut så storordige motionärerne inskränkt sina pretentioner derhän att endast yrka anslagets nedsättande med 15,000 R:dr, nödgas jag yrka detsamma, ehuru jag helst skulle sett om anslaget blifvit än ytterligare nedsatt.

Herr Ljuslin: Det är redan så mycket taladt i denna fråga, att jag anser mig endast böra i korthet nämna, att jag instämmer med dem, som yrkat nedsättning i anslaget till 60,000 R:dr och antagande af förslaget om en underdånig skrivelse i ämnet.

Herr Eric Olsson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag i denna fråga är af den mening, att hela anslaget till theatern bör indragas och en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t aflåtas.

Herr Friherre Alströmer: Om det är en sanning, att musik, lyrik och dramatik äro mäktiga häfstänger för den allmänna bildningen och att således theatern i detta hänseende utöfvar ett välgörande inflytande, så torde det ock å andra sidan likaledes vara en sanning, att theatern är förtjent af understöd från det allmänna. I fråga om theaterns estetiska betydelse är redan så mycket taladt, att jag icke vill försöka att ytterligare utveckla detta ämne. Denna theaterns betydelse torde redan vara klar för alla, med undantag af dem, hvilka antingen icke kunna eller icke vilja göra sig detta begripligt. Man har såsom bevis derpå att theatern icke skulle uppfylla sin bestämmelse anført, att en del pjäser af mer eller mindre tvetydigt estetiskt värde derstädes skolat de sednare åren uppföras, men det torde hända att de, som sålunda klandras, icke ens sjelfva varit i tillfälle bedöma dessa pjäserns värde utan allenast rätta sig efter andras omdömen i detta fall, och derföre torde icke allt för stort vägt fästas å dylika uttalanden. För öfrigt måste, för att kunna rätt bedöma och uppskatta det goda, äfven det dåliga framställas och åskådliggöras. Detta får derföre icke så mycket klandras. Det kan väl — för att nu anföra ett exempel — icke falla någon af denna Kammares ledamöter in att fördöma tidningspressen, derföre att det finnes ett och annat dåligt blad eller emedan en och annan vilseledande uppgift erhållit plats i någon tidning. På samma sätt skulle väl icke någon vilja förkasta Bibeln, derföre att ur densamma lösryckta stycken möjligen skulle kunna utgöra föremål för en tvetydig tolkning.

I estetiskt hänseende sträcker sig theaterns inflytande åt hela landet. Det är väl sannt att dess verkningar mera omedelbart beröra hufvudstaden, men medelbart låta de äfven förnimma sig i landsorten och bör derföre hela landet bidra till denna anstalt; ja! man må väl kunna säga att detta theaterns inflytande sträcker sig till och med till Smäländningarne — eller hade väl de mekaniska anlag gjort sig kända och fått ett tillfälle att utveckla sig som ordnat det sjunkande skeppet i Afrikanskan, om icke theatern funnits? Men en annan vigtig sida af saken, som under diskussionen icke blifvit berörd, är den, att äfven i materielt hänseende theatern, om jag så får säga, återgifver hvad den kostar, ty alla de dramatiska och teatraliska föreställningar, som, ofta nog för välgörande ändamål, gifvas i landet och hafva sitt ursprung från theatern, inbringa säkert fullt upp den summa af 75,000 R:dr, som till theatern utgår, och komma dessa inkomster kommunerna och deras fattigvård till godo. Stänger man nu theatern, så tilltapper man sjelfva källan, hvarifrån detta estetiska intresse och detta materiella understöd utgår.

I likhet med Herrar Blanche och Lindström yrkar jag derföre, att anslaget till theatern måtte till oförändradt belopp utgå, men deremot finner jag ej lämpligt att, på sätt Utskottet tillstyrkt, skrifvelse i ämnet aflåtes till Kongl. Maj:t, och det af skäl Herr Hedlund redan anført, nemligen att genom en sådan skrifvelse Riksdagen liksom tager på hand betalningen af Kongl. theaterns skulder.

Häruti instämde Herr *Wallén*.

Herr Johannes Andersson: Då i denna fråga ingenting tyckes mig vara osagdt, vill jag endast nämna, att jag understödt motionärens förslag. Min tanke är helt enkelt den, att i nuvarande ogynnsamma penningetider, då hungersnöd är rådande i landet, man borde indraga hela detta anslag; dock icke så att beloppet besparades för att skrinläggas, utan för att anslås till en fond, att användas till understöd åt behöfvande i missväxtår. Härigenom tror jag, att Representationen skulle handla i nationens sanna intresse och välsignas af många hungrande och nödlidande, som icke hafva någon aning om hvad en nationaltheater vill säga.

Ehuru jag är böjd för att yrka indragning af hela det ifrågavarande anslaget, vill jag dock inskränka mig till att votera för dess nedsättning till 50,000 R:dr.

Herr Hedlund: Jag ber att få återkalla det af mig gjorda yrkandet och instämma uti det af Herr Lindström framställda förslag.

Då jag har ordet, ber jag få anmärka, att då man betecknat såsom hörande till karakteren af en *stats*institution, att den skall vara underkastad Statens revision, men till en *kunglig* institution, att *icke* vara det, så har man dermed ej förnekadt, att den nuvarande theaterstyrelsen är underkastad statsrevisionen.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag är ensam om det af mig gjorda yrkandet, afstår jag derifrån och instämmer med dem som yttrat sig för anslagets nedsättning till 60,000 R:dr.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, tillkännagaf Herr Talmannen, att under densamma hade blifvit gjorda och vidhållits följande yrkanden, nemligen:

i afseende på anslagsfrågan:

dels bifall till Utskottets hemställan; och

dels anslagets nedsättande till 60,000 R:dr; samt

i afseende å skrifveleförslaget:

dels en sådan underdånig skrifvelse som Stats-Utskottet föreslagit, *dels* en sådan skrifvelse som påyrkats af Herr Lithner med flere, *dels* jemväl en dylik skrifvelse med den af Herr Hedlund föreslagna lydelse, *dels* äfven slutligen den mening, som ville att frågan om berörda underdåniga skrifvelses aflåtande skulle förfalla.

Efter fattadt beslut att frågan om anslaget och frågan om skrifvelsen skulle, hvar för sig, göras till föremål för propositioner, öfverlemnade nu Herr Talmannen till Kammaren att afgöra, huruvida anslagsbeloppet borde

bibehållas vid sitt nuvarande belopp, 75,000 R:dr, eller nedsätts till 60,000 R:dr; och förklarade Herr Talmannen sig finna den förra af dessa propositioner besvarad med öfvervägande ja. Votering blef då begärd, och uppsattes alltså, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att det för Kongl. theatern å ordinarie stat uppförda anslag skall, enligt Stats-Utskottets i 15 punkten af dess Utlåtande N:o 31 yttrade åsigt, bibehållas vid dess nuvarande belopp af 75,000 R:dr,
röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat nedsättning af ifrågavarande anslag till 60,000 R:dr.

Omröstningen, i grundlagsenlig ordning härefter företagen, utföll med 72 *ja* emot 90 *nej*; och hade Kammaren således beslutat att ifrågavarande anslag skulle nedsättas till 60,000 R:dr.

Derefter framställdes propositioner å här ofvan angifna olika yrkanden rörande den ifrågasatta skrifvelsen. Af dessa propositioner fann Herr Talmannen den hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad, som afsåg att åt berörda skrifvelse gifva den af Herr Lithner med flere påyrkade lydelsen. Härom äskades likväl votering och blef, efter förnyade framställningar, till kontraposition antagen den mening, som ville, att frågan om en särskild skrifvelses aflåtande skulle hafva förfallit. I öfverensstämmelse härmed uppsattes nu, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill att Kammarens beslut om anslag för Kongl. theatern skall åtföljas af en underdånig skrifvelse, deruti Riksdagen skulle anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga åtgärder, hvarigenom theaterns utgifter må bringas i öfverensstämmelse med de påräkneliga inkomsterna, med iakttagande af att de estetiska och fosterländska intressen, denna konstanstalt har att bevaka, icke varda förbisedda,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, kommer frågan om underdånig skrifvelses aflåtande att förfalla.

Den härefter företagna omröstningen utvisade 71 *ja* mot 83 *nej*; i följd hvaraf Kammaren beslutat att någon underdånig skrifvelse i frågan icke skulle aflåtas.

Punkten 16.

Bifölls.

I anseende till den långt framskridna tiden, afbröts här föredragningen af förevarande Utlåtande, för att vid nästa sammanträde åter fortsättas.

§ 4.

Följande Kammarens ledamöter begärde och erhöillo ledighet från riksdagsgörömlen, nemligen:

Herr *A. W. Nilson*, under 9 dagar från den 16;
 Herr *Myrtin*, under 14 dagar från den 17; samt
 Herr *Per Nilsson* från Malmöhus län, under 14 dagar från den 18,
 allt innevarande månad.

Derjemte lemnade Kammaren sitt bifall till Herr *Rudbergs* skriftligen gjorda begäran, att, i anseende till fortfarande svår sjuklighet inom hans familj, erhålla 14 dagars förlängning i den ledighet, hvaraf han för närvarande vore i åtnjutande.

§ 5.

Anmäldes och bordlades:

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring i 1 Kap. 1 § och 2 Kap. 1 § Rättegångsbalken;

N:o 13, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. Förordningen, angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 Maj 1855; och

N:o 14, i anledning af väckta motioner om inskränkning i tiden för utsökande af fordran för utborgade handelsvaror och för auktionsinrop; samt

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 35), i fråga om tillåtelse för enskilda läroverk att få sina afgående lärjungars mogenhet pröfvad af egna lärare under tillsyn af Statens censorer.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 14 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Det vid Kammarens sammanträde för- och eftermiddagen den 7 denna månad hållna protokoll och protokollsutdrag, rörande de af Kammaren vid sammanträdet förlidna gårdag fattade beslut, upplästes och godkändes.